

Кредит-Рейтинг

а/с 921, Київ, 01024, Україна
тел/факс: +380 (44) 490 2550, 490 2554
e-mail: office@credit-rating.com.ua
<http://www.credit-rating.com.ua>

Рейтинговий звіт CHER 007-001

Звіт про рівень кредитного рейтингу боргового інструменту

(визначення)

Одержувач рейтингу:	м. Черкаси
Тип кредитного рейтингу:	кредитний рейтинг боргового інструменту
Кредитний рейтинг:	uaBBB
Прогноз рейтингу:	стабільний
Тип боргового зобов'язання	емісія облігацій
Обсяг боргового зобов'язання	65 000 000 гривень
Строк обігу боргового зобов'язання	5 років
Відсоткова ставка	10% річних
Дата визначення:	12.10.2007 р.

Наданий у результаті рейтингового аналізу кредитний рейтинг боргового інструменту визначено за Національною рейтинговою шкалою, на що вказують літери **ua** у позначці кредитного рейтингу. Національна рейтингова шкала дозволяє виміряти розподіл кредитного ризику в економіці України без урахування суверенного ризику та призначена для використання емітентами цінних паперів, позичальниками, фінансовими установами, посередниками та інвесторами на фінансовому ринку України.

Висновок рейтингового агентства щодо кредитного рейтингу боргового інструменту

Кредитний рейтинг боргового інструменту ґрунтується на результатах аналізу протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року економічних та фінансових показників, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної у розпорядженні комунальної власності та перспективних планах на майбутнє.

Кредитний рейтинг ґрунтується на інформації, наданій самим об'єктом рейтингової оцінки, а також на іншій інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства та вважається надійною. Рівень кредитного рейтингу залежить від якості, однорідності та повноти інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства.

Історія кредитного рейтингу

Дата	12.10.2007 р.
Рівень рейтингу	ua BBB
Прогноз	стабільний
Рейтингова дія	визначення

Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaBBB характеризується ДОСТАТНЬОЮ кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності залежить від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.

Стабільний прогноз вказує на відсутність на поточний момент передумов для зміни рейтингу протягом року.

Рівень кредитного рейтингу боргового інструменту Черкаської міської ради підтримується:

- зростанням обсягу фактичного виконання доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів протягом 2006 року на 33,9% та протягом I півріччя 2007 року на 37,5%, порівняно із відповідними попередніми бюджетними періодами;
- зменшенням залежності бюджету міста від трансфертів з бюджетів вищих рівнів, а саме затверджений на 2007 рік обсяг дотації вирівнювання з Державного бюджету було зменшено, порівняно з попереднім бюджетним періодом, у 7,1 разів до 2,9 млн. гривень, що дорівнює 1,2% загального фонду міського бюджету на відповідний період без урахування трансфертів;
- покращенням основних показників соціального розвитку міста протягом 2006 року та I півріччя 2007 року: збільшенням середньооблікової чисельності працюючих в усіх сферах економічної діяльності, зростанням рівня середньомісячної заробітної плати та збереженням низького рівня зареєстрованого безробіття, який залишається меншим за рівень зареєстрованого безробіття в країні;
- зростанням основних показників, які характеризують рівень економічного розвитку міста протягом 2006 року та I півріччя 2007 року: обсягу реалізації промислової продукції, обсягу освоєних інвестицій в основний капітал, обсягу зовнішньоторговельного товарообороту, обсягу роздрібного товарообороту, обсягу прямих іноземних інвестицій, обсягу житлового будівництва;
- низьким рівнем прямого боргу Черкаської міської ради станом на 01.07.2007 р. та помірним рівнем його запланованого зростання, а саме пряме боргове навантаження міського бюджету у 2007 році у разі розміщення у повному обсязі запланованого випуску облігацій внутрішньої місцевої позики складатиме 23,3%.

Рівень кредитного рейтингу боргового інструменту Черкаської міської ради обмежується:

- залежністю доходної частини бюджету міста від надходжень податку з доходів фізичних осіб (питома вага надходжень цього джерела в доходах загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів становить більше 70%) при низьких темпах росту середньої заробітної плати протягом 2004-2006 рр. та I півріччя 2007 року, порівняно з темпами росту відповідного показника по країні; у I півріччі 2007 року рівень середньомісячної заробітної плати у м. Черкаси, на відміну від попередніх періодів, став нижчий за середній показник по країні (1 200,0 грн. та 1 225,0 грн., відповідно);

- високим рівнем зношеності основних засобів, в тому числі житлового фонду, об'єктів інженерної та транспортної інфраструктури міста, та необхідністю здійснення значних капітальних вкладень у їхнє відновлення.

Зміст

РЕЗЮМЕ	7
1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ПОТЕНЦІАЛ МІСТА	21
1.1. ДЕМОГРАФІЯ	29
1.2. ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА ЗАРОБІТНА ПЛАТА.....	30
1.3. ВИРОБНИЧА СФЕРА.....	35
1.3.1. Промисловість.....	36
1.3.2. Транспорт	41
1.4. ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	43
1.4.1. Інвестиції в основний капітал та капітальне будівництво.....	43
1.4.2. Іноземні інвестиції	45
1.4.3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств і організацій.....	47
1.5. НЕВИРОБНИЧИЙ СЕКТОР	48
1.5.1. Торгівля, громадське харчування та сфера послуг.....	48
1.5.2. Житлово-комунальне господарство міста.....	50
2. КОМУНАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ МІСТА	55
2.1. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ.....	55
2.2. КОМУНАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА МІСТА ТА НЕРУХОМЕ МАЙНО, ЩО ПЕРЕБУВАЄ В КОМУНАЛЬНІЙ ВЛАСНОСТІ.....	57
3. БЮДЖЕТ МІСТА	59
3.1. АГРЕГОВАНИЙ БЮДЖЕТ М. ЧЕРКАСИ ПРОТЯГОМ 2002-2006 РР. ТА І ПІВРІЧЧЯ 2007 РОКУ	69
3.2. ВИКОНАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ М. ЧЕРКАСИ ПРОТЯГОМ 2002-2006 РР. ТА І ПІВРІЧЧЯ 2007 РОКУ.....	74
3.3. ВИКОНАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ М. ЧЕРКАСИ ПРОТЯГОМ 2002-2006 РР. ТА І ПІВРІЧЧЯ 2007 РОКУ.....	83
4. БОРГОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ МІСТА	93
4.1. КОНСОЛІДОВАНИЙ БОРГ МІСТА ЧЕРКАСИ	93
4.1.1. Бюджетні фінансові зобов'язання	93
4.1.2. Прострочена бюджетна кредиторська заборгованість.....	95
4.1.3. Фінансові зобов'язання та кредиторська заборгованість підприємств та організацій комунальної форми власності	95
4.2. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ У МАЙБУТНЬОМУ	96
4.2.1. Запланований випуск облігацій внутрішньої місцевої позики.....	96
4.2.2. Плани щодо залучення кредитів комунальними підприємствами під гарантію Черкаської міської ради	98
5. РЕЙТИНГОВА ІСТОРІЯ М. ЧЕРКАСИ	99
ВИСНОВОК	100
ДОДАТКИ	101
Додаток до Рейтингового звіту №1	102
Додаток до Рейтингового звіту №2.....	103
Додаток до Рейтингового звіту №3.....	104
Додаток до Рейтингового звіту №4.....	105

Додаток до Рейтингового звіту №5.....	106
---------------------------------------	-----

Резюме

Загальна інформація про місто

Місто Черкаси – адміністративний центр Черкаської області, що розташована у центральній частині України. Територія міста охоплює 77,6 кв. км, щільність населення становить 3,8 тис. осіб на 1 кв. км. Територіально місто поділяється на 2 райони, що мають свої межі, територію та назви: Соснівський та Придніпровський.

Законодавчі рамки й адміністративна структура

Місцеве самоврядування у місті Черкасах здійснюється територіальною громадою міста як безпосередньо, так і через Черкаську міську раду та її виконавчий орган. Слід зазначити, що за результатами останніх виборів до Черкаської міської ради, які відбулися 26.03.2006 р. та вперше проводилися за пропорційною системою одночасно до Верховної Ради та місцевих рад, у складі депутатського корпусу, який налічує 60 депутатів, найбільше мандатів отримав Блок Юлії Тимошенко – 25% депутатських мандатів, за ним йдуть Партія регіонів – 9%, Наша Україна – 8%, Соціалістична партія України – 4%, Комуністична партія України – 4%, Блок Булатецького – 4%, Партія «Віче» – 3%, Блок Литвина – 3%.

Вибори міського голови, які відбулися 26.03.2006 р., були визнані недійсними. За результатами повторних виборів, що відбулися у м. Черкасах 05.11.2006 р., посаду Черкаського міського голови посів Одарич Сергій Олегович. Він отримав 35,4% голосів виборців. За поданням міського голови у травні 2007 року було змінено керівний склад Виконавчого комітету, а саме: призначено 9 заступників міського голови та обрано нового секретаря міської ради – Маринкевича Василя Петровича, який представляє Партію регіонів. На сьогодні у Черкаській міській раді утворено стабільну більшість міського голови (кількістю 36 осіб), до складу якої увійшли: блок Справедливість (12 осіб), Соціалістична партія України (4 особи), Пора ПРП (колишній блок Булатецького – 4 особи), Наша Україна (9 осіб), Партія Регіонів (4 особи), Народний Блок Литвина (3 особи).

Соціальна сфера та економіка міста

Основні показники соціально-економічного розвитку міста протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року наведено нижче у таблиці.

Основні показники соціально-економічного розвитку м. Черкаси¹

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 р.	Темп зростання у I півр. 2007 р. до 2006 р., %
Чисельність населення, тис. осіб	294,8	294,2	294,0	293,0	291,7	291,2	99,8
Рівень зареєстрованого безробіття, %	2,6	2,6	2,2	2,1	2,0	2,1	105,0
Середньомісячна заробітна плата, грн.	395,4	490,2	602,9	810,8	1 052,0	1 200,1	114,1
Заборгованість за заробітною платою станом на кінець періоду, млн. гривень	19,6	15,6	6,1	5,6	6,3	10,8	171,4
Питома вага середньооблікової кількості працівників у загальній чисельності населення, %	31,4	30,7	30,7	31,5	32,6	33,1	101,6
Обсяг реалізації продукції промисловості, млн. грн. (у фактичних цінах)	н/д	н/д	3 410,9	3 303,5	5 378,8	4 088,3 ²	н/д
Роздрібний товарооборот, млн. грн. (у фактичних цінах)	361,4	505,5	706,1	895,1	1 150,2	523,2 ³	н/д
Інвестиції в основний капітал, млн. грн. (у фактичних цінах)	248,5	394,9	700,8	932,3	1 265,6	683,5	209,3 ⁴
Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	48,3	52,9	57,1	38,9	41,3	84,3	204,1
Обсяги житлового будівництва, тис. кв. м	н/д	н/д	24,5	32,1	47,3	20,5	62,9 ⁵
Зовнішньоторговельний товарооборот, млн. дол. США	242,7	372,2	490,6	512,3	697,7	404,8	134,4

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

Демографія

Чисельність наявного населення міста Черкаси станом на 01.07.2007 р. дорівнювала 291,2 тис. осіб, або 22,0% населення області. Показник щільності населення міста Черкаси перебуває на низькому рівні, що зумовлено розташуванням на території міста промислових зон великої площі, а також інших земель, що на сьогодні не підлягають житловій забудові. Протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року у м. Черкасах спостерігається постійне зменшення чисельності наявного населення за рахунок природного скорочення населення.

Протягом 2005-2006 років від'ємного значення набуває і показник зовнішньої міграції, що пов'язано із вивільненням працівників на підприємствах промислового комплексу міста, зокрема, на ВАТ «Черкаське хімволокно», що відноситься до найбільших роботодавців. У I півріччі 2007 року міграційного відтоку населення м. Черкаси не спостерігається.

¹ деякі кількісні дані, які аналізуються у звіті, наведені після відповідного заокруглення. У зв'язку з цим значення одних і тих же показників, які наводяться в звіті більше одного разу, можуть не збігатися, а підсумкові значення окремих показників можуть не відповідати арифметичній сумі їх складових

² Дані за січень-липень 2007 року

³ Дані за січень-травень 2007 року

⁴ Темпи зростання до I півріччя 2006 року

⁵ Темпи зростання до I півріччя 2006 року

Трудові ресурси та заробітна плата

Ситуація на ринку праці міста протягом 2002-2006 років та I півріччя 2007 року характеризується низьким рівнем зареєстрованого безробіття, який у I півріччі 2007 року на 0,2 в. п. менше за відповідний показник по країні в цілому, нерівномірними темпами зростання чисельності зайнятих в усіх сферах економічної діяльності міста Черкаси через структурні зміни у промисловому комплексі та зростанням рівня середньої заробітної плати. При цьому темпи зростання середньої заробітної плати в місті протягом I півріччя 2007 року були нижчим за темпи росту заробітної плати в середньому по країні. Внаслідок цього загальноукраїнський показник середньомісячної заробітної плати перевищив відповідний показник по м. Черкасам на 2,0%.

Станом на 01.07.2007 р. загальна сума заборгованості підприємств м. Черкаси за виплатою заробітної плати становила 10,8 млн. гривень і збільшилась, порівняно з початком року на 4,5 млн. гривень. Основна сума заборгованості за виплатою заробітної плати припадає на підприємства транспортного та промислового комплексів міста.

Зміни у структурі зайнятості населення м. Черкаси за видами економічної діяльності протягом I півріччя 2007 року, у попередніх періодах, характеризуються зменшенням чисельності працюючих, та, відповідно, питомої ваги зайнятих у промисловості та транспорті за одночасного збільшення питомої ваги зайнятих у сфері оптової та роздрібною торгівлі, фінансової діяльності. Протягом 2006 року та I півріччя 2007 року у м. Черкасах відбувається зростання чисельності суб'єктів малого бізнесу. Розвиток малого бізнесу забезпечує щорічне зростання надходжень від суб'єктів малого підприємництва до бюджету міста.

Промисловість

Промисловий комплекс представляють 96 підприємств, що відносяться до основного кола статистичного звітності, в 11 галузях промисловості. Зміни у структурі обсягу реалізації промислової продукції підприємствами основного кола статистичної звітності протягом 2004-2005 рр. характеризуються зростанням питомої ваги машинобудування та виробництва будівельних матеріалів та зменшенням питомої ваги підприємств хімічної промисловості та деревообробної і целюлозно-паперової промисловості.

Незважаючи на структурні зміни протягом аналізованого періоду промисловість залишається провідною галуззю економіки м. Черкаси. Промисловий комплекс міста, на підприємствах якого зайнята третина загальної чисельності зайнятого населення міста, займає важливе місце, як у формуванні та розвитку ринку праці, так і у наповненні бюджетів усіх рівнів шляхом сплати податкових платежів.

Робота промислового комплексу міста в цілому протягом 2004-2006 рр. та січня-серпня 2007 року характеризується приростом обсягів промислового виробництва, який був забезпечений, передусім, зростанням обсягів виробництва в галузях

«Хімічна промисловість», «Машинобудування», та «Харчова промисловість». Протягом січня-липня 2007 року підприємствами промислового комплексу м. Черкаси було реалізовано промислової продукції на 4,1 млрд. гривень. У розрахунку на одного мешканця припадає 14 039,5 гривень промислової продукції, реалізованої підприємствами міста, що у 2,0 рази перевищує відповідний середній показник по країні.

Транспорт

Черкаси є важливим транспортним вузлом, що має розвинуту транспортну інфраструктуру. Транспортне обслуговування господарського комплексу та населення міста здійснюється електротранспортом, автомобільним, залізничним та річковими видами транспорту. Працюють залізничний вокзал, автовокзал і порт, який включає експлуатаційно-перевантажувальний комплекс. У приміській зоні існує аеропорт, який на сьогодні свої функції не виконує.

Показники діяльності автомобільного та річкового транспорту м Черкаси характеризуються незначним збільшенням перевезення вантажів. Річковим транспортом перевезення пасажирів не здійснюється, кількість перевезених пасажирів автомобільним транспортом не має стабільної тенденції розвитку.

Близько 25% пасажирських перевезень здійснюється міським електротранспортом, обслуговування якого здійснює КП «Черкасиелектротранс». Зважаючи на значну кількість пасажирів, що перевозяться електротранспортом, його екологічну безпеку та зручність, слід зазначити, що ця сфера потребує значних капітальних вкладень на розвиток мережі та оновлення рухомого складу.

Інвестиційна активність

Протягом 2002-2006 рр. обсяг капіталовкладень в економіку міста постійно зростає. Ця позитивна тенденція збереглася і у I півріччі 2007 року. Зокрема, обсяг інвестицій в основний капітал, освоєний підприємствами м. Черкаси у січні-червні 2007 році збільшився, порівняно із показником у відповідному періоді 2006 року, у 2,1 рази, до 683,5 млн. гривень, що у розрахунку на 1 мешканця в 1,8 рази більше за відповідний показник по країні в цілому. Основним напрямком капітальних вкладень протягом аналізованого періоду залишається промисловий комплекс міста, підприємства якого традиційно є основними споживачами інвестиційних ресурсів.

Найбільшу питому вагу в обсягах освоєних інвестицій в основний капітал мають капітальні вкладення на здійснення будівельних робіт, обсяги яких у 2004-2006 рр. зростають. Проте протягом аналізованого періоду обсяги введеного до експлуатації житла у розрахунку на 1 000 осіб наявного населення залишаються меншими за середній показник по країні в цілому.

Іноземні інвестиції

З початку процесу інвестування в економіку міста було залучено 84,3 млн. доларів США прямих іноземних інвестицій, що в розрахунку на одного мешканця у 1,8 рази менше за середній показник по країні. При цьому, обсяг залучених коштів іноземних інвесторів протягом I півріччя 2007 року збільшився у 2,0 рази. На сьогодні найбільш привабливими для іноземного інвестування у м. Черкасах є харчова, целюлозно-паперова та хімічна промисловість, а також машинобудівний комплекс міста.

Зовнішньоекономічна діяльність

Основою зовнішньої торгівлі м. Черкаси є торгівля товарами. Розвиток промислового комплексу міста, зокрема експортоорієнтованих галузей, зумовив значну зовнішньоекономічну активність підприємств міста, про що свідчить вищий за середній по країні показник зовнішньоторговельного товарообороту у розрахунку на 1 мешканця у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року. Протягом 2002-2006 років та I півріччя 2007 року у місті Черкасах спостерігалось стале зростання обсягу зовнішньоторговельного товарообороту, сальдо якого залишалось позитивним. Коефіцієнт покриття імпорту експортом протягом аналізованого періоду характеризується нерівномірними темпами зростання, що пов'язано із погіршенням показників діяльності окремих промислових підприємств міста.

Переважний обсяг експортних поставок забезпечують підприємства хімічної промисловості та машинобудівний комплекс міста. Товарна структура імпорту товарів представлена продукцією харчової промисловості, машинобудування та целюлозно-паперової промисловості.

Торгівля, громадське харчування та сфера послуг

Впродовж 2002-2006 рр. у м. Черкасах зберігалася чітка тенденція до збільшення обсягів роздрібного товарообороту торгової мережі (з урахуванням ресторанного господарства). При цьому, найвищі темпи зростання цього показника припадають на 2003-2004 рр., що зумовлено розвитком у цьому періоді мережі супермаркетів.

У січні-травні 2007 року обсяг роздрібного товарообороту торгової мережі (з урахуванням ресторанного господарства) становив 523,2 млн. гривень, що у розрахунку на 1 мешканця в 1,4 рази вище за відповідний середній показник по країні в цілому. Зростанню попиту на споживчі товари у м. Черкасах сприяє збільшення доходів населення, зростання чисельності зайнятого населення, а також підвищення вимог покупця до торговельної мережі, яке відображується збільшенням питомої ваги організованих місць торгівлі. Протягом 2002-2006 рр. та січня-травня 2007 року зберігається тенденція щодо розширення торгової мережі в місті та, відповідно, збільшення обсягу роздрібного товарообороту, що обліковується.

Житлове та комунальне господарство міста

У 2007 році, як і протягом попередніх періодів, у м. Черкасах залишаються актуальними проблеми наявності значної суми заборгованості споживачів за житлово-комунальні послуги, необхідності поліпшення фінансового стану підприємств, які забезпечують життєдіяльність міста, шляхом впровадження економічно-обґрунтованих тарифів на житлові та комунальні послуги, та значних капітальних вкладень у відновлення інженерної інфраструктури та капітальний ремонт житлового фонду та інших об'єктів житлово-комунального господарства.

Підвищення у 2006 році тарифів на теплопостачання та гаряче водопостачання, утримання будинків, споруд та прибудинкових територій, а також на водопостачання та водовідведення не надало надає можливості комунальним підприємствам міста у повному обсязі покривати витрати, пов'язані з виробництвом та наданням зазначених послуг. Надходження коштів з Держаного бюджету на погашення заборгованості минулих років, що склалася перед комунальними підприємствами, що надають послуги населенню з постачання теплоенергоносіїв та водопостачання і водовідведення, дозволило значно знизити їхню прострочену кредиторську заборгованість. Проте, зважаючи на необхідність значних капітальних вкладень на оновлення інженерних мереж, відсутність діючих економічно-обґрунтованих тарифів на послуги, призведе до додаткових втрат з місцевого бюджету на фінансування комунальних підприємств, які забезпечують життєдіяльність міста.

Крім того значні темпи зростання плати за надання комунальних послуг призвели до неповної оплати населенням спожитих послуг у I півріччі 2007 року, тобто до зростання обсягу новоутворених боргів. Прострочена сума заборгованості населення м. Черкаси за спожиті житлово-комунальні послуги станом на 01.07.2007 р. дорівнювала 18,8 млн. гривень та збільшилась протягом I півріччя 2007 року на 25,7%.

Комунальна власність міста

Черкаська міська рада від імені та в інтересах територіальної громади відповідно до чинного законодавства наділена повноваженнями щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності, до яких відносяться: рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів та інші кошти, земля та природні ресурси, комунальні підприємства, частки власності у майні приватизованих підприємств, житловий фонд та нежитлові приміщення, інше комунальне майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження.

Площа земель у межах адміністративної одиниці м. Черкаси складає 7,8 тис. га, з якої станом на 01.01.2006 р. землі запасу та землі, що не надані у власність та постійне користування становлять 28,7%. З метою наповнення бюджету розвитку місто постійно здійснює продаж земельних ділянок несільськогосподарського

призначення як шляхом викупу, так і шляхом проведення аукціонів, що дозволяє підвищити ціну на земельну ділянку та, відповідно збільшити надходження до бюджету міста.

Протягом 2002-2006 рр. близько 9% обсягу доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів формує плата за землю. З метою забезпечення зростання протягом обсягів надходжень за платою за землю у місті Черкасах здійснюються заходи щодо переходу підприємств на орендні відносини. У свою чергу, зростанню надходжень до бюджету міста орендної плати за землю сприяють збільшення ставок за орендною платою, зокрема, шляхом перерахунку відповідно до офіційних індексів, та санкції Черкаської міської ради відносно землекористувачів, що порушують правила користування землею, не маючи відповідних документів.

Станом на 01.07.2007 р. у місті Черкасах налічується 33 підприємства комунальної форми власності, замовником послуг 15-ти з яких є Управління житлово-комунального господарства Черкаської міської ради. Протягом I півріччя 2007 року комунальними підприємствами м. Черкаси було реалізовано продукції (товарів, робіт та послуг) на загальну суму 94,9 млн. гривень, що становить близько 3,0% обсягу реалізації продукції за усіма підприємствами міста. Результатом діяльності в аналізованому періоді комунальних підприємств міста, моніторинг за якими здійснює Управління житлово-комунального господарства, був збиток обсягом (-) 3,5 млн. гривень (у 2006 році – прибуток обсягом 26,3 млн. гривень). Прибуткова діяльність у 2006 році підприємств міста, що надають житлово-комунальні послуги, була забезпечена підвищенням тарифів на енергоспоживання та комунальні послуги та погашенням заборгованості минулих періодів за рахунок коштів субвенцій з Державного бюджету.

Загальна площа нежитлових приміщень, що обліковується управлінням власності міста становить понад 117,6 тис. кв. м. Важливим джерелом надходжень до бюджету міста є надходження від надання цілісних майнових комплексів та іншого комунального майна в оренду. Станом на 01.07.2007 р. укладено 351 договір оренди на загальну площу об'єктів оренди 117,4 тис. кв. м (363 договори станом на 01.07.2006 р. на загальну площу 123,0 тис. кв. м). Проте, не зважаючи на зменшення площі орендованих приміщень внаслідок приватизації, надходження до бюджету міста, через зростання орендних ставок, збільшуються. З метою наповнення бюджету розвитку, за рахунок якого здійснюються капітальні вкладення місцевого бюджету, місто щорічно виставляє на приватизацію майно, яке перебуває в комунальній власності. Перелік об'єктів комунальної власності міста, що підлягають приватизації, затверджується рішенням міської ради.

Бюджет міста

Бюджет м. Черкаси є бюджетом місцевого самоврядування. У зв'язку з тим, що місто Черкаси є адміністративним центром Черкаської області з районним поділом, зведений бюджет міста включає бюджети 2-х рівнів: міський та районні в місті. Організація бюджетного процесу в місті здійснюється відповідно до Конституції

України, Бюджетного кодексу України, Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік та інших законодавчих актів.

Для повного та всебічного вивчення показників бюджету міста Черкаси він був представлений у форматі бюджетного балансу:

Бюджет м. Черкаси протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року, представлений у форматі бюджетного балансу, тис. грн.

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Операційні надходження всього	144 007,7	198 645,4	170 074,4	231 651,4	372 990,0	186 519,5
Операційні видатки всього	141 213,7	166 579,2	168 975,4	224 999,3	357 606,2	186 652,7
Операційний баланс	2 794,0	32 066,2	1 099,0	6 652,1	15 383,8	-133,3
Фінансовий дохід	86,5	23,0	9,1	0,2	309,1	3,8
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	39,0	0,0	0,0	0,0	646,6	327,5
Фінансовий баланс	47,5	23,0	9,1	0,2	-337,5	-323,7
Поточний баланс	2 841,5	32 089,2	1 108,1	6 652,3	15 046,3	-456,9
Капітальні надходження всього	3 984,3	9 127,1	12 349,4	5 173,3	10 419,0	1 732,9
Капітальні видатки всього	6 358,9	23 897,6	29 021,5	14 486,7	21 038,8	7 047,2
Капітальний баланс	-2 374,6	-14 770,5	-16 672,1	-9 313,4	-10 619,8	-5 314,3
Баланс після капітальних видатків	466,9	17 318,7	-15 564,0	-2 661,1	4 426,5	-5 771,2
Надання пільгових кредитів громадянам з урахуванням повернення	0,0	686,2	359,0	519,3	1 679,9	435,6
Профіцит/дефіцит	466,9	16 632,5	-15 923,0	-3 180,4	2 746,6	-6 206,8
Фінансування	-466,9	-16 632,5	15 923,0	3 180,4	-2 746,6	6 206,8
Баланс	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Виходячи з даних, наведених вище, протягом 2002-2006 років місто зберігає позитивний операційний баланс бюджету. Необхідно відзначити, що сальдо операційного балансу бюджету міста Черкаси протягом 2002-2006 рр. не має сталої тенденції до збільшення. Крім того, аналіз агрегованого бюджету із розбивкою за загальним та спеціальним фондами відображує, що сальдо операційного балансу у 2004 році за загальним фондом набуло від'ємного значення (-1 794,6 тис. гривень), тоді як сальдо операційного балансу спеціального фонду бюджету було позитивним (2 893,6 тис. гривень). Зазначені коливання обумовлені зменшенням обсягу податкових надходжень до бюджету міста після набрання чинності Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб», та, відповідно, зменшенням у 2004 році фактичного обсягу доходів бюджету міста, які враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів за одночасного збільшення операційних витрат, передусім, через значні темпи зростання заробітної плати працівників бюджетної сфери.

Слід зауважити, що незважаючи на перевищення обсягу операційних видатків загального фонду бюджету м. Черкаси над відповідними операційними доходами, у 2004 році, як і в попередніх бюджетних періодах, місто продовжує сплачувати вилучення до Державного бюджету. Це призводить до необхідності покриття

дефіциту бюджету міста у 2004 році за рахунок надпланових залишків бюджетних коштів, обсяг яких протягом зазначеного періоду скоротився з 16 943,5 тис. гривень станом на 01.01.2004 р. до 882,2 тис. гривень станом на 01.01.2005 р. Дотація вирівнювання з Державного бюджету до бюджету м. Черкаси почала надходити вже у 2006 році, коли за розрахунками Міністерства фінансів України прогнозний обсяг доходів бюджету міста, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, був недостатнім для фінансування відповідних витрат.

Негативне сальдо операційного балансу бюджету міста за загальним фондом у I півріччі 2007 року зумовлене високим рівнем виконання річного плану за галуззю «Освіта», яка залишається найвагомішою видатковою статтею загального фонду бюджету. Фінансування галузі у I півріччі 2007 року в обсягах, що становлять близько 60,0% уточненого річного плану, зумовлене наданням працівникам освіти щорічної оплачуваної відпустки у літній період. У свою чергу, високий рівень виконання річного плану за видатками загального фонду у I півріччі 2007 року, зокрема оплатою праці працівникам бюджетних установ, призвів до виникнення тимчасових касових розривів, які були погашені шляхом залучення короткотермінових позичок з єдиного казначейського рахунку. Станом на 01.07.2007 р. непогашений залишок за залученими з єдиного казначейського рахунку короткотерміновими позичками становив 8 354,4 тис. гривень. Протягом липня 2007 року залучені позики були погашені у повному обсязі.

У 2002-2005 роках бюджет міста має позитивний фінансовий баланс бюджету. При цьому, у 2002-2003 роках позитивне сальдо фінансового балансу бюджету було забезпечено надходженнями відсотків банків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами на рахунках місцевого бюджету, що були відкриті в установах банків, та незначного обсягу прямих боргових зобов'язань (короткотермінових позичок на покриття тимчасових касових розривів, залучених в установах банків), що потребують видатків на їх обслуговування. Після переходу на казначейське обслуговування місцевих бюджетів у 2004-2005 роках відбулося скорочення обсягу фінансового доходу, проте через відсутність прямого боргу міста фінансовий баланс міста залишився позитивним.

Починаючи з 2006 року, сальдо фінансового балансу бюджету міста має негативне значення, що було наслідком виплати відсоткових платежів за запозиченням до бюджету розвитку міста, яке було здійснене наприкінці 2005 року шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики. Одночасно, з метою зменшення навантаження на загальний фонд та залучення додаткових джерел наповнення доходної частини бюджету міста, Черкаська міська рада здійснює активні операції з тимчасово-вільними залишками спеціального фонду бюджету міста шляхом їх розміщення на депозит у банківській установі. Це дозволило у 2006 році значно скоротити показник негативного сальдо фінансового балансу, а саме видатки на обслуговування прямого боргу були майже на 50,0% покриті за рахунок надходження відсоткових платежів за користування тимчасово-вільними залишками бюджетних коштів.

Потягом I півріччя 2007 року на депозитний рахунок у банківській установі було розміщено 4 000,0 тис. гривень коштів спеціального фонду бюджету міста. Відповідно до укладеної угоди кошти були розміщені терміном до 18.12.2007 р. із

правом дострокового повного чи часткового повернення під 15,2% річних із капіталізацією відсотків, внаслідок чого у I півріччі 2007 року відсоткові платежі за користування тимчасово-вільними залишками бюджетних коштів до бюджету міста ще не надходили. Станом на 01.07.2007 р. сума нарахованих відсотків становила 144,4 тис. гривень, залишок коштів на депозитному рахунку склав 2 625,4 тис. гривень.

Профіцит поточного балансу бюджету протягом 2002-2003 рр. спрямовувався на покриття дефіциту капітального балансу. У 2002-2003 роках загалом бюджет міста було виконано з профіцитом, що забезпечувалось, передусім, значними темпами зростання операційних надходжень. У 2004-2005 роках внаслідок погіршення динаміки податкових надходжень бюджет міста виконано з дефіцитом. Дефіцит в частині спеціального фонду у 2005 році було покрито за рахунок запозичення, яке було здійснено шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики на загальну суму 5,0 млн. гривень.

За результатами I півріччя 2007 року джерелами покриття дефіциту бюджету міста за загальним фондом, що виник, передусім, через тимчасові касові розриви, були залучені безвідсоткові короткотермінові позички з єдиного казначейського рахунку. А саме, непогашений залишок за короткотерміновими позичками станом на 01.07.2007 р. складав 8 354,4 тис. гривень. За спеціальним фондом бюджет міста у I півріччі 2007 року було виконано з профіцитом.

Протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року місто постійно користується короткотерміновими позичками на покриття тимчасових розривів для своєчасного забезпечення фінансовими ресурсами поточних видатків загального фонду міського бюджету, переважно з метою виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ у літній період. При цьому, якщо у 2002-2003 роках кошти залучалися у комерційних банках на умовах платності, то касові розриви у 2004-2005 рр. повністю покривалися за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку без нарахування відсотків за користування позичками.

Протягом аналізованого періоду ліквідність бюджету міста залишається на помірному рівні. А саме, якщо протягом 2004 року спостерігається значне скорочення залишків на рахунках місцевого бюджету, зокрема за загальним фондом, то протягом 2005-2006 рр. обсяг надпланових залишків зростає. Станом на 01.07.2007 р. обсяг залишків за загальним фондом бюджету м. Черкаси становив 5,2 млн. гривень, що складає 1,4% запланованого обсягу видаткової частини загального фонду бюджету міста у 2007 році. За спеціальним фондом обсяг залишків станом на 01.07.2007 р. становив 4,1 млн. гривень, з яких 2,6 млн. гривень розміщені на депозит.

Виконання доходної частини бюджету м. Черкаси

Протягом 2002-2006 рр. обсяг доходної частини бюджету міста (без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального) не характеризується сталим зростанням, що зумовлено зменшення обсягу доходної

частини бюджету у 2004 році, внаслідок зменшення після набуття чинності Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» обсягу податкових надходжень.

Податкові надходження є одним з основних джерел формування доходної бази бюджету м. Черкаси, незважаючи на те, що починаючи з 2004 року їх питома вага в доходах бюджету поступово зменшується (з 62,7% у 2004 році до 48,9% у 2006 році), за одночасного зростання обсягів трансфертів до бюджету міста. Збільшення обсягу надходжень трансфертів та, відповідно, питомої ваги зазначеного джерела доходної частини бюджету міста протягом аналізованого періоду забезпечується збільшенням обсягів надходжень соціально-спрямованих трансфертів та трансфертів на погашення заборгованості у житлово-комунальній сфері, а також надходженням у 2006 році дотації вирівнювання з Державного бюджету, яку місто у 2002-2005 рр. не отримувало.

Доходну частину загального фонду бюджету міста Черкаси на 2007 рік (без урахування трансфертів) було затверджено у сумі 250 897,8 тис. гривень, що на 33,5% перевищило показники фактичних надходжень до загального фонду бюджету у 2006 році. Зростання обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста у 2007 році, як і в попередньому бюджетному періоді забезпечується завдяки збільшенню надходжень податку з доходів фізичних осіб та плати за землю. До загального фонду бюджету міста у I півріччі 2007 року надійшло доходів на 41,6% більше за відповідний показник у I півріччі 2006 року, а виконання річного плану становило 48,0%. Рівень виконання у I півріччі 2007 року річного плану за доходами, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, становив 50,2%, що зумовлено, передусім, виконанням у повному обсязі плану за надходженням податку з доходів фізичних осіб. Проте за власними доходами рівень виконання річного плану не перевищує 40,0%, що пов'язане із динамікою надходжень плати за землю. На плату за землю приходить основна сума недоїмки в місті Черкасах по платежах до бюджету станом на 01.07.2007 р., а саме 4,5 млн. гривень, або 67,5% загальної суми податкової заборгованості.

Доходну частину спеціального фонду бюджету міста Черкаси на 2007 рік (без урахування трансфертів) затверджено з урахуванням змін у сумі 49 737,4 тис. гривень, що, через заплановане зростання обсягу власних надходжень бюджетних установ та надходжень від операцій з капіталом, на 56,5% більше за показники фактичних надходжень до спеціального фонду бюджету у 2006 році. Загалом до спеціального фонду бюджету (без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду бюджету) у I півріччі 2007 року надійшло доходів в обсязі 15 466,7 тис. гривень, або 29,8% річних призначень, що пов'язане із низьким рівнем виконання річного плану за надходженнями до бюджету розвитку. Основними джерелами наповнення спеціального фонду бюджету міста у 2007 році, як і протягом попередніх бюджетних періодів, залишаються власні надходження бюджетних установ та доходи бюджету розвитку.

Виконання видаткової частини бюджету м. Черкаси

Протягом 2002-2007 рр. основними видатковими статтями бюджету міста є фінансування установ бюджетної сфери (освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та фізичної культури), державне управління, житлово-комунальне господарство, транспорт та будівництво. Обсяг виконання видаткової частини бюджету міста протягом аналізованого періоду постійно зростає та найнижчий показник росту видаткової частини бюджету міста припадає на 2004 рік, який характеризується низькими темпами зростання обсягу доходної частини бюджету міста внаслідок зменшення обсягів податкових надходжень. Протягом аналізованого періоду спостерігається значний ріст видатків майже за усіма основними галузями. Слід зазначити, що збільшення видатків за галузями бюджетної сфери зумовлене зростанням оплати праці працівників бюджетних установ та, відповідно, великою питомою вагою видатків на оплату праці та нарахувань на неї у структурі видатків зазначених галузей.

Складовою частиною витрат бюджету міста протягом 2002-2005 рр. були кошти, що передаються до Державного бюджету, проте, починаючи з 2006 року, внаслідок випереджаючого зростання видаткової частини загального фонду місцевого бюджету над доходною, місто почало отримувати дотацію вирівнювання на покриття різниці між розрахунковим обсягом делегованих доходів та обсягом відповідних видатків загального фонду бюджету міста.

Структура видаткової частини бюджету за економічною класифікацією протягом 2002-2006 рр. характеризується значним обсягом питомої ваги поточних видатків (88,0 – 95,6%) у загальному обсязі видаткової частини загального фонду бюджету міста. При цьому, якщо у 2003-2004 років відбувалося зростання питомої ваги капітальних видатків, на покриття яких у 2003 році було спрямовано профіцит поточного балансу бюджету та надпланові залишки бюджетних коштів, то протягом 2005-2006 рр. відбувається зростання обсягу та питомої ваги поточних видатків у загальному обсязі витрат бюджету міста. Крім того, протягом 2004-2006 рр. спостерігається тенденція збільшення питомої ваги захищених статей видатків в обсязі видатків загального фонду бюджету, насамперед, за рахунок збільшення питомої ваги видатків на оплату праці та нарахувань на неї.

У I півріччі 2007 року з бюджету міста було проведено видатків (без урахування коштів, що передаються із однієї частини бюджету в іншу) на загальну суму 194,4 млн. гривень, або 44,5% планових показників. При цьому слід зазначити, що уточненим планом на 2007 рік передбачений приріст обсягу видаткової частини бюджету міста без урахування коштів, що передаються із загального фонду до бюджету розвитку, до фактичного виконання відповідного показника у 2006 році складає 15,2%.

Боргові зобов'язання міста

Станом на 01.07.2007 р. обсяг консолідованого борг м. Черкаси становить 26 793,0 тис. гривень та складається з:

- 13 354,4 тис. гривень – прямі боргові зобов'язання бюджету м. Черкаси;
- 3 593,5 тис. гривень – прострочена кредиторська заборгованість бюджетних установ, що утримуються за рахунок загального та спеціального фондів бюджету м. Черкаси;
- 9 845,1 тис. гривень – прострочена кредиторська заборгованість комунальних підприємств м. Черкаси.

Прямий борг м. Черкаси станом на 01.07.2007 р. складається з коштів, що були залучені до бюджету розвитку міського бюджету м. Черкаси шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики у 2005 році обсягом 5 000,0 тис. гривень та непогашеного залишку за залученими з єдиного казначейського рахунку короткотерміновими позичками обсягом 8 354,4 тис. гривень.

Пряме боргове навантаження бюджету міста Черкаси⁶ станом на 01.07.2007 р. без урахування залишку за залученими з єдиного казначейського рахунку короткотерміновими позичками, який був погашений у липні 2007 року, становить 1,7%, проти 2,3% за результатами виконання бюджету у 2006 році.

Запланований випуск облігацій внутрішньої місцевої позики

З метою впровадження енергозберігаючих технологій та реновації будівель бюджетних установ, Черкаська міська рада планує здійснити запозичення до бюджету розвитку міста шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики обсягом 65,0 млн. гривень. Випуск Черкаська міська рада планує розмістити на ПФТС самостійно за такими параметрами: відсоткова ставка за користування залученими коштами не вище 10% річних, період, на який здійснюються запозичення, – 5 років, погашення основної суми боргу – не пізніше 31.12.2012 р. Відсотки за облігаціями планується погашати щоквартально.

Розрахункове пряме боргове навантаження бюджету міста Черкаси у 2007 році, з урахуванням запланованого запозичення, а саме співвідношення обсягу прямого боргу станом на кінець бюджетного періоду до запланованого з урахуванням змін загального обсягу доходів без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального, залишатиметься на помірному рівні та складатиме 23,3%.

⁶ співвідношення обсягу прямого боргу до уточненого плану доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального

Плани щодо залучення кредитів комунальними підприємствами під гарантію Черкаської міської ради

За інформацією Виконавчого комітету Черкаської міської ради, на сьогодні проводиться підготовча робота щодо залучення КП «Черкаситеплокомуненерго» у Європейському банку реконструкції та розвитку позики під гарантію міської ради на загальну суму 11,2 млн. євро терміном на 15 років з метою реалізації спільного проекту щодо модернізації системи тепlopостачання у м. Черкасах з метою енергозбереження. Пільговий період користування позикою – 3 роки, відсоткова ставка за користування залученими коштами – нефіксована, у розрахунку Euribor⁷ плюс 3,0%. Термін отримання кредиту – січень 2008 року.

Рейтингова історія м. Черкаси

Рейтингову історію міста Черкаси було розпочато у 2005 році, коли борговому зобов'язанню Черкаської міської ради (випуск облігацій внутрішньої місцевої позики 2005 року обсягом 5,0 млн. гривень) вперше було визначено довгостроковий кредитний рейтинг 28.11.2005 р. на рівні «uaBBB» за Національною рейтинговою шкалою, прогноз рейтингу стабільний.

Протягом 2006 року рейтинг боргового зобов'язання Черкаської міської ради обсягом 5,0 млн. гривень підтверджувався, а 01.12.2006 р. кредитний рейтинг випуску облігацій внутрішньої місцевої позики 2005 року було призупинено.

За результатами аналізу протягом 2006 року економічних та фінансових показників, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної у розпорядженні комунальної власності та перспективних планах на майбутнє, 21.06.2007 р. було підтверджено кредитний рейтинг боргового зобов'язання Черкаської міської ради обсягом 5,0 млн. гривень та одночасно визначено кредитний рейтинг м. Черкаси на рівні «uaBBB» за Національною шкалою кредитних рейтингів, прогноз рейтингу стабільний.

⁷ Станом на 21.06.2007 року ставка Euribor (12 міс.) дорівнювала 4,40%

1. Загальна інформація про місто та його адміністративний устрій

1.1. Географічне положення та історична довідка

Місто Черкаси – адміністративний центр Черкаської області. Черкаська область включає 20 сільських районів, 16 міст, з яких 6 міст – обласного значення (Черкаси, Ватутіне, Золотоноша, Канів, Сміла, Умань), 15 селищ міського типу, 724 сільських населених пункти.

Рисунок 1.1. Карта Черкаської області

Черкаська область розташована у центральній частині України та займає територію 20,9 тис. кв. км, що становить 3,5% загальної площі території України. На півночі область межує з Київською, на сході – з Полтавською, на півдні – з Кіровоградською і на заході – з Вінницькою областями. Довжина із південного заходу на північний схід на 245 км, із півночі на південь – на 150 км.

Територія Черкаської області в цілому рівнинна і умовно поділяється на дві частини – правобережну і лівобережну. Переважна частина правобережжя розміщена в межах Придніпровської височини. В прилеглий до Дніпра частині правобережжя знаходиться заболочена Ірдино-Тясминська низовина, а також підвищення – Канівські гори. Низинний рельєф має лівобережна частина області, яка розташована в межах Придніпровської низовини.

Водна поверхня займає 4% загальної площі території області. Внутрішні води області представлені річками, які належать басейну Дніпра і Південного Бугу, озерами, болотами, підземними водами і штучними водоймами. До найбільших рік, що протікають на території області, належать Дніпро, Гірський Тікич, Тясмин, Рось. Найбільшими штучними водосховищами в межах області є Канівське і Кременчуцьке, утворені греблями гідроелектростанцій.

Клімат регіону помірно континентальний. У ґрунтовому покриві на правобережжі переважають чорноземи, високий родючий потенціал яких сприяв значному розвитку агропромислового комплексу. Близько 70,0% земельного фонду Черкаської області становлять сільськогосподарські угіддя. За обсягом валової продукції сільського господарства Черкащина посідає 5 місце серед регіонів України і виробляє близько 5,0% загальнодержавного обсягу продукції сільськогосподарського комплексу країни.

Область багата на нерудні корисні копалини, передусім, будівельні матеріали. А саме, на території регіону поширені родовища різних глин, у наявності значні запаси будівельних пісків, облицювального та будівельного каменю, керамзитової сировини, а також понад 100 родовищ цегельно-черепичної сировини. У Городищенському, Корсунь-Шевченківському, Смілянському, Уманському та інших районах зустрічаються граніти різних типів.

Серед паливних ресурсів переважає буре вугілля та торф. На межі Черкаської та Кіровоградської областей розташоване Болтиське родовище горючих сланців. Рудні корисні копалини зустрічаються у вигляді осадових залізних руд.

За структурою господарського комплексу область є індустріально-аграрною. Промисловий комплекс області складають більше 300 промислових підприємств, у тому числі видобувної галузі, з виробництва електроенергії, мінеральних добрив, аміаку, хімічних волокон, машинобудування, легкої промисловості. Харчова промисловість представлена цукровою, м'ясопереробною, молочною, борошно-круп'яною, лікєро-горілковою та консервною галузями.

Початок своєї історії місто Черкаси бере у кінці XIII сторіччя як укріплене місто Київського удільного князівства, підвладного Литві. Після ліквідації у 1471 році Київського удільного князівства Черкаси входять до складу Київського воєводства, а з початку XVI сторіччя місто стає центром Черкаського староства. Після Люблінської унії (у 1569 році) Черкаси увійшли до складу Польщі. Більшість населення м. Черкаси становили козаки, тому Черкаси відіграли чималу роль в козацьких повстаннях проти Польщі. З 1793 року Черкаси увійшли до складу Російської Імперії.

У 2-й половині XIX сторіччя, зокрема, після побудови залізниці, в м. Черкасах розвинулася промисловість, зокрема, були відкриті цукроварня, тютюнова фабрика тощо. За радянських часів у місті почалася розбудова харчової та легкої промисловості, з кінця 1950-х рр. – хімічної промисловості. З 1954 року була сформована Черкаська область, центром якої стає м. Черкаси.

1.2. Загальна інформація

Зараз Черкаси – місто з населенням понад 291,0 тис. осіб. Територіально місто поділяється на 2 райони, що мають свої межі, територію та назви: Придніпровський та Соснівський. Також до складу Соснівського району входить селище Оршанець.

Рисунок 1.2. Карта м. Черкаси

Територія міста охоплює 77,6 кв. км. Місто має розвинуту транспортну інфраструктуру, зокрема, на території міста діють залізничний вокзал, автовокзал, річковий вокзал і порт.

Промисловий комплекс міста Черкаси досить розгалужений та об'єднує підприємства хімічної промисловості (ВАТ «Азот»), легкої промисловості (шовковий комбінат, трикотажну та швейну фабрики), машинобудівної галузі (завод устаткування для харчової промисловості, авторемонтний завод), харчової галузі тощо.

1.3. Здійснення місцевого самоврядування та виконавчої влади в місті

Система місцевого самоврядування в м. Черкаси включає:

- територіальну громаду міста;
- міського голову;
- міську раду;
- районні у місті ради;
- виконавчий орган міської ради;
- виконавчі органи районних у місті рад;
- органи самоорганізації населення.

Місцеве самоврядування в місті Черкасах здійснюється територіальною громадою міста як безпосередньо, так і через Черкаську міську раду та її виконавчі органи. Крім того, у місті за рішенням територіальної громади або міської ради відповідно до закону утворюються районні в місті ради.

Місто Черкаси має два рівні органів місцевої влади: органи міської влади і 2-х міських районів із самоуправлінням, на які розділено місто. Районні в місті ради утворюють свої виконавчі органи та обирають голову ради, який одночасно є й головою її виконавчого комітету.

Черкаська міська рада є органом місцевого самоуправління, що представляє територіальну громаду міста Черкаси та здійснює від її ім'я та в її інтересах функції та повноваження місцевого самоуправління, що визначені Конституцією України, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про статус депутатів місцевих рад», Європейської хартії місцевого самоуправління та іншими законодавчими актами.

Термін повноважень депутатського корпусу, який налічує 60 депутатів, становить 5 років. До складу міської ради входять депутати, які обираються жителями міста на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Слід зазначити, що вибори до Черкаської міської ради, які відбулися 26.03.2006 р., вперше проводилися за пропорційною системою одночасно до Верховної Ради та місцевих рад.

За результатами останніх виборів до Черкаської міської ради найбільше мандатів отримав Блок Юлії Тимошенко – 25% депутатських мандатів, за ним йдуть Партія регіонів – 9%, Наша Україна – 8%, Соціалістична партія України – 4%, Комуністична партія України – 4%, Блок Булатецького – 4%, Партія «Віче» – 3%,

Народний Блок Литвина – 3%. Секретарем ради м. Черкаси було обрано Каленчука Анатолія Полікарповича, який представляє Блок Юлії Тимошенко.

Міський голова є головною посадовою особою міської громади. Він обирається відповідною територіальною громадою на основі загального виборчого права шляхом таємного голосування строком на чотири роки. Міський голова очолює виконавчий комітет відповідної міської ради та головує на засіданнях ради.

Вибори міського голови, які відбулися 26.03.2006 р., були визнані не дійсними. За результатами повторних виборів, що відбулися у м. Черкаси 05.11.2006 р., посаду Черкаського міського голови посів Одарич Сергій Олегович. Він отримав 35,4% голосів виборців. За поданням міського голови у травні 2007 року було змінено керівний склад Виконавчого комітету, а саме: призначено 9 заступників міського голови та обрано нового секретаря міської ради – Маринкевича Василя Петровича, який представляє Партію регіонів. Розподіл функціональних обов'язків між міським головою та керівним складом Виконавчого комітету Черкаської міської ради наведено у Додатку до рейтингового звіту №6. На сьогодні у Черкаській міській раді утворена стабільна більшість міського голови (у кількості 36 осіб), до складу якої увійшли: блок Справедливість (12 осіб), Соціалістична партія України (4 особи), Пора ПРП (колишній блок Булатецького – 4 особи), Наша Україна (9 осіб), Партія Регіонів (4 особи), Народний Блок Литвина (3 особи).

Міська рада здійснює свою роботу шляхом проведення сесій. Сесії ради складаються із пленарних засідань, а також засідань постійних комісій, які проводяться, здебільшого, у період між пленарними засіданнями. Сесії міської ради скликаються міським головою відповідно до чинного законодавства у міру необхідності, але не менше одного разу на квартал.

Постійні комісії міської ради утворюються на сесії знову обраної міської ради на строк її повноважень для вивчення, попереднього розгляду й підготовки питань, що відносяться до її компетенції, здійснення контролю за виконанням рішень ради та її виконавчого комітету, а також із метою сприяння реалізації цих рішень на території міста. Слід зазначити, що міська рада має можливість створювати тимчасові комісії для вирішення конкретних питань, користуючись повноваженнями, які надані законодавством про місцеве самоврядування.

Основною організаційною формою роботи постійної комісії є її засідання. Засідання постійних комісій скликаються її головою в міру необхідності, але не менше одного разу на квартал. На сьогодні у місті Черкасах діють постійні комісії за такою функціональною спрямованістю:

- з питань промисловості, зовнішньоекономічної діяльності та інвестицій;
- з питань транспорту, зв'язку, інформаційних технологій, підприємництва, торгівлі та сфери послуг;
- з питань освіти і науки, культури та відродження духовності, сім'ї, молоді, фізкультури та спорту;

- з питань земельних відносин, архітектури, містобудування та реклами;
- з питань екології та охорони навколишнього природного середовища;
- з питань охорони здоров'я, материнства, дитинства, соціального захисту;
- з питань комунальної власності та житлово-комунального господарства;
- з питань місцевого самоврядування, депутатської діяльності, етики, регламенту, інформації, законності та правопорядку;
- з питань стратегічного розвитку, бюджету, фінансів, цін, тарифів та регуляторної політики.

Виконавчим органом Черкаської міської ради є виконавчий комітет, що підзвітний та підконтрольний міській раді, а з питань здійснення делегованих повноважень органів виконавчої влади – також підконтрольний відповідним органам виконавчої влади. Виконком може розглядати й вирішувати питання, віднесені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», іншими законодавчими актами до ведення виконавчих органів ради та в межах своєї компетенції приймає рішення, які обов'язкові для виконання всіма розташованими на території міста підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, посадовими особами й громадянами.

Усі повноваження, якими за законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» наділені виконавчі органи міських рад, розподіляються за функціональним розподілом на:

- повноваження у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку;
- повноваження в галузі бюджету, фінансів і цін;
- повноваження щодо управління комунальною власністю;
- повноваження в галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку;
- повноваження у галузі будівництва;
- повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту;
- повноваження у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища;

- повноваження у сфері соціального захисту населення;
- повноваження в галузі зовнішньоекономічної діяльності;
- повноваження в галузі оборонної роботи;
- повноваження щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою;
- повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян;
- повноваження щодо відзначення державними нагородами України;
- інші повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Виконавчий орган Черкаської міської ради складається із різних управлінь, відділів, служб, комітетів і гілок та відповідних їм підпорядкованих організацій, що відповідають за управління і функціонування міста. Відділи, управління та інші виконавчі органи ради є підзвітними і підконтрольними раді, яка їх утворила, та підпорядкованими її виконавчому комітету, міському голові. Керівники відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради призначаються на посаду і звільняються з посади міським головою одноособово, а у деяких випадках, передбачених законами України, – за погодженням з відповідними органами виконавчої влади країни. Положення про відділи, управління та інші виконавчі органи ради затверджуються відповідною радою.

Після закінчення строку повноважень ради виконком зберігає свої повноваження до формування нового складу виконкому.

У місті за дозволом міської ради можуть діяти органи самоорганізації населення – представницькі органи, що створюються мешканцями, які на законних підставах проживають на території селища, міста або їх частин, зокрема, районів, для вирішення завдань, передбачених Законом України «Про органи самоорганізації населення». Органи самоорганізації населення і наділяються міськрадою частиною її власних повноважень, а також матеріально-технічними та іншими ресурсами, що необхідні для реалізації їх повноважень є однією із форм участі членів міської громади у вирішенні окремих питань місцевого значення.

Місто Черкаси – адміністративний центр Черкаської області, що розташована у центральній частині України. Територія міста охоплює 77,6 кв. км, щільність населення становить близько 3,8 тис. осіб на 1 кв. км. Територіально місто поділяється на 2 райони, що мають свої межі, територію та назви: Соснівський та Придніпровський.

Місцеве самоврядування у місті Черкасах здійснюється територіальною громадою міста як безпосередньо, так і через Черкаську міську раду та її виконавчий орган. Слід зазначити, що за результатами останніх виборів до Черкаської міської ради, які відбулися 26.03.2006 р. та вперше проводилися за пропорційною системою одночасно до Верховної Ради та місцевих рад, у складі депутатського корпусу, який налічує 60 депутатів, найбільше мандатів отримав Блок Юлії Тимошенко – 25% депутатських мандатів, за ним йдуть Партія регіонів – 9%, Наша Україна – 8%, Соціалістична партія України – 4%, Комуністична партія України – 4%, Блок Булатецького – 4%, Партія «Віче» – 3%, Блок Литвина – 3%.

Вибори міського голови, які відбулися 26.03.2006 р., були визнані не дійсними. За результатами повторних виборів, що відбулися у м. Черкаси 05.11.2006 р., посаду Черкаського міського голови посів Одарич Сергій Олегович. Він отримав 35,4% голосів виборців. За поданням міського голови у травні 2007 року було змінено керівний склад Виконавчого комітету, а саме: призначено 9 заступників міського голови та обрано нового секретаря міської ради – Маринкевича Василя Петровича, який представляє Партію регіонів. На сьогодні у Черкаській міській раді утворена стабільна більшість міського голови (кількістю 36 осіб), до складу якої увійшли: блок Справедливість (12 осіб), Соціалістична партія України (4 особи), Пора ПРП (колишній блок Булатецького – 4 особи), Наша Україна (9 осіб), Партія Регіонів (4 особи), Народний Блок Литвина (3 особи).

2. Соціально-економічний розвиток та потенціал міста

2.1. Демографія

Чисельність наявного населення міста Черкаси станом на 01.07.2007 р. дорівнювала 291,2 тис. осіб, або 22,0% населення області. Щільність населення становить 3,8 тис. осіб на 1 кв. км. Порівняння демографічних показників міста, області та країни наведено в наступній таблиці:

Таблиця 2.1 Площа та щільність населення міста, області та країни станом на 01.07.2007 р.

Показник	Площа (кв. км)	Площа в % до загальної площі країни	Населення, тис. осіб	Співвідношення населення у % до загального населення країни	Щільність населення, тис. осіб на 1 кв. км
м. Черкаси	77,60	0,01	291,20	0,63	3,75
Черкаська область	20 900,00	3,46	1 322,09	2,84	0,06
Україна	603 500,00	100,00	46 490,82	100,00	0,08

Джерело: Державний комітет статистики України

Наведені дані свідчать, що щільність населення Черкаської області нижча відповідного середнього показника по країні в цілому. Це зумовлено розвитком агропромислового комплексу та, відповідно, наявністю значних площ сільськогосподарських угідь (показник розораності земель регіону становить понад 61,0%), а також наявністю численних водоймищ, у тому числі штучних. Показник щільності населення міста Черкаси перебуває на низькому рівні, що зумовлено розташуванням на території міста промислових зон великої площі, а також інших земель, що на сьогодні не підлягають житловій забудові.

Дані, які характеризують динаміку щодо демографічних процесів у місті протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року, наведено у таблиці:

Таблиця 2.2 Демографічні процеси у м. Черкасах у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 р.

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Чисельність наявного населення станом на кінець періоду, тис. осіб	294,8	294,2	294,0	293,0	291,7	291,2
Природний приріст населення, тис. осіб	-1,3	-1,1	-1,1	-0,9	-0,8	-0,5
Народилося	2,0	2,2	2,3	2,3	2,5	1,0
Померло	3,3	3,3	3,4	3,2	3,3	1,6
Механічний приріст населення, тис. осіб	0,1	0,4	0,9	-0,1	-0,4	0,0

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

Протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року у м. Черкасах спостерігається постійне зменшення чисельності наявного населення за рахунок природного

скорочення населення. Слід зауважити, що протягом 2005-2006 років від'ємного значення набуває і показник зовнішньої міграції, що пов'язано із вивільненням працівників на підприємствах – найбільших роботодавцях, зокрема, на ВАТ «Черкаське хімволокно». Подальше скорочення чисельності зайнятих на основних підприємствах промислового комплексу може призвести до посилення негативних міграційних процесів серед мешканців міста працездатного віку, що, у свою чергу, за одночасного збереження низького рівня народжуваності, може мати наслідком зменшення чисельності трудових ресурсів у середньостроковій перспективі та, відповідно, надходжень до бюджету міста, зокрема, податку з доходів фізичних осіб та єдиного податку.

Чисельність наявного населення міста Черкаси станом на 01.07.2007 р. дорівнювала 291,2 тис. осіб, або 22,0% населення області. Показник щільності населення міста Черкаси перебуває на низькому рівні, що зумовлено розташуванням на території міста промислових зон великої площі, а також інших земель, що на сьогодні не підлягають житловій забудові. Протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року у м. Черкасах спостерігається постійне зменшення чисельності наявного населення за рахунок природного скорочення населення.

Протягом 2005-2006 років від'ємного значення набуває і показник зовнішньої міграції, що пов'язано із вивільненням працівників на підприємствах промислового комплексу міста, зокрема, на ВАТ «Черкаське хімволокно», що відноситься до найбільших роботодавців. У I півріччі 2007 року міграційного відтоку населення м. Черкаси не спостерігається.

2.2. Трудові ресурси та заробітна плата

Ситуація на ринку праці міста характеризується протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року такими даними (Таблиця 2.3):

Таблиця 2.3 Показники ринку праці м. Черкаси у 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року

Показники	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року	Темп зростання у I півріччі 2007 р. до 2006 р., %
Середньооблікова чисельність штатних працівників (без урахування малого бізнесу), тис. осіб	92,6	90,4	90,4	92,4	95,0	96,4	101,5
Питома вага середньооблікової кількості штатних працівників (без урахування малого бізнесу) у загальній чисельності наявного населення, %	31,4	30,7	30,7	31,5	32,6	33,1	101,6
Рівень зареєстрованого безробіття у м. Черкаси, %	2,6	2,6	2,2	2,1	2,0	2,1	105,0
Рівень зареєстрованого безробіття в Україні, %	3,7	3,5	3,5	3,2	2,7	2,3	85,2

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

Незважаючи скорочення середньооблікової чисельності зайнятого населення (без урахування малого бізнесу) у м. Черкаси протягом 2002-2004 рр., показник зареєстрованого безробіття постійно зменшується та перебуває на нижчому за середній показник по країні рівні. Зниження чисельності офіційно зареєстрованих безробітних зумовлено зумовлюється розвитком малого бізнесу у місті.

Протягом 2005-2006 років та I півріччя 2007 року відбувається зростання чисельності зайнятого населення у м. Черкаси, передусім за рахунок створення нових робочих місць у машинобудівному комплексі міста, торгівлі та фінансовій сфері. Рівень зареєстрованого безробіття теж зберігається на низькому рівні та становить 2,1% у I півріччі 2007 року, що на 0,2 в. п. менше за відповідний показник по країні в цілому. Внаслідок перевищення темпів росту чисельності зайнятих над темпами зростання чисельності наявного населення міста, питома вага зайнятих у загальній чисельності наявного населення міста становить 33,1%, що на 0,5 в. п. більше за відповідний показник у 2005 році.

Зміни у структурі зайнятості населення м. Черкаси за видами економічної діяльності протягом I півріччя 2007 року, у попередніх періодах, характеризуються зменшенням чисельності працюючих, та, відповідно, питомої ваги зайнятих у промисловості та транспорті за одночасного збільшенням питомої ваги зайнятих у сфері оптової та роздрібно торгівлі, фінансової діяльності (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.4 Структура зайнятості населення м. Черкаси за основними⁸ видами економічної діяльності протягом 2002-2005⁹ рр. та I півріччя 2007 року

Вид економічної діяльності	2002 рік, тис. осіб	Питома вага, %	2003 рік, тис. осіб	Питома вага, %	2004 рік, тис. осіб	Питома вага, %	2005 рік, тис. осіб	Питома вага, %	I півріччя 2007 року, тис. осіб	Питома вага, %
Промисловість	35,2	38,0	33,3	36,8	32,9	36,4	32,4	35,1	29,5	30,7
Будівництво	3,7	4,0	3,2	3,5	3,1	3,4	3,4	3,7	3,6	3,8
Транспорт	7,9	8,5	7,7	8,5	7,5	8,3	7,3	7,9	7,8	8,1
Оптова і роздрібна торгівля	5,7	6,1	6,1	6,7	6,4	7,1	8,6	9,3	10,5	10,9
Охорона здоров'я та соціальна допомога	11,2	12,1	11,3	12,4	11,3	12,5	11,2	12,1	11,2	11,7
Освіта	11,3	12,3	11,4	12,6	11,4	12,6	11,4	12,3	11,6	12,1
Готелі і ресторани	0,6	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5
Фінансова діяльність	1,8	1,9	1,8	2,0	2,2	2,4	2,6	2,8	4,4	4,6
Державне управління	4,8	5,2	6,0	6,7	6,3	6,9	6,2	6,7	6,8	7,1
Інші галузі	10,3	11,1	9,0	10,0	8,8	9,7	8,8	9,5	10,1	10,5
Всього	92,6	100,0	90,4	100,0	90,4	100,0	92,4	100,0	96,0	100,0

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

⁸ Питома вага за чисельністю зайнятих інших видів економічної діяльності, що не увійшли до основного переліку, становить менше ніж 1%

⁹ За інформацією Виконавчого комітету Черкаської міської ради у 2006 році дослідження щодо структури зайнятості населення м. Черкаси за основними видами економічної діяльності Головним управлінням статистики у Черкаській області не проводилися

Незважаючи на скорочення чисельності працюючих на промислових підприємствах протягом аналізованого періоду, промисловий комплекс міста залишається основним видом застосування праці мешканців м. Черкаси. А саме, у I півріччі 2007 року промислові підприємства забезпечили 1/3 загальної кількості робочих місць. Слід зауважити, що починаючи з 2006 року, відбувається вивільнення працівників на ВАТ «Черкаське хімволокно». Зазначене підприємство починаючи з 2005 року у зв'язку з різким зменшенням збуту віскозних ниток на міжнародному ринку через конкуренцію з боку китайських виробників вимушене було поступово зупинити виробництво з метою його перепрофілювання на більш конкурентноспроможну продукцію. При цьому, протягом 2006 року чисельність працюючих на підприємстві, яке відноситься до найбільших роботодавців міста, було скорочено майже у 4 рази (з 3,9 тис. осіб у 2005 році до 1,0 тис. осіб у 2006 році). Скорочується чисельність зайнятих на цьому підприємстві і у 2007 році.

Значна чисельність працюючих припадає, також, на галузі соціальної сфери, зокрема, охорону здоров'я (11,7% працюючих у I півріччі 2007 році) та освіту (12,1% працюючих). Протягом 2002-2005 років та I півріччя 2007 року чисельність зайнятих у цих галузях, що відносяться до бюджетної сфери, не зазнала значних змін. Це зумовлено, переважно, нормативним регулюванням мережі установ зазначених видів економічної діяльності, а також кваліфікаційною специфікою працівників.

Протягом 2006 року та I півріччя 2007 року у м. Черкасах відбувається зростання чисельності суб'єктів малого бізнесу. Розвиток малого бізнесу у м. Черкаси забезпечує щорічне зростання надходжень від суб'єктів малого підприємництва до бюджету міста. А саме у 2006 році суб'єктами малого бізнесу були забезпечені надходження до бюджету міста в обсязі 39,7 млн. гривень (34,6 млн. гривень у 2005 році), що становить 20,2% доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів. За рішенням Черкаською міською ради у грудні 2006 року було збільшено ставки єдиного податку для фізичних осіб за найбільш рентабельними видами підприємницької діяльності, що за розрахунками міста дозволить у 2007 році отримати надходжень до бюджету міста за цим джерелом на 14,4% більше, ніж надійшло у 2007 році. На сьогодні у місті з метою розвитку малого підприємництва проводяться робота зі спрощення процедури видачі документів дозвільного характеру, оптимізуються окремі види податків, вдосконалюється система інформаційної підтримки підприємств.

Протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року у місті Черкасах спостерігається постійне зростання рівня середньомісячної заробітної плати (Таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 Середньомісячна заробітна плата та обсяг заборгованості з її виплати у м. Черкаси у 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року

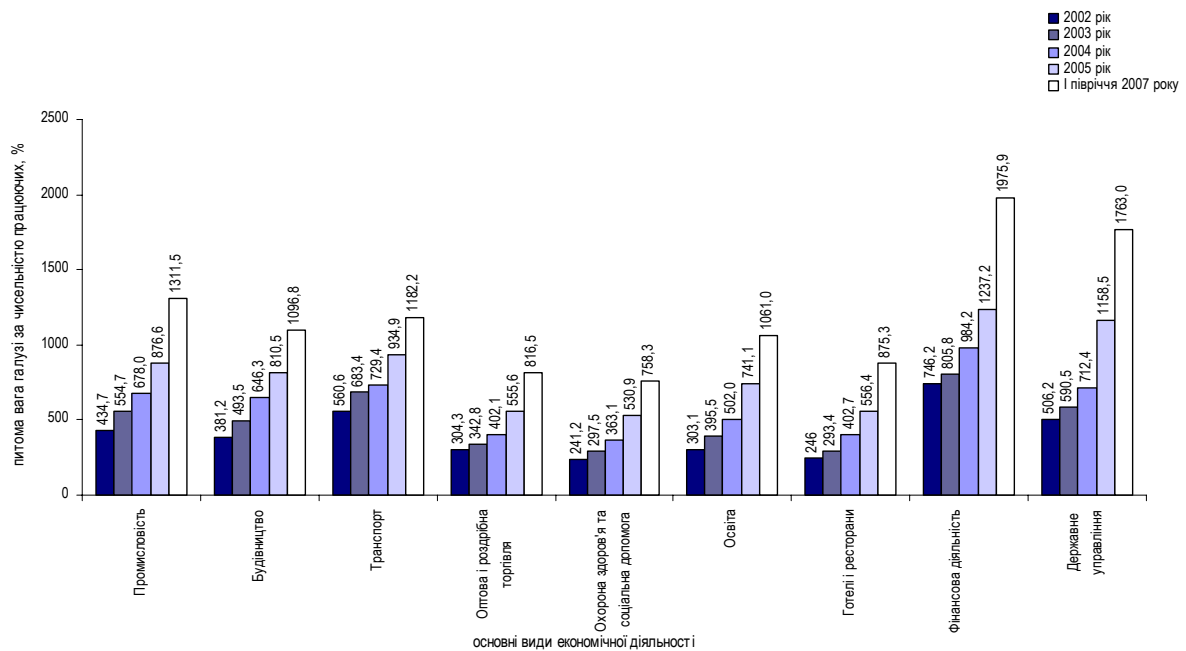
Показники	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Середньомісячна заробітна плата по місту, гривень	395,4	490,2	602,9	810,8	1 052,0	1 200,1
Темпи зростання середньомісячної заробітної плати по місту, %	118,3	124,0	123,0	134,5	129,7	114,1
Середньомісячна заробітна плата по країні, гривень	376,4	462,0	590,0	806,2	1 041,4	1 225,0
Темпи зростання середньомісячної заробітної плати по країні, %	н/д	122,9	127,7	136,6	129,2	117,6
Заборгованість за виплатою заробітної плати на кінець періоду по місту, млн. гривень	19,6	15,6	6,1	5,6	6,3	10,8

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

Протягом 2006 року середньомісячна заробітна плата штатного працівника м. Черкаси збільшилась на 29,7% та становила 1 052,01 гривень, що на 1,0% вище за середній показник по країні. При цьому темпи зростання середньої заробітної плати в місті протягом I півріччя 2007 року були нижчим за темпи росту заробітної плати в середньому по країні. Внаслідок цього загальноукраїнський показник середньомісячної заробітної плати перевищив відповідний показник по м. Черкасам на 2,0%.

Уповільнення темпів зростання заробітної плати у місті протягом аналізованого періоду зумовлено скороченням чисельності працюючих у промисловому комплексі міста, де традиційно зберігається вищий за середній по місту в цілому рівень оплати праці.

Позитивно на рівень середньомісячної заробітної плати в місті впливає зростання чисельності працюючих в фінансовій сфері, на яку припадає найвищий рівень оплати праці у місті протягом аналізованого періоду. Окрім працівників галузі «Фінансова діяльність» вищу за середню по місту заробітну плату у 2002-2005 рр. та I півріччі 2007 року отримують зайняті за такими видами економічної діяльності: «Державне управління», «Транспорт», «Будівництво», «Промисловість» (Рисунок 2.1).

Рисунок 2.1 Середня заробітна плата за основними видами економічної діяльності м. Черкаси у 2002-2005¹⁰ рр. та I півріччі 2007 року

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

Необхідно відзначити, що збереження високих темпів подальшого скорочення чисельності зайнятих у таких галузях з високим рівнем заробітної плати, що оподатковується, як промисловість та транспорт, при збереженні міжгалузевих диспропорцій у рівнях оплати праці, незважаючи на збільшення працюючих в усіх сферах, в тому числі у фінансовій, де зростання чисельності працюючих йде нижчими темпами, може призвести до зменшення доходної частини загального фонду бюджету міста, питома вага податку з доходів фізичних осіб в якій (без урахування трансфертів) становить 70,4%.

Станом на 01.07.2007 р. загальна сума заборгованості підприємств м. Черкаси за виплатою заробітної плати становила 10,8 млн. гривень і збільшилась, порівняно з початком року на 4,5 млн. гривень. Із загальної суми боргу 2,9 млн. гривень – заборгованість економічно активних підприємств.

Основна сума заборгованості за виплатою заробітної плати економічно активних підприємств припадає на підприємства транспортного та промислового комплексів міста. Зокрема, найбільшими боржниками у I півріччі 2007 року є КП «Аеропорт Черкаси» та КП «Черкасиелектротранс».

¹⁰ За інформацією Виконавчого комітету Черкаської міської ради у 2006 році дослідження щодо рівня середньої заробітної плати у м. Черкасах за видами економічної діяльності Головним управлінням статистики у Черкаській області не проводилися

Ситуація на ринку праці міста протягом 2002-2006 років та I півріччя 2007 року характеризується низьким рівнем зареєстрованого безробіття, який у I півріччі 2007 року на 0,2 в. п. менше за відповідний показник по країні в цілому, нерівномірними темпами зростання чисельності зайнятих в усіх сферах економічної діяльності міста Черкаси через структурні зміни у промисловому комплексі та зростанням рівня середньої заробітної плати. При цьому темпи зростання середньої заробітної плати в місті протягом I півріччя 2007 року були нижчим за темпи росту заробітної плати в середньому по країні. Внаслідок цього загальноукраїнський показник середньомісячної заробітної плати перевищив відповідний показник по м. Черкасам на 2,0%.

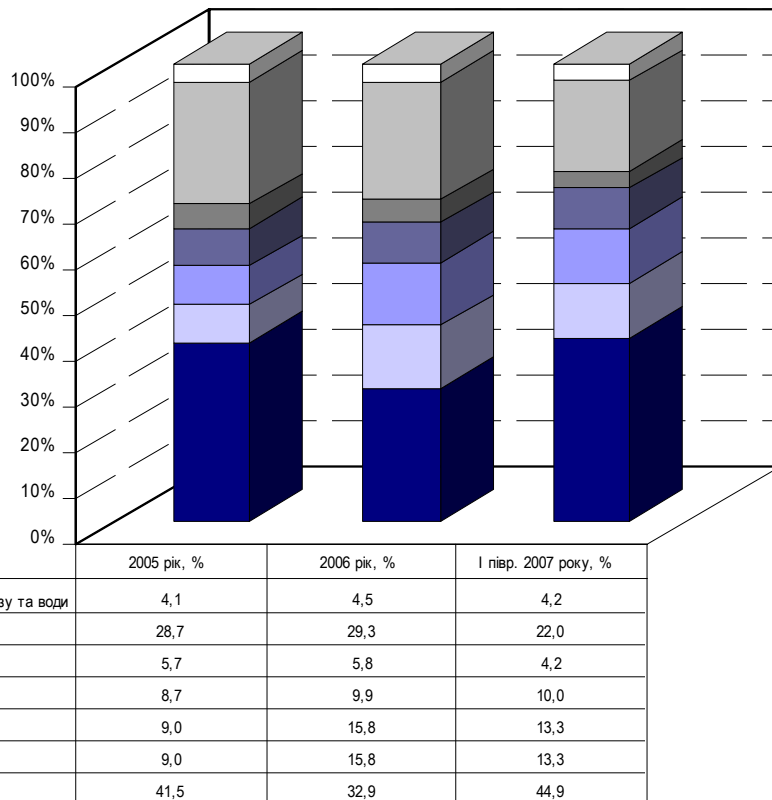
Станом на 01.07.2007 р. загальна сума заборгованості підприємств м. Черкаси за виплатою заробітної плати становила 10,8 млн. гривень і збільшилась, порівняно з початком року на 4,5 млн. гривень. Основна сума заборгованості за виплатою заробітної плати припадає на підприємства транспортного та промислового комплексів міста.

Зміни у структурі зайнятості населення м. Черкаси за видами економічної діяльності протягом I півріччя 2007 року, у попередніх періодах, характеризуються зменшенням чисельності працюючих, та, відповідно, питомої ваги зайнятих у промисловості та транспорті за одночасного збільшенням питомої ваги зайнятих у сфері оптової та роздрібної торгівлі, фінансової діяльності. Протягом 2006 року та I півріччя 2007 року у м. Черкасах відбувається зростання чисельності суб'єктів малого бізнесу. Розвиток малого бізнесу забезпечує щорічне зростання надходжень від суб'єктів малого підприємництва до бюджету міста.

2.3. Виробнича сфера

Протягом 2006 року та I півріччя 2007 року діяльність підприємств міста Черкаси характеризується позитивним фінансовим результатом (292,6 млн. гривень та 314,4 млн. гривень, відповідно). При цьому, основна сума прибутку припадає на підприємства промислового комплексу, передусім на ті, що здійснюють свою виробничу діяльність у галузі хімічної та нафтохімічної промисловості.

Промисловий комплекс міста займає, також, провідні позиції у наповненні місцевого бюджету шляхом відрахування обов'язкових податків та зборів. Структуру надходжень обов'язкових платежів до бюджету міста за видами економічної діяльності у 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року наведено на діаграмі (Рисунок 2.2).

Рисунок 2.2 Галузева структура надходжень сум обов'язкових платежів до бюджету міста за результатами 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року

Джерело: Черкаська обласна державна податкова інспекція

До найбільших платників податків у місті за результатами 2006 року та I півріччя 2007 року відносяться підприємства хімічної промисловості (ВАТ «Азот», ВАТ «Черкаське хімволокно»), машинобудування (ВАТ «Черкаський автобус»), харчової промисловості (ЗАТ «Галлахер Україна», ТОВ «Лігет-Дукат»), підприємства з виробництва електроенергії, газу та води (Відокремлений підрозділ «Черкаська ТЕЦ», КПТМ «Черкаситеплокомуненерго», КП «Черкасиводоканал»), підприємства транспорту та зв'язку (УМГ «Черкаситрансгаз», Черкаська філія ВАТ «Укртелеком»), підприємства будівельної сфери, підприємства, зайняті у сфері торгівлі та інших сферах економічної діяльності (заклади освіти, органи державного управління тощо).

2.3.1. Промисловість

Промисловий комплекс представляють 96 підприємств, що відносяться до основного кола статистичного звітності, в 11 галузях промисловості. Промисловий комплекс міста, на підприємствах якого зайнята третина загальної чисельності зайнятого населення міста, займає важливе місце, як у формуванні та розвитку

ринку праці, так і у наповненні бюджетів усіх рівнів шляхом сплати податкових платежів.

Основні показники, які характеризують роботу промислового комплексу міста протягом 2004-2006 рр. та січня-липня 2007 року наведено у таблиці:

Таблиця 2.6 Основні показники промислового комплексу м. Черкаси у 2004-2006 рр. та I кварталі 2007 року

Показник	2004 рік	2005 рік	2006 рік	січень- липень 2007 року
Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах по місту, млн. грн.	3 410,9	3 303,5	5 378,8	4 088,3
Середній обсяг реалізації промислової продукції по місту у розрахунку на одного мешканця, грн.	11 601,7	11 274,7	18 439,5	14 039,5
Середній обсяг реалізації промислової по Україні в розрахунку на одного мешканця, грн.	8 476,1	9 984,4	9 869,5	6 959,3
Темпи зростання промислового виробництва у м. Черкаси, %	<i>н/д</i>	118,2	114,6	<i>н/д</i>
Темпи зростання промислового виробництва по Україні (до відповідного попереднього періоду), %	112,5	103,1	106,2	111,2

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

Протягом січня-липня 2007 року підприємствами промислового комплексу м. Черкаси було реалізовано промислової продукції на 4,1 млрд. Гривень. У розрахунку на одного мешканця припадає 14 039,5 гривень промислової продукції, реалізованої підприємствами міста, що у 2,0 рази перевищує відповідний середній показник по країні.

Темпи зростання обсягів промислового виробництва (у порівняних цінах) у 2006 році до 2005 року за усіма підприємствами галузі становили 100,4%, За підприємствами основного кола статистичної звітності темпи зростання обсягів промислового виробництва становили 114,6% у 2006 році та 125,0% у січні-серпні 2007 року (Таблиця 2.7).

Таблиця 2.7. Структура промислового комплексу міста та темпи зростання обсягів виробництва промислової продукції в галузевому розрізі протягом 2004-2006 років та січня-серпня 2007 року

Показник	Обсяг виробництва у 2004 р.	Питома вага галузі за обсягом виробленої продукції, у 2004 р., %	Обсяги виробництва у 2005 р.	Питома вага галузі за обсягом виробленої продукції, у 2005 р., %	Темп зростання виробництва у 2005 р. до 2004 р.	Обсяги виробництва у 2006 р.	Питома вага галузі за обсягом виробленої продукції, у 2006 р., %	Темп зростання виробництва у 2006 р. до 2005 р.	Темп зростання виробництва у січні-серпні 2007 р. до січня-серпня 2006 р.
Харчова промисловість	823,8	23,8	1 104,3	26,9	134,0	1 243,4	26,5	112,6	108,7
Легка промисловість	106,6	3,1	113,9	2,8	106,8	105,8	2,3	92,9	98,9
Машинобудування	240,0	6,9	481,0	11,7	200,4	674,6	14,4	140,2	у 2,7 рази
Металургія та оброблення металу	5,2	0,1	7,3	0,2	140,4	6,8	0,1	93,2	97,8
Хімічна і нафтохімічна промисловість	1 612,9	46,5	1 697,5	41,4	105,2	1 926,2	41,0	113,5	102,8
Деревообробна і целюлозно-паперова промисловість	421,8	12,2	469,2	11,5	111,2	429,2	9,1	91,5	107,1
Виробництво будівельних матеріалів	25,3	0,7	42,4	1,0	167,6	72,7	1,5	171,5	105,5
Виробництво електроенергії, газу та води	195,2	5,6	165,8	4,0	84,9	204,0	4,3	123,0	н/д
Інші	37,2	1,1	16,4	0,4	44,1	33,2	0,7	202,4	
Разом	3 468,0	100,0	4 097,8	100,0	118,2	4 695,9	100,0	114,6	140,1

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

Зміни у структурі обсягу реалізації промислової продукції підприємствами основного кола статистичної звітності протягом 2004-2005 рр. характеризуються зростанням питомої ваги машинобудування та виробництва будівельних матеріалів та зменшенням питомої ваги підприємств хімічної промисловості та деревообробної і целюлозно-паперової промисловості.

Хімічна промисловість

Незважаючи на зниження протягом 2005-2006 рр. питомої ваги галузі «Хімічна промисловість» у загальному обсязі реалізації промислової продукції, підприємства з виробництва хімічної продукції продовжують відігравати значну роль в економічному розвитку міста та наповненні місцевого бюджету.

Зростання обсягів виробництва у хімічній промисловості (113,5% у 2006 році до попереднього відповідного періоду), питома вага якої за обсягами реалізації виробництва промислової продукції становить близько 41,0% у 2006 році було результатом діяльності таких провідних підприємств галузі як:

- ВАТ «Азот» – провідне підприємство галузі, питома вага якого у 2006 році у загальному обсязі виробленої продукції хімічної промисловості становила понад 90,0%, темпи зростання промислового виробництва до 2005 року – 125,0%. На підприємстві виробляється 11 видів хімічної продукції, у тому числі аміак рідкий технічний, селітра аміачна, карбамід, аміак водний технічний, карбамідо-аміачна суміш, сульфат амонію, капролактам рідкий, смоли іонообмінні, кисень рідкий технічний і медичний. ТОВ «Азот», на якому у 2006 році середньооблікова чисельність працюючих складала 5,2 тис. осіб (5,5% загальної чисельності зайнятого населення м. Черкаси) є одним з найбільших роботодавців, а також основним бюджетоформуєчим підприємством міста. А саме, у 2006 році підприємство забезпечило 8,8% надходжень загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів. Слід відзначити, що у 2006 році діяльність підприємства була прибутковою (обсяг чистого прибутку становив 99,7 млн. гривень¹¹), що забезпечило позитивний фінансовий результат галузі в цілому;
- ПП «Люмо» – підприємство з виробництва та постачання автохімії, моторних масел та експлуатаційної рідини для автомобілів. ПП «Люмо», питома вага якого у загальному обсязі виробленої продукції хімічної промисловості у 2006 році становить близько 3,6%, постачає свою продукцію на авторинки України, а також на ринки Молдови, Білорусі, Латвії, Болгарії, Румунії, Грузії, Азербайджану, Туреччини, Греції та США. Приріст промислового виробництва на ПП «Люмо» у 2006 році становив 13,9%;
- ТОВ ЧЛФЗ «Аврора» – підприємство з виробництва фарб, лаків та ґрунтовок. ТОВ ЧЛФЗ «Аврора», питома вага якого у загальному обсязі виробленої продукції хімічної промисловості становить близько 1,0%, збільшило обсяги промислового виробництва у 2006 році на 9,1%;
- ТОВ «Юрія-Фарм» – фармацевтичне підприємство, питома вага якого у загальному обсязі виробленої продукції галузі у 2006 році становила 2,8%, приріст обсягів промислового виробництва – 64,3%;
- ДП «ЧПК-Фарма» – фармацевтичне підприємство, що забезпечило 1,3% загального обсягу виробленої продукції галузі у 2006 році та збільшило приріст обсягів промислового виробництва – 60,1%.

Слід зауважити, що у 2006 році, як і протягом попередніх періодів одним з найбільших платників до бюджету міста залишається ВАТ «Черкаське хімволокно», яке забезпечило 2,5% надходжень загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів. Підприємство є єдиним виробником віскозних текстильних ниток в Україні та працює на давальницькій сировині, а його відособлений підрозділ «Черкаська ТЕЦ «ВАТ «Черкаське хімволокно» виробляє та розподіляє електро- та теплоенергію, забезпечуючи понад 50,% споживачів.

¹¹ офіційний сайт ТОВ «Агентство Фондового Ринку» – www.afr.com.ua

Починаючи з 2005 року, у зв'язку з різким зменшенням збуту віскозних ниток на міжнародному ринку через конкуренцію з боку китайських виробників та у зв'язку з відсутністю потреб в нитках на ринку України, підприємство вимушене було поступово зупинити виробництво. При цьому протягом 2006 року чисельність працюючих на підприємстві, яке відноситься до найбільших роботодавців міста, було скорочено майже у 4 рази. На сьогодні ВАТ «Черкаське хімволокно» вивчає можливості щодо перепрофілювання напрямів своєї діяльності.

Машинобудування

Протягом 2004-2005 рр. через постійне зростання обсягів промислового виробництва підприємств машинобудівного комплексу міста, питома вага галузі «Машинобудування» у загальному обсязі реалізації промислової продукції збільшилась протягом аналізованого періоду з 6,9% у 2004 році до 14,4% у 2006 році.

Провідним підприємством галузі є ВАТ «Черкаський автобус», що було створено на базі Черкаського авторемонтного заводу, спеціалізується на випуску автобусів, та входить до складу корпорації «Богдан». Основний ринок збуту продукції – Україна. У 2006 році підприємство збільшило обсяги свого виробництва, проти 2005 року, на 76,1% та його питома вага у загальному обсязі виробленої продукції машинобудівного комплексу становить 59,6%. ВАТ «Черкаський автобус» є одним за найбільших платників податків (у 2006 році підприємство забезпечило 1,8% надходжень загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів) та відіграє важливу роль у формуванні ринку праці міста. А саме, у 2006 році середньооблікова чисельність працюючих підприємства становила 1,5 тис. осіб, або 1,6% загальної чисельності зайнятого населення міста у відповідному періоді.

Харчова промисловість

Діяльність підприємств харчової промисловості міста протягом 2004-2006 років характеризується постійним зростанням обсягів промислового виробництва. При цьому, питома вага харчової галузі у 2006 році за обсягом виробленої продукції становила 26,5%. До визначальних підприємств галузі відносяться: ЗАТ «Галлахер Україна» – один з найбільших платників податків, спеціалізується на виготовленні тютюнових виробів (38,3% загального обсягу виробленої промислової продукції харчової промисловості у 2006 році, темп зростання промислового виробництва – 105,7%), ТОВ «ЧПК» – виготовлення м'ясопродуктів (23,6% загального обсягу виробленої промислової продукції у 2006 році, темп зростання промислового виробництва – 141,8%), ТОВ «Світ ласощів» (8,4% загального обсягу виробленої промислової продукції у 2006 році, темп зростання промислового виробництва – 105,7%).

Незважаючи на структурні зміни протягом аналізованого періоду промисловість залишається провідною галуззю економіки м. Черкаси. Промисловий комплекс міста, на підприємствах якого зайнято близько третини загальної чисельності

зайнятого населення міста, займає важливе місце, як у формуванні та розвитку ринку праці, так і у наповненні бюджетів усіх рівнів шляхом сплати податкових платежів.

Промисловий комплекс представляють 96 підприємств, що відносяться до основного кола статистичної звітності, в 11 галузях промисловості. Зміни у структурі обсягу реалізації промислової продукції підприємствами основного кола статистичної звітності протягом 2004-2005 рр. характеризуються зростанням питомої ваги машинобудування та виробництва будівельних матеріалів та зменшенням питомої ваги підприємств хімічної промисловості та деревообробної і целюлозно-паперової промисловості.

Незважаючи на структурні зміни протягом аналізованого періоду промисловість залишається провідною галуззю економіки м. Черкаси. Промисловий комплекс міста, на підприємствах якого зайнята третина загальної чисельності зайнятого населення міста, займає важливе місце, як у формуванні та розвитку ринку праці, так і у наповненні бюджетів усіх рівнів шляхом сплати податкових платежів.

Робота промислового комплексу міста в цілому протягом 2004-2006 рр. та січня-серпня 2007 року характеризується приростом обсягів промислового виробництва, який був забезпечений, передусім, зростанням обсягів виробництва в галузях «Хімічна промисловість», «Машинобудування», та «Харчова промисловість». Протягом січня-липня 2007 року підприємствами промислового комплексу м. Черкаси було реалізовано промислової продукції на 4,1 млрд. Гривень. У розрахунку на одного мешканця припадає 14 039,5 гривень промислової продукції, реалізованої підприємствами міста, що у 2,0 рази перевищує відповідний середній показник по країні.

2.3.2. Транспорт

Черкаси є важливим транспортним вузлом, що має розвинуту транспортну інфраструктуру. Транспортне обслуговування господарського комплексу та населення міста здійснюється електротранспортом, автомобільним, залізничним та річковими видами транспорту. Працюють залізничний вокзал, автовокзал і порт, який включає експлуатаційно-перевантажувальний комплекс. У приміській зоні існує аеропорт, який на сьогодні свої функції не виконує.

Мережа маршрутів громадського транспорту міста налічує 9 тролейбусних та 30 автобусних маршрутів. Крім того у місті діє розгалужена мережа маршрутних таксі. Значну питому вагу у структурі пасажирських перевезень м. Черкаси займає електротранспорт. А саме близько 25% пасажирських перевезень здійснюється міським електротранспортом, обслуговування якого здійснює КП «Черкасиелектротранс». Зважаючи на значну кількість пасажирів, що перевозяться електротранспортом, його екологічну безпеку та зручність, слід

зазначити, що ця сфера потребує значних капітальних вкладень на розвиток мережі та оновлення рухомого складу.

У 2006 році Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію Державної програми розвитку міського електротранспорту на 2006-2015 роки, метою якої є створення умов для надання населенню доступних якісних та безпечних послуг з перевезень міським електротранспортом, забезпечення його сталого функціонування та подальшого розвитку, збільшення питомої ваги у пасажирських перевезеннях у містах з підвищеним рівнем забруднення навколишнього природного середовища та у зонах масового відпочинку, а також поліпшення технічного оснащення підприємств міського електротранспорту. У рамках реалізації Програми у 2006 році місто отримало субвенцію з Державного бюджету на придбання вагонів для муніципального електротранспорту обсягом 395,0 тис. гривень. Бюджетом міста на 2007 рік передбачено отримання субвенції з на придбання вагонів для муніципального електротранспорту обсягом 227,8% від минулорічних надходжень.

Показники діяльності автомобільного та річкового транспорту м Черкаси характеризуються незначним збільшенням перевезення вантажів. Річковим транспортом перевезення пасажирів не здійснюється, кількість перевезених пасажирів автомобільним транспортом не має стабільної тенденції розвитку.

За інформацією Виконавчого комітету Черкаської міської влади на сьогодні існують плани щодо стратегічного розвитку міського аеропорту. А саме, у зв'язку із справою про банкрутство, що була порушена стосовно підприємства, яке обслуговує аеропорт (ТОВ ВТК «Міжнародний аеропорт «Черкаси») було розірвано угоду про надання у концесію майна КП «Аеропорт Черкаси» та вивчається можливість залучення іноземних інвесторів для відновлення діяльності авіаційного транспорту у місті.

Черкаси є важливим транспортним вузлом, що має розвинуту транспортну інфраструктуру. Транспортне обслуговування господарського комплексу та населення міста здійснюється електротранспортом, автомобільним, залізничним та річковими видами транспорту. Працюють залізничний вокзал, автовокзал і порт, який включає експлуатаційно-перевантажувальний комплекс. У приміській зоні існує аеропорт, який на сьогодні свої функції не виконує.

Показники діяльності автомобільного та річкового транспорту м Черкаси характеризуються незначним збільшенням перевезення вантажів. Річковим транспортом перевезення пасажирів не здійснюється, кількість перевезених пасажирів автомобільним транспортом не має стабільної тенденції розвитку.

Близько 25% пасажирських перевезень здійснюється міським електротранспортом, обслуговування якого здійснює КП «Черкасиелектротранс». Зважаючи на значну кількість пасажирів, що перевозяться електротранспортом, його екологічну безпеку та зручність, слід зазначити, що ця сфера потребує значних капітальних вкладень на розвиток мережі та оновлення рухомого складу.

2.4. Інвестиційна активність та зовнішньоекономічна діяльність

2.4.1. Інвестиції в основний капітал та капітальне будівництво

Протягом 2002-2006 рр. обсяг капіталовкладень в економіку міста постійно зростає. Ця позитивна тенденція збереглася і у I півріччі 2007 року. Зокрема, обсяг інвестицій в основний капітал, освоєний підприємствами м. Черкаси у січні-червні 2007 році збільшився, порівняно показником у відповідному періоді 2006 року, у 2,1 рази до 683,5 млн. гривень (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.8 Обсяги інвестицій в основний капітал у м. Черкасах у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Інвестиції в основний капітал, всього млн. грн.	248,5	394,9	700,8	932,3	1 265,6	683,5
Темпи росту обсягу інвестицій в основний капітал в м. Черкаси до попереднього року (відповідного періоду), %	155,3	158,9	177,5	133,0	135,7	209,3
Темпи росту обсягу інвестицій в основний капітал в країні до попереднього року (відповідного періоду), %	108,9	137,2	148,4	123,0	134,5	153,5
Обсяг інвестицій в основний капітал у розрахунку на 1 мешканця в м. Черкасах, гривень	842,9	1 342,3	2 383,7	3 181,9	4 338,5	2 347,1
Обсяг інвестицій в основний капітал у розрахунку на 1 мешканця в середньому по країні, гривень	775,2	1 071,2	1 601,4	1 983,7	2 685,2	1 291,1

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

У розрахунку на одного мешканця обсяг інвестицій в основний капітал у I півріччі 2007 року, як і в попередніх періодах, значно перевищує середній показник по країні в цілому.

Основним напрямком капітальних вкладень протягом аналізованого періоду залишається промисловий комплекс міста, підприємства якого традиційно є основними споживачами інвестиційних ресурсів. Слід зауважити, що рівень інвестиційної активності підприємств міста залежить від їхнього фінансового стану. Структуру інвестицій в основний капітал за напрямками фінансування у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року наведено у таблиці (Таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 Структура інвестицій в основний капітал за напрямками фінансування у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року, %

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
промисловість	56,0	48,1	51,5	51,0	55,8	71,6
будівництво	1,8	1,2	1,4	3,0	2,2	2,2
оптова і роздрібна торгівля	9,0	6,6	6,6	12,6	9,1	7,3
транспорт і зв'язок	11,9	23,9	19,6	16,7	12,4	6,6
фінансова діяльність	3,0	3,4	1,9	1,9	2,1	1,5
операції з нерухомістю	11,7	7,3	9,3	6,4	9,2	11,0
колективні, громадські та індивідуальні послуги	0,7	1,3	1,2	0,4	1,2	0,2

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

Найбільшу питому вагу в обсягах освоєних інвестицій в основний капітал мають капітальні вкладення на здійснення будівельних робіт (будівництво виробничих площ, торговельних площ та житла). У 2006 році обсяги будівельних робіт збільшились, порівняно з 2005 роком на 31,4%, проте у I півріччі 2007 року темпи зростання обсягів будівництва до відповідного періоду 2006 року суттєво зменшуються.

Таблиця 2.10 Основні показники будівельної діяльності у м. Черкасах у 2004-2006 рр. та I півріччі 2007 року

Показники	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року	Темп зростання у I півр. 2007 р. до I півр. 2006 р., %
Виконання робіт будівельної діяльності, млн. грн.	206,0	217,5	285,9	197,9	90,8
Введення в експлуатацію загальної площі житла, тис. кв. м	24,5	32,1	47,3	20,5	62,9
Введення в експлуатацію житла на 1000 осіб наявного населення по місту, кв. м	83,3	109,6	162,2	70,4	нд
Введення в експлуатацію житла на 1000 осіб наявного населення, кв. м. (в середньому по Україні)	160,0	166,5	185,0	84,9	124,5

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

За рахунок усіх джерел фінансування було введено до експлуатації 47,3 тис. кв. м загальної площі житлових будинків, що більше за відповідний показник 2005 року на 47,4%, та у розрахунку на 1 000 осіб наявного населення на 12,4% менше середнього показника по країні в цілому. У I півріччі 2007 року у м. Черкасах було введено до експлуатації 20,5 тис. кв. м житла, що у розрахунку на 1 000 осіб наявного населення становить 70,4 кв. м, що на 17,1% менше середнього показника по країні в цілому.

Протягом 2002-2006 рр. обсяг капіталовкладень в економіку міста постійно зростає. Ця позитивна тенденція збереглася і у I півріччі 2007 року. Зокрема, обсяг інвестицій в основний капітал, освоєний підприємствами м. Черкаси у січні-червні 2007 році збільшився, порівняно показником у відповідному періоді 2006 року, у 2,1 рази до 683,5 млн. гривень, що у розрахунку на 1 мешканця в 1,8 рази більше за відповідний показник по країні в цілому. Основним напрямком капітальних вкладень протягом аналізованого періоду залишається промисловий комплекс міста, підприємства якого традиційно є основними споживачами інвестиційних ресурсів.

Найбільшу питому вагу в обсягах освоєних інвестицій в основний капітал мають капітальні вкладення на здійснення будівельних робіт, обсяги яких у 2004-2006 рр. зростають. Проте протягом аналізованого періоду обсяги введеного до експлуатації житла у розрахунку на 1 000 осіб наявного населення залишаються меншими за середній показник по країні в цілому.

2.4.2. Іноземні інвестиції

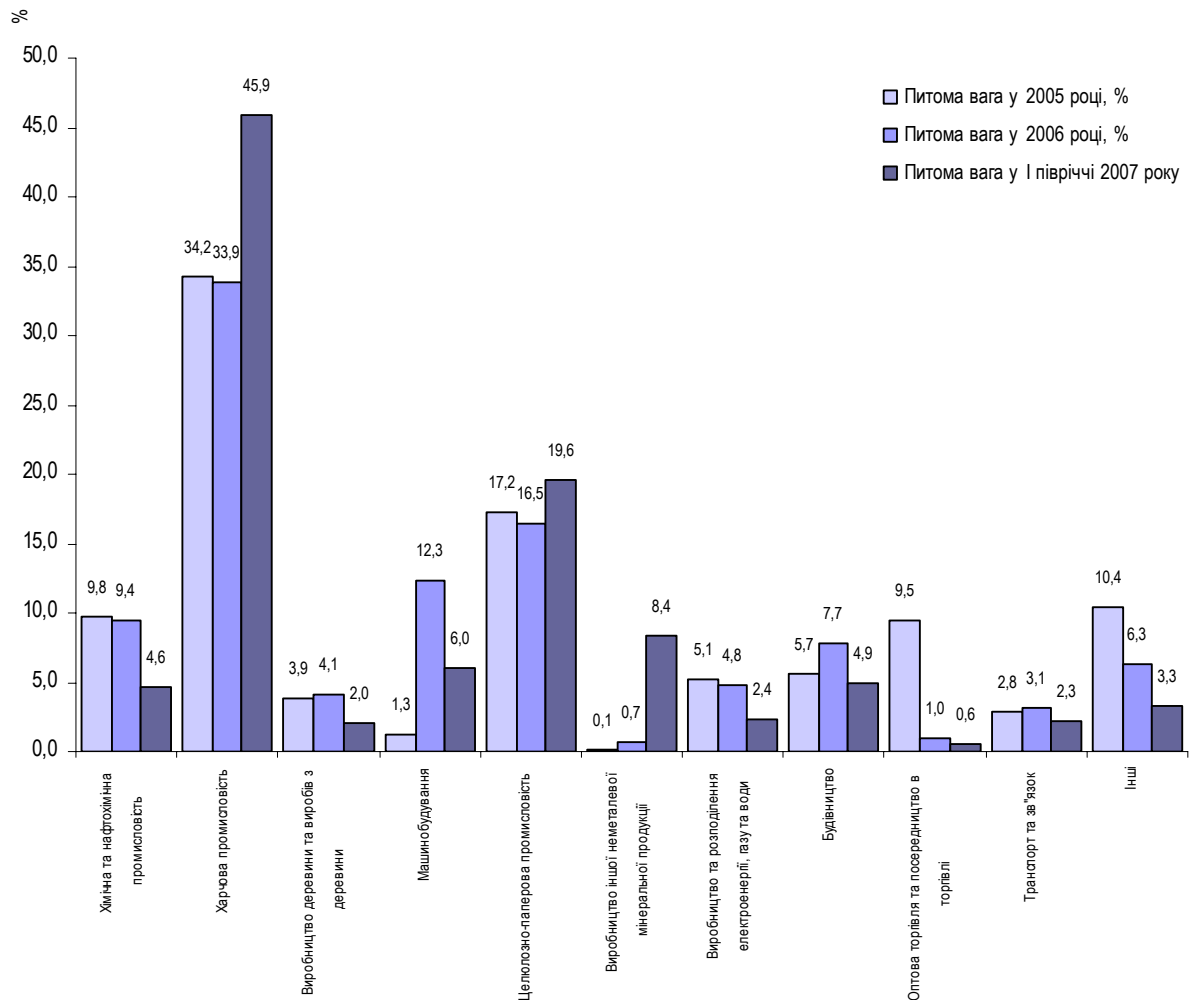
З початку процесу інвестування в економіку міста було залучено 84,3 млн. доларів США прямих іноземних інвестицій, що в розрахунку на одного мешканця у 1,8 рази менше за середній показник по країні. При цьому, обсяг залучених коштів іноземних інвесторів протягом I півріччя 2007 року збільшився у 2,0 рази.

Таблиця 2.11 Основні показники інвестиційної діяльності м. Черкаси у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Обсяг, млн. дол. США (на кінець періоду)	48,3	52,9	57,1	38,9	41,3	84,3
Темп росту до попереднього періоду, %	141,8	109,5	107,9	68,1	106,2	204,1
Темп росту до попереднього періоду в середньому по країні %	120,1	124,2	133,2	181,0	129,4	114,1
Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одного мешканця (Україна), дол. США	114,1	142,7	191,3	348,9	454,2	519,9
Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одного мешканця (Черкаси), дол. США	163,8	179,8	194,2	132,8	141,6	289,5

Джерело: Дані виконавчого комітету Черкаської міської ради

На сьогодні найбільш привабливими для іноземного інвестування у м. Черкаси є харчова, целюлозно-паперова та хімічна промисловість, а, також машинобудівний комплекс міста та будівництво. При цьому, якщо протягом 2006 року відбувалося зростання обсягу залучених іноземних інвестицій у машинобудівний комплекс міста, що пов'язано із діяльністю підприємства ВАТ «Черкаський автобус», то у I півріччі 2007 року коштів іноземних інвесторів залучають, передусім підприємства харчової галузі та целюлозно-паперового виробництва.

Джерело: Дані виконавчого комітету Черкаської міської ради

Найбільша питома вага за обсягами вкладень капіталу за період здійснення інвестиційної діяльності припадає на Сполучене королівство (49,6%), Німеччину (20,4%), Кіпр (11,2%) та США (5,3%).

З початку процесу інвестування в економіку міста було залучено 84,3 млн. доларів США прямих іноземних інвестицій, що в розрахунку на одного мешканця у 1,8 рази менше за середній показник по країні. При цьому, обсяг залучених коштів іноземних інвесторів протягом I півріччя 2007 року збільшився у 2,0 рази. На сьогодні найбільш привабливими для іноземного інвестування у м. Черкасах є харчова, целюлозно-паперова та хімічна промисловість, а, також машинобудівний комплекс міста.

2.4.3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств і організацій

Основою зовнішньої торгівлі м. Черкаси є торгівля товарами. Розвиток промислового комплексу міста, зокрема експортоорієнтованих галузей, зумовив значну зовнішньоекономічну активність підприємств міста, про що свідчить вищий за середній по країні показник зовнішньоторговельного товарообороту у розрахунку на 1 мешканця у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року.

Зміни обсягів та структури зовнішньоторговельного товарообігу у 2002-2006 рр. та у I півріччі 2007 року характеризуються такими даними:

Таблиця 2.12 Зовнішньоторговельний товарооборот у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року

Показники	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року	Темп зростання у I півр. 2007 р. до I півр. 2006 р., %
Зовнішньоторговельний товарообіг, млн. доларів США	242,7	372,2	490,6	512,3	697,7	404,8	134,4
Експорт товарів, млн. доларів США	141,7	220,6	306,1	262,6	395,5	255,4	143,4
Питома вага експорту в обсязі зовнішньоторговельного товарообігу, %	58,4	59,3	62,4	51,3	56,7	63,1	106,7
Імпорт товарів, млн. доларів США	101,0	151,6	184,5	249,7	302,2	149,4	121,3
Питома вага імпорту в обсязі зовнішньоторговельного товарообігу, %	41,6	40,7	37,6	48,7	43,3	36,9	90,3
Сальдо зовнішньоторговельного товарообігу, млн. доларів США	40,7	69,0	121,6	12,9	93,3	106,0	192,9
Коефіцієнт покриття імпорту експортом, од.	1,4	1,5	1,7	1,1	1,3	1,7	118,2

Джерело: Дані виконавчого комітету Черкаської міської ради

Протягом 2002-2006 років та I півріччя 2007 року у місті Черкасах спостерігалось стаке зростання обсягу зовнішньоторговельного товарообороту. Сальдо зовнішньоторговельного товарообороту протягом аналізованого періоду залишається позитивним, а коефіцієнт покриття імпорту експортом характеризується нерівномірними темпами зростання, що пов'язано із погіршенням у 2005-2006 рр. показників діяльності окремих промислових підприємств міста, зокрема, хімічної промисловості.

У I півріччі 2007 року відбувається зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту міста на 34,4%, проти показника у відповідному періоді 2006 року, до 404,8 млн. доларів США, що у розрахунку на 1 мешканця становить на 14,9% більше за середній показник по країні.

Необхідно відзначити, що у 2006 році підприємства міста здійснювали зовнішньоторговельні операції з 98 країнами світу, серед яких основні країни-партнери: Російська Федерація (8,8% експортних поставок, 9,2% – імпортних) та Німеччина (3,4% експортних поставок, 11,4% – імпортних). У I півріччі 2007 року

до найбільших експортерів відноситься, також, Китай (14,1% експортних поставок), імпортерів – Японія (14,2% загального обсягу імпорту).

Переважний обсяг експортних поставок забезпечують підприємства хімічної промисловості міста. А саме, протягом I півріччя 2007 року у товарній структурі експорту найбільшу питому вагу займають добрива (54,6% загального обсягу експорту підприємств м. Черкаси) та органічні хімічні сполуки (14,8%). Значні обсяги експорту (8,5%) припадають, також на машинобудівний комплекс міста. Майже 2,1% експорту було забезпечено продукцією, виготовленою з імпоротної давальницької сировини. Найбільші обсяги експортних поставок забезпечує ВАТ «Азот», ВАТ «Черкаський автобус» та ЗАТ «Галлахер Україна».

Товарна структура імпорту товарів представлена продукцією харчової промисловості, машинобудування та целюлозно-паперової промисловості, зокрема підприємствами міста було імпортовано протягом I півріччя 2007 року: механічне та електрообладнання (19,9%), папір та картон (19,5%), тютюн (13,0%), транспортні засоби (11,4%). Найбільші обсяги імпортованих товарів надійшли до: ЗАТ «Галлахер Україна», «Черкаський автобус», українсько-німецьке підприємство ЗАТ «Графія Україна», ВАТ «Азот». Майже 10,1% імпортованих надходжень у м. Черкаси становила давальницька сировина.

Основою зовнішньої торгівлі м. Черкаси є торгівля товарами. Розвиток промислового комплексу міста, зокрема експортоорієнтованих галузей, зумовив значну зовнішньоекономічну активність підприємств міста, про що свідчить вищий за середній по країні показник зовнішньоторговельного товарообороту у розрахунку на 1 мешканця у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року. Протягом 2002-2006 років та I півріччя 2007 року у місті Черкасах спостерігалось стале зростання обсягу зовнішньоторговельного товарообороту, сальдо якого залишалось позитивним. Коефіцієнт покриття імпорту експортом протягом аналізованого періоду характеризується нерівномірними темпами зростання, що пов'язано із погіршенням показників діяльності окремих промислових підприємств міста.

Переважний обсяг експортних поставок забезпечують підприємства хімічної промисловості та машинобудівний комплекс міста. Товарна структура імпорту товарів представлена продукцією харчової промисловості, машинобудування та целюлозно-паперової промисловості.

2.5. Невиробничий сектор

2.5.1. Торгівля, громадське харчування та сфера послуг

Впродовж 2002-2006 рр. у м. Черкаси зберігалася чітка тенденція до збільшення обсягів роздрібного товарообороту торгової мережі (з урахуванням ресторанного господарства). При цьому, найвищі темпи зростання цього показника припадають на 2003-2004 рр. (Таблиця 2.13), що зумовлено розвитком у цьому періоді мережі супермаркетів «Сільпо», «Спар», «Фокстрот».

Таблиця 2.13 Основні показники розвитку споживчого ринку у м. Черкасах у 2002-2006 рр. та січні-травні 2007 року

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	січень-травень 2007 року
Роздрібний товарообіг, всього млн. грн.	361,4	505,5	706,1	895,1	1 150,2	523,2
Темпи росту роздрібногo товарообігу в м. Черкаси до попереднього року, %	114,3	139,9	139,7	126,8	128,5	н/д
Темпи росту роздрібногo товарообігу в країні до попереднього року, %	114,8	120,5	120,0	123,0	125,3	126,4
Роздрібний товарообіг у розрахунку на 1 мешканця в м. Черкаси, гривень	1 225,9	1 718,2	2 401,7	3 054,9	3 943,1	1 796,7
Роздрібний товарообіг у розрахунку на 1 мешканця в країні, гривень	816,8	1 027,1	1 390,4	1 958,3	2 651,2	1 266,0

Джерело: Дані виконавчого комітету Черкаської міської ради

У січні-травні 2007 року обсяг роздрібногo товарообороту торгової мережі (з урахуванням ресторанного господарства) становив 523,2 млн. гривень, що у розрахунку на 1 мешканця в 1,4 рази вище за відповідний середній показник по країні в цілому.

Зростанню попиту на споживчі товари у м. Черкасах сприяє збільшення доходів населення, зростання чисельності зайнятого населення, а також підвищення вимог покупця до торговельної мережі, яке відображується збільшенням питомої ваги організованих місць торгівлі. Протягом 2002-2006 рр. та січня-травня 2007 року зберігається тенденція щодо розширення торгової мережі в місті та, відповідно, збільшення обсягу роздрібногo товарообороту, що обліковується. На сьогодні в м. Черкаси у сфері торгівлі та громадського харчування здійснюють діяльність 2 644 суб'єктів підприємницької діяльності різних форм власності (2 248 суб'єктів станом на 01.01.2007 р.), в тому числі:

- торгівлі – 2 405 одиниць (2 105 одиниць станом на 01.01.2007 р.), серед яких: 223 продовольчих та 396 непродовольчих магазинів, 162 аптеки та аптечних кіосків, 44 АЗС та інші суб'єкти (павільйони, кіоски, відділи, лотки);
- громадського харчування – 259 одиниць (233 одиниці станом на 01.01.2007 р.).

Діяльність сфери побутового обслуговування протягом січня-травня 2007 року характеризується зростанням на 28,4%, проти відповідного періоду 2006 року, обсягу надання платних послуг населенню до 147,3 млн. гривень.

Розширення торгової мережі та мережі об'єктів побутового обслуговування сприяє наповненню місцевого бюджету, зокрема протягом 2006 року до міського бюджету за рахунок видачі дозволів на право розміщення об'єктів торгівлі та ресторанного господарства та від ринкового збору надійшло 3,0 млн. гривень, що на 9,8% більше за відповідний показник у 2005 році. У I півріччі 2007 року від ринкового збору надійшло 1,5 млн. гривень.

Слід відзначити, також, значну питому вагу підприємств оптової та роздрібною торгівлі у наповненні бюджетів усіх рівнів. А саме підприємства, що здійснюють свою діяльність у сфері торгівлі, протягом 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року забезпечили близько 10,0% загального обсягу обов'язкових платежів, що надійшли до бюджету міста у відповідних періодах.

Впродовж 2002-2006 рр. у м. Черкаси зберігалася чітка тенденція до збільшення обсягів роздрібного товарообороту торгової мережі (з урахуванням ресторанного господарства). При цьому, найвищі темпи зростання цього показника припадають на 2003-2004 рр., що зумовлено розвитком у цьому періоді мережі супермаркетів.

У січні-травні 2007 року обсяг роздрібного товарообороту торгової мережі (з урахуванням ресторанного господарства) становив 523,2 млн. гривень, що у розрахунку на 1 мешканця в 1,4 рази вище за відповідний середній показник по країні в цілому. Зростанню попиту на споживчі товари у м. Черкасах сприяє збільшення доходів населення, зростання чисельності зайнятого населення, а також підвищення вимог покупця до торговельної мережі, яке відображується збільшенням питомої ваги організованих місць торгівлі. Протягом 2002-2006 рр. та січня-травня 2007 року зберігається тенденція щодо розширення торгової мережі в місті та, відповідно, збільшення обсягу роздрібного товарообороту, що обліковується.

2.5.2. Житлово-комунальне господарство міста

Утримання будинків, споруд та прибудинкових територій

Утримання, обслуговування, поточний та капітальний ремонт житлового фонду Черкаської міської ради, а також виконання робіт з утримання об'єктів благоустрою, будівництво доріг та комунальних об'єктів відносяться до сфери компетенції Управління житлово-комунального господарства.

Житловий фонд міста становить 1 557 житлових будинків загальною площею 4,5 млн. кв. м, з них на балансі житлово-комунальних підприємств знаходиться 1 325 будинків площею 3,8 млн. кв. м, 41 будинок обслуговують ОСББ та 191 будинок – ЖБК. Зважаючи на те, що переважна частина будинків (60%), що перебувають у комунальній власності міста, була введена до експлуатації до 1970 року, на сьогоднішній день, житловий фонд міста потребує значних капітальних вкладень на проведення ремонтних робіт.

За інформацією Виконавчого комітету Черкаської міської ради фактичні щорічні асигнування з міського бюджету на капітальний ремонт житла в середньому складають 15-20% від потреби. У 2006 році на капітальний ремонт житлового фонду було виділено з міського бюджету 2,3 млн. гривень (на 43,0% більше, ніж у 2005 році). Уточненим планом на 2007 рік за цим напрямком передбачені асигнування у обсязі 7,5 млн. гривень.

Значних асигнувань потребує, також комунальна інфраструктура в цілому, а саме 17% водопровідних мереж та 19,6% каналізаційних мереж аварійні або знаходяться у ветхому стані. Майже 60% теплових мереж повністю замартизовано, а 2% знаходяться у аварійному стані. Крім того, у 2007 році, як і протягом попередніх періодів, у м. Черкаси залишаються актуальними проблеми наявності значної суми заборгованості споживачів за житлово-комунальні послуги, необхідності поліпшення фінансового стану підприємств, які забезпечують життєдіяльність міста, шляхом впровадження економічно-обґрунтованих тарифів на житлові та комунальні послуги, та значних капітальних вкладень у відновлення інженерної інфраструктури та капітальний ремонт житлового фонду та інших об'єктів житлово-комунального господарства.

Прострочена сума заборгованості населення м. Черкаси за спожиті житлово-комунальні послуги станом на 01.07.2007 року дорівнювала 18,8 млн. гривень та збільшилась протягом I півріччя 2007 року на 25,7% (Таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 Показники діяльності комунальних підприємств м. Черкаси, протягом 2006 року та I півріччя 2007 року

Показник	Опалення та гаряче водопостачання	Водопостачання та водовідведення	Житлові підприємства	Разом
Прострочена заборгованість населення за надання послуг станом на 01.01.2007 року, млн. грн.	9,0	3,9	3,6	16,5
Заборгованість населення за надання послуг станом на 01.07.2007 року (разом), млн. грн.	24,2	6,0	9,2	39,4
у т.ч. прострочена	11,0	4,0	3,8	18,8
Рівень покриття тарифами собівартості надання послуг для населення у 2006 році, %	98,9	96,3 - водопостач. 93,3 - водовідвед.	86,4 - 99,7	X
Рівень покриття тарифами собівартості надання послуг для населення у I півріччі 2007 року, %	98,4	67,8 - водопостач. 71,0 - водовідвед.	96,0	X
Ступінь проплати населення за послуги у IV кварталі 2006 року, %	90,3	106,5	89,8 - 96,1	X
Ступінь проплати населення за послуги у I півріччі 2007 року, %	94,3	100,0	93,3	X

Джерело: Управління житлово-комунального господарства Виконавчого комітету Черкаської міської ради

З метою забезпечення беззбиткового функціонування житлового господарства у 2006 році були переглянуті тарифи на послуги житлово-комунальних підприємств. На сьогодні чинні тарифи, затверджені рішенням Черкаської міської ради 17.07.2006 р., які на 96,0% відшкодовують витрати з утримання будинків, споруд та прибудинкових територій. При цьому рівень проплати населенням спожитих послуг у I півріччі 2007 року становив 93,3% від нарахованої суми, що призводить до збільшення обсягу новоутворених боргів.

Протягом I півріччя 2007 року робота комунальних підприємств, що надають послуги з утримання будинків, споруд та прибудинкових територій була збитковою (фінансовий результат становив (-) 200,3 тис. гривень). Відбулося, також зростання простроченої кредиторської заборгованості до 2,8 млн. гривень за КП ВЖРЕУ №№1-7.

Водопостачання та водовідведення

Водопостачання міста здійснюється центральним, комунальним і локальними системами підприємств і організацій. Джерело водопостачання – поверхневі води ріки Дніпро, та резервне джерело – ріка Вільшанка. Дніпровська водоочисна станція, потужність якої 90,6 тис. куб. м питної води на добу працює зараз в інтенсивному режимі та подає місту до 115,0 тис. куб. м питної води на добу. Довжина водопроводів в місті складає 452,5 км, 17,0% з яких ветхі та аварійні.

Водопостачання та водовідведення забезпечує міське комунальне підприємство «Черкасиводоканал». З 19.07.2006 р. були підвищені тарифи на водопостачання та водовідведення на 35,0%, але рівень покриття тарифами витрат, пов'язаних з виробництвом та наданням зазначених послуг, станом на 01.07.2007 р. становив 67,8% та 71,0%, відповідно. Рівень проплати населенням спожитих послуг у I півріччі 2007 року становить 100,0% від нарахованої суми. Високий рівень проплати споживачів за надані послуги з водопостачання та водовідведення сприяв тому, що станом на 01.07.2007 р. підприємство не має простроченої кредиторської заборгованості. Проте, через низький рівень покриття тарифами собівартості послуг, підприємство за результатами I півріччя 2007 року мало негативний фінансовий результат у сумі (3,1 млн. гривень).

Теплопостачання та підігрів води

Централізоване теплопостачання та гаряче водопостачання багатоквартирної забудови і громадських будівель здійснюють КПТМ «Черкаситеплокомуненерго» та ВАТ «Черкаська ТЕЦ» – відособлений підрозділ ВАТ «Черкаське хімволокно». Місто має досить розвинену інженерну інфраструктуру, проте її стан потребує оновлення. Зокрема, з наявних теплових мереж 63,0% (130,0 км) вже замартизовані, а близько 10,7 км теплових мереж знаходиться у ветхому та аварійному стані.

Зараз, зважаючи на наявні фінансові ресурси, підприємствами – постачальниками теплоенергоносіїв щорічно проводиться капітальний ремонт тепломереж із заміною близько 3,0 км труб. Протягом 2006 року з міського бюджету було профінансовано 0,2 млн. гривень (0,04 млн. гривень у 2005 році) на фінансування робіт з капітального ремонту теплових мереж КПТМ «Черкаситеплокомуненерго». Бюджетом міста на 2007 рік за вказаним напрямком передбачено 0,2 млн. гривень. На сьогодні теплоенергетика міста потребує додаткових капітальних вкладень на проведення робіт з реконструкції систем теплопостачання та гарячого водопостачання, у тому числі інженерних мереж.

Зростання цін на газ призвело до необхідності підвищення тарифів на послуги послуг з теплопостачання та гарячого водопостачання протягом 2006 року в середньому по місту майже у 2 рази, порівняно із тарифами, що діяли на початок року. На сьогодні чинні тарифи, затверджені рішенням Черкаської міської ради 14.08.2006 року, забезпечують покриття собівартості послуг з теплопостачання та гарячого водопостачання на 98,4%, а рівень проплати населенням спожитих послуг у I півріччі 2007 року становить 94,3% від нарахованої суми.

На заходи щодо погашення заборгованості громадян за житлово-комунальні послуги та енергоносії в рахунок часткової компенсації втрат від знецінення грошових заощаджень у 2006 році було спрямовано субвенцію з Державного бюджету у сумі 5,6 млн. гривень. Крім того, надійшла субвенція у сумі 68,0 млн. гривень на погашення заборгованості минулих років з різниці в тарифах на з різниці у тарифах на теплову енергію, послуги з водопостачання та водовідведення, що постачалися населенню, яка виникла в зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії, послуг з водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися органами державної влади чи органами місцевого самоврядування.

Надходження коштів з Державного бюджету на погашення заборгованості минулих років, що склалася перед комунальними підприємствами, що надають послуги населенню з постачання теплоенергоносіїв та водопостачання і водовідведення, дозволило значно знизити їхню прострочену кредиторську заборгованість та поліпшити фінансовий стан. Проте, зважаючи на необхідність значних капітальних вкладень на оновлення інженерних мереж, відсутність діючих економічно-обґрунтованих тарифів на послуги, призведуть до додаткових втрат з місцевого бюджету на фінансування комунальних підприємств, які забезпечують життєдіяльність міста.

У 2007 році, як і протягом попередніх періодів, у м. Черкаси залишаються актуальними проблеми наявності значної суми заборгованості споживачів за житлово-комунальні послуги, необхідності поліпшення фінансового стану підприємств, які забезпечують життєдіяльність міста, шляхом впровадження економічно-обґрунтованих тарифів на житлові та комунальні послуги, та значних капітальних вкладень у відновлення інженерної інфраструктури та капітальний ремонт житлового фонду та інших об'єктів житлово-комунального господарства.

Підвищення у 2006 році тарифів на теплопостачання та гаряче водопостачання, утримання будинків, споруд та прибудинкових територій, а також на водопостачання та водовідведення не надало надає можливості комунальним підприємствам міста у повному обсязі покривати витрати, пов'язані з виробництвом та наданням зазначених послуг. Надходження коштів з Державного бюджету на погашення заборгованості минулих років, що склалася перед комунальними підприємствами, що надають послуги населенню з постачання теплоенергоносіїв та водопостачання і водовідведення, дозволило значно знизити їхню прострочену кредиторську заборгованість. Проте, зважаючи на необхідність значних капітальних вкладень на оновлення інженерних мереж, відсутність діючих економічно-обґрунтованих тарифів на послуги, призведуть до додаткових втрат з місцевого бюджету на фінансування комунальних підприємств, які забезпечують життєдіяльність міста.

Крім того значні темпи зростання плати за надання комунальних послуг призвели до неповної оплати населенням спожитих послуг у I півріччі 2007 року, тобто до зростання обсягу новоутворених боргів. Прострочена сума заборгованості населення м. Черкаси за спожиті житлово-комунальні послуги станом на 01.07.2007 р. дорівнювала 18,8 млн. гривень та збільшилась протягом I півріччя 2007 року на 25,7%.

3. Комунальна власність міста

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших нормативно-правових актів територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах належить право комунальної власності на такі об'єкти:

- рухоме і нерухоме майно;
- доходи місцевих бюджетів та інші кошти;
- земля та природні ресурси;
- комунальні підприємства;
- частки власності у майні приватизованих підприємств;
- житловий фонд та нежитлові приміщення;
- заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування;
- інше комунальне майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження.

Черкаська міська рада від імені та в інтересах територіальної громади відповідно до чинного законодавства наділена повноваженнями щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності. За рішенням ради виконуються усі майнові операції, у тому числі об'єкти права комунальної власності можуть передаватися у постійне або тимчасове користування юридичним та фізичним особам, надаватися в оренду, продаватися та купуватися, використовуватися як застава. Міська рада вирішує також питання відчуження об'єктів права комунальної власності та визначає доцільність, порядок та умови відчуження. Доходи від відчуження об'єктів права комунальної власності зараховуються до місцевого бюджету і спрямовуються на фінансування заходів, передбачених бюджетом розвитку.

3.1. Земельні ресурси

Площа земель у межах адміністративної одиниці м. Черкаси складає 7 759 га. З них площа земель запасу та землі, що не надана у власність та постійне користування в межах населених пунктів, станом на 01.01.2006 р. складала 2 240,5 га.

З метою наповнення бюджету розвитку місто постійно здійснює продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення. Протягом 2006 року за

інформацією Черкаського міського управління земельних ресурсів було продано 35 земельних ділянок загальною площею 24,5 га, з яких 13 вільних ділянок площею 1,9 га було продано шляхом проведення аукціону. У I півріччі 2007 року була продана 1 земельна ділянка площею 8,4 тис. га шляхом викупу.

Протягом 2002-2006 рр. близько 9% обсягу доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів формує плата за землю. З метою забезпечення зростання протягом обсягів надходжень за платою за землю у місті Черкаси здійснюються заходи щодо переходу підприємств на орендні відносини. Зростання обсягу надходжень за платою за землю у 2006 році, проти відповідного показника у 2005 році, зумовлене збільшенням ставок за орендною платою, зокрема, шляхом перерахунку у відповідності до офіційних індексів (індекс у 2006 році становив 1,035). Крім того, починаючи з 2006 року Черкаська міська рада зобов'язала землекористувачів, що порушують правила користування землею, не маючи відповідних документів, відшкодувати збитки місцевому бюджету у розмірі орендної плати. Під час реалізації цих заходів протягом року було укладено 263 угоди про відшкодування збитків бюджету міста на загальну суму 1,3 млн. гривень.

У I півріччі 2007 року було укладено 175 договорів оренди та станом на 01.07.2007 р. діють 2 179 договорів, за якими у оренді знаходиться 1,4 тис. га площі земель м. Черкаси.

Черкаська міська рада від імені та в інтересах територіальної громади відповідно до чинного законодавства наділена повноваженнями щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності, до яких відносяться: рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів та інші кошти, земля та природні ресурси, комунальні підприємства, частки власності у майні приватизованих підприємств, житловий фонд та нежитлові приміщення, інше комунальне майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження.

Площа земель у межах адміністративної одиниці м. Черкаси складає 7,8 тис. га, з якої станом на 01.01.2006 р. землі запасу та землі, що не надані у власність та постійне користування становлять 28,7%. З метою наповнення бюджету розвитку місто постійно здійснює продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення, як шляхом викупу, так і шляхом проведення аукціонів, що дозволяє підвищити ціну на земельну ділянку та, відповідно збільшити надходження до бюджету міста.

Протягом 2002-2006 рр. близько 9% обсягу доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів формує плата за землю. З метою забезпечення зростання протягом обсягів надходжень за платою за землю у місті Черкаси здійснюються заходи щодо переходу підприємств на орендні відносини. У свою чергу, зростанню надходжень до бюджету міста орендної плати за землю сприяють збільшення ставок за орендною платою, зокрема, шляхом перерахунку у відповідності до офіційних індексів, та санкції Черкаської міської ради відносно землекористувачів, що порушують правила користування землею, не маючи відповідних документів.

3.2. Комунальні підприємства міста та нерухоме майно, що перебуває в комунальній власності

Станом на 01.07.2007 р. у місті Черкасах налічується 33 підприємства комунальної форми власності, замовником послуг 15-ти з яких є Управління житлово-комунального господарства Черкаської міської ради. Протягом I півріччя 2007 року комунальними підприємствами м. Черкаси було реалізовано продукції (товарів, робіт та послуг) на загальну суму 94,9 млн. гривень, що становить близько 3,0% обсягу реалізації продукції за усіма підприємствами міста.

На підприємствах, моніторинг за якими здійснює Управління житлово-комунального господарства, зайнято 3 198 осіб (3 165 осіб у 2006 році), середня заробітна плата 1 245,4 гривень. Найвищий показник середньомісячної заробітної плати за комунальними підприємствами, що надають житлово-комунальні послуги та послуги з благоустрою міста, припадає на КП «Черкасиводоканал». Результатом діяльності комунальних підприємств міста в аналізованому періоді був збиток обсягом (-)3,5 млн. гривень (у 2006 році – прибуток обсягом 26,3 млн. гривень). Прибуткова діяльність у 2006 році підприємств міста, що надають житлово-комунальні послуги, була забезпечена підвищенням тарифів на енергоспоживання та комунальні послуги та погашення заборгованості минулих періодів за рахунок коштів субвенції з Державного бюджету на заходи щодо погашення заборгованості громадян за житлово-комунальні послуги та енергоносії в рахунок часткової компенсації втрат від знецінення грошових заощаджень та субвенції на погашення заборгованості минулих років з різниці в тарифах на житлово-комунальні послуги.

Загальна площа нежитлових приміщень, що обліковується управлінням власності міста становить понад 117,6 тис. кв. м. Важливим джерелом надходжень до бюджету міста є надходження від надання цілісних майнових комплексів та іншого комунального майна в оренду. Надання цілісних майнових комплексів та іншого комунального майна в оренду забезпечило надходження до бюджету міста у 2006 році в обсязі 3,4 млн. гривень (1,8 млн. гривень у 2005 році). Протягом 2006 року було додатково надано в оренду 3,3 тис. кв. м приміщень комунальної власності, проте більш ніж 2,6 тис. кв. м вибуло у зв'язку із приватизацією. Станом на 01.07.2007 р. укладено 351 договір оренди на загальну площу об'єктів оренди 117,4 тис. кв. м (363 договори станом на 01.07.2006 р. на загальну площу 123,0 тис. кв. м). Проте, не зважаючи на зменшення площі орендованих приміщень надходження до бюджету міста, через зростання орендних ставок, збільшуються.

З метою наповнення бюджету розвитку, за рахунок якого здійснюються капітальні вкладення місцевого бюджету, місто щорічно виставляє на приватизацію майно, яке перебуває в комунальній власності. Перелік об'єктів комунальної власності міста, що підлягають приватизації, затверджується рішенням міської ради. За 2006 рік було приватизовано 12 об'єктів комунальної власності, з яких 2 об'єкти шляхом проведення аукціону, аукціон, внаслідок чого бюджет розвитку міста отримав 5,5 млн. гривень. У I півріччі 2007 року було приватизовано 3 об'єкти загальною площею 0,6 тис. кв. м. Загальна вартість продажу становила 2,5 млн. гривень, з яких станом на 01.07.2007 р. вже надійшло до бюджету 1,7 млн. гривень. Об'єкти були приватизовані шляхом викупу.

Станом на 01.07.2007 р. у місті Черкасах налічується 33 підприємства комунальної форми власності, замовником послуг 15-ти з яких є Управління житлово-комунального господарства Черкаської міської ради. Протягом I півріччя 2007 року комунальними підприємствами м. Черкаси було реалізовано продукції (товарів, робіт та послуг) на загальну суму 94,9 млн. гривень, що становить близько 3,0% обсягу реалізації продукції за усіма підприємствами міста. Результатом діяльності в аналізованому періоді комунальних підприємств міста, моніторинг за якими здійснює Управління житлово-комунального господарства, був збиток обсягом (-)3,5 млн. гривень (у 2006 році – прибуток обсягом 26,3 млн. гривень). Прибуткова діяльність у 2006 році підприємств міста, що надають житлово-комунальні послуги, була забезпечена підвищенням тарифів на енергоспоживання та комунальні послуги та погашення заборгованості минулих періодів за рахунок коштів субвенцій з Державного бюджету.

Загальна площа нежитлових приміщень, що обліковується управлінням власності міста становить понад 117,6 тис. кв. м. Важливим джерелом надходжень до бюджету міста є надходження від надання цілісних майнових комплексів та іншого комунального майна в оренду. Станом на 01.07.2007 р. укладено 351 договір оренди на загальну площу об'єктів оренди 117,4 тис. кв. м (363 договори станом на 01.07.2006 р. на загальну площу 123,0 тис. кв. м). Проте, не зважаючи на зменшення площі орендованих приміщень внаслідок приватизації, надходження до бюджету міста, через зростання орендних ставок, збільшуються. З метою наповнення бюджету розвитку, за рахунок якого здійснюються капітальні вкладення місцевого бюджету, місто щорічно виставляє на приватизацію майно, яке перебуває в комунальній власності. Перелік об'єктів комунальної власності міста, що підлягають приватизації, затверджується рішенням міської ради.

4. БЮДЖЕТ МІСТА

4.1. Бюджетна система України

Засади бюджетної системи України, її структура, принципи, правові основи функціонування, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства визначені Бюджетним Кодексом України. Окрім Бюджетного Кодексу нормативно-правовими актами, які регулюють бюджетні відносини, є:

- Конституція України – основний закон України, у якому визначені базові поняття бюджету, бюджетної системи держави, повноваження та функції органів влади в частині бюджетних відносин на всіх рівнях;
- Закон про Державний бюджет України – документ, у якому розподіляються доходи та видатки держави на суспільні потреби, розмір та цільове спрямування цих видатків, а також розподіляються доходів та видатків між Державою та адміністративно-територіальними одиницями;
- інші закони, які регулюють бюджетні правовідносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів та розгляду звітів про виконання бюджету, а також контролю за виконанням бюджету;
- нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на базі і з метою виконання Бюджетного кодексу та інших законів України, які регулюють бюджетні відносини;
- нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, прийняті на базі та з метою виконання Бюджетного кодексу, інших законів України, які регулюють бюджетні відносини;
- рішення органів місцевого самоврядування, прийняті відповідно до Бюджетного кодексу та нормативно-правових актів, які регулюють бюджетні відносини;
- нормативно-правові акти, які регулюють податкове законодавство та опосередковано впливають на бюджетні взаємовідносини.

Бюджетна система України є сукупністю Державного бюджету та місцевих бюджетів, яка побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права. Місцевими бюджетами визнаються бюджет Автономної республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування.

Бюджет м. Черкаси є бюджетом місцевого самоврядування.

4.1.1. Бюджетні взаємовідносини між державою та місцевими органами управління

Відповідно до Бюджетного кодексу, держава несе відповідальність за всі видатки загальнонаціонального масштабу, а саме видатки на державне управління, законодавчу, судову та виконавчу владу, міжнародну діяльність, фундаментальні та прикладні дослідження, національну оборону, правоохоронну діяльність та інші програми, які мають виключно державне значення. Міська рада здійснює управління значною частиною видатків у соціальних сферах.

Чинним законодавством передбачено, що для виконання делегованих повноважень за місцевими радами закріплюється ряд загальнодержавних податків та зборів, включаючи такі, як податок з доходів фізичних осіб, плата за землю, плата за видачу ліцензій та сертифікатів, податок на прибуток підприємств, які перебувають в комунальній власності, місцеві податки та збори, тощо. Бюджетний кодекс передбачає, що надходження від певних загальнодержавних податків, отриманих в рамках юрисдикції місцевої ради, розподіляються між Державним бюджетом, обласним бюджетом та місцевим бюджетом або повністю залишаються в місцевому бюджеті.

Крім цього, існують міжбюджетні трансферти з Державного бюджету в місцевий бюджет. Міжбюджетні трансферти представлені у формі дотацій (дотації вирівнювання, інші дотації) або різноманітних цільових субвенцій. Дотації вирівнювання є особливістю бюджетної системи України, за допомогою яких держава надає кошти бюджетам певних регіонів та міст України, планові надходження яких є недостатніми для фінансування необхідних витрат у відповідному бюджетному році. Субвенції з Державного бюджету зараховуються безпосередньо в місцевий бюджет на визначені цілі з попередньо визначеними строками та умовами використання.

При формуванні Міністерством фінансів України прогнозних показників місцевих бюджетів за доходами і видатками, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів на відповідний рік, у разі перевищення прогнозного обсягу доходів над розрахунковим обсягом видатків місцевого бюджету, установлюється обсяг коштів, що підлягає передачі з бюджету міста до Державного бюджету.

Також, згідно з Бюджетним кодексом, для покриття касових розривів, що виникають під час виконання загального фонду місцевого бюджету, а саме пов'язаних із забезпеченням фінансування захищених статей видатків, місцева рада, або місцева державна адміністрація за рішенням місцевої ради, може отримувати короткотермінові позички у фінансово-кредитних установах на термін до трьох місяців. Крім того, відповідно до нормативних актів Державного казначейства України, які розробляються щорічно на виконання Законів України про Державний бюджет на відповідний рік, місцевий бюджет може отримувати короткотермінові позички на договірних умовах з єдиного казначейського рахунку без нарахування відсотків за користування цими коштами.

Слід зазначити, що, у 2002-2005 рр., зважаючи на достатню фінансову забезпеченість бюджету, м. Черкаси щорічно перераховувало кошти до Державного бюджету. Починаючи з 2006 року внаслідок випереджаючого зростання видаткової частини загального фонду місцевого бюджету над доходною, місто почало отримувати дотацію вирівнювання з Державного бюджету на покриття різниці між розрахунковим обсягом делегованих доходів та обсягом відповідних видатків загального фонду бюджету міста.

4.1.2. Бюджетний процес

Згідно з Бюджетним Кодексом (глави 12), бюджетний процес складається з таких стадій:

Міністерство фінансів України доводить виконавчому комітету особливості складання розрахунків до проекту бюджету на наступний бюджетний період.

Виконавчий комітет зобов'язаний надати необхідну інформацію Міністерству фінансів України – для проведення розрахунків обсягів міжбюджетних трансфертів і інших показників, Верховній Раді України – для перевірки вірогідності цих розрахунків.

Згідно з типовою формою бюджетних запитів, визначеною Міністерством фінансів України, місцеве фінансове управління розробляє та доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів.

Головні розпорядники бюджетних коштів організують розробку бюджетних запитів для подання місцевому фінансовому управлінню у встановлений термін та порядок. Головні розпорядники бюджетних коштів несуть відповідальність за своєчасність, вірогідність та зміст поданих місцевому фінансовому органу бюджетних запитів, які мають містити всю інформацію, необхідну для аналізу показників проекту місцевого бюджету, згідно з вимогами місцевого фінансового органу.

Фінансове управління на будь-якому етапі складання й розгляду проекту бюджету проводить аналіз бюджетних запитів, поданих головними розпорядниками бюджетних коштів, з точки зору його відповідності меті, пріоритетності, а також дієвості й ефективності використання бюджетних засобів. На основі результатів аналізу, начальник фінансового управління приймає рішення щодо включення бюджетного запиту до пропозиції проекту місцевого бюджету перед поданням його на розгляд.

Після схвалення Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України Міністерство фінансів України доводить виконавчому комітету міста розрахунки прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів, методику їх визначення та інші показники, необхідні для складання проекту бюджету, а також пропозиції щодо форми проекту рішення про бюджет (типова форма рішення).

У тижневий термін після ухвалення закону про Державний бюджет України в другому читанні Кабінет Міністрів України доводить виконавчому комітету міста

положення та показники міжбюджетних відносин (обсяги міжбюджетних трансфертів і текстові статті, що визначають особливості міжбюджетних відносин на наступний бюджетний період), які були проголосовані Верховною Радою України при прийнятті проекту закону про Державний бюджет України в другому читанні.

На підставі інформації, а також відповідних даних управлінь та служб, місцеве фінансове управління готує проект рішення про бюджет міста, який надалі виноситься на сесію міської ради.

Міська рада при затвердженні бюджету повинна враховувати обсяги міжбюджетних трансфертів та інші положення, що були затверджені Верховною Радою України при прийнятті проекту закону про Державний бюджет України в другому читанні.

Міський бюджет на наступний бюджетний період затверджується відповідними рішеннями міської ради не пізніше, ніж у двотижневий термін після офіційного опублікування закону про Державний бюджет України.

Фінансове управління міської ради здійснює загальну організацію та управління виконання бюджету, координує діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

Казначейське обслуговування бюджету здійснюється відділенням державного казначейства України.

Бюджет виконується за розписом, що затверджується начальником фінансового управління (до затвердження розпису затверджується тимчасовий розпис на відповідний період). Начальник фінансового управління протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису бюджету встановленим бюджетним призначенням.

Фінансове управління в процесі виконання місцевого бюджету за доходами здійснює прогнозування та аналіз доходів бюджету.

Податки, збори (обов'язкові платежі) та інші доходи бюджету зараховуються безпосередньо на рахунок бюджету, відкритий у відділенні Державного казначейства, і не можуть акумулюватися на рахунках органів стягнення. Органи стягнення забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до місцевих бюджетів податків та зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів відповідно до законодавства.

Стадіями виконання бюджету міста за видатками визнаються: встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі затвердженого бюджетного розпису; затвердження кошторисів розпорядникам бюджетних коштів; взяття бюджетних зобов'язань; отримання товарів, робіт, послуг; здійснення платежів; використання товарів, робіт та послуг на виконання бюджетних програм. Державне казначейство України здійснює контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розпису бюджету.

Рішення про внесення змін до Рішення про бюджет приймається міською радою за поданням офіційного висновку фінансового управління про обсяг вільного залишку бюджетних коштів, перевиконання або недовиконання доходної частини загального фонду бюджету. Факт перевиконання доходної частини загального фонду бюджету визнається за підсумками першого півріччя та наступних звітних періодів поточного бюджетного періоду на підставі офіційних висновків фінансового управління за умови перевищення доходів загального фонду бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів), врахованих у розписі бюджету на відповідний період, не менше ніж на 5%. Факт недоотримання доходів загального фонду місцевого бюджету визнається на підставі офіційних висновків фінансового управління за підсумками квартального звіту при недоотриманні доходів загального фонду бюджету, врахованих у розписі бюджету на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків.

Рішення про внесення змін до рішення про місцевий бюджет можуть бути також ухвалені міською радою з урахуванням положень статті 52 Бюджетного Кодексу (у випадку виникнення відхилень оцінки прогнозу макропоказників соціального та економічного розвитку України та надходжень у бюджет від прогнозу, врахованого при затвердженні Державного бюджету) і в разі настання інших випадків, передбачених Бюджетним Кодексом.

Після введення в дію закону про Державний бюджет України радам забороняється приймати рішення, що призводять до виникнення нових бюджетних зобов'язань відповідних бюджетів, які не забезпечені бюджетними асигнуваннями, без визначення джерел засобів, виділених Державою для виконання цих зобов'язань.

Якщо до початку нового бюджетного періоду не прийнято відповідне рішення про бюджет, місто має право здійснювати витрати з відповідного бюджету лише на цілі, які визначені в рішенні про бюджет на попередній бюджетний період. При цьому щомісячні видатки не можуть перевищувати 1/12 обсягу видатків, визначених рішенням міської ради про бюджет на попередній бюджетний період, крім витрат на обслуговування та погашення боргових зобов'язань. До прийняття рішення про бюджет на поточний бюджетний період здійснювати капітальні витрати забороняється.

Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання бюджету визначаються Державним казначейством України. Відділення Державного казначейства складає та подає фінансовому управлінню баланси, звіти про виконання бюджету та інші фінансові звіти за правилами та формами, встановленими Державним казначейством України за погодженням з Міністерством фінансів України та Рахунковою палатою.

Квартальні та річні звіти про виконання бюджету подаються до міської ради у двомісячний строк після виконання відповідного бюджетного періоду. Перевірка бюджету здійснюється комісією з питань бюджету міської ради, після чого міська рада затверджує звіт про виконання бюджету або приймає інше рішення з цього приводу.

4.1.3. Контроль та виконання бюджету

Відповідно до Бюджетного кодексу на всіх стадіях бюджетного процесу здійснюється внутрішній фінансовий контроль, який має забезпечувати:

- постійну оцінку достатності та відповідності діяльності бюджетної установи вимогам внутрішнього фінансового контролю;
- оцінку діяльності на відповідність результатів встановленим завданням і планам;
- інформування безпосередньо керівника бюджетної установи про результати кожної перевірки (оцінки, розслідування, вивчення чи ревізії), проведеної підрозділом внутрішнього фінансового контролю.

Розпорядники бюджетних коштів відповідають за організацію та стан внутрішнього контролю і аудиту як у своїх установах, так і в підвідомчих установах. Організація ефективної системи внутрішнього контролю за фінансово-господарською діяльністю установи покладається на його керівника.

Зовнішній контроль і аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ здійснюється Головним контрольно-ревізійним управлінням України – відповідно до його повноважень, визначених законом.

Моніторинг реалізації бюджету міста виконує постійна комісія міської ради з питань бюджету. Фінансове управління міської ради контролює відповідність бюджету міста діючому українському бюджетному законодавству. Крім того, Державна контрольно-ревізійна служба України здійснює моніторинг законності та ефективності використання коштів бюджету міста, вірогідності звітів про виконання бюджету. Міське контрольно-ревізійне управління вповноважене виконувати перевірки та аудит міських органів, підприємств, організацій, установ, які отримують фінансування з бюджету міста та подає пропозиції разом з актом перевірки місцевому фінансову органу для припинення дій з бюджетними коштами або скороченні бюджетних асигнувань.

Постійна комісія міської ради вибирає незалежну аудиторську фірму для виконання аудиту фінансових рахунків міста, пов'язаних з використанням бюджетних фондів у відповідному бюджетному році. На базі результатів такого аудиту, місцеве фінансове управління надсилає на розгляд постійної комісії з питань бюджету пропозиції щодо усунення недоліків у виконанні бюджету міста за попередній рік, та усунення їх реалізації в наступному бюджетному році.

4.1.4. Введення в бюджет м. Черкаси

Місто Черкаси є адміністративним центром Черкаської області з районним поділом, тобто зведений бюджет міста включає бюджети 2-х рівнів: міський та районні в місті.

Організація бюджетного процесу в місті здійснюється відповідно до Конституції України, Бюджетного кодексу України, Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік та інших законодавчих актів.

Міський бюджет затверджується у термін, визначений статтею 77 Бюджетного кодексу України (не пізніше ніж у двотижневий термін після офіційного опублікування Закону про Державний бюджет). Бюджети районів у місті затверджуються на щорічній основі радами районів у місті відповідно до повноважень, делегованих міською радою.

Формування міського бюджету здійснюється на підставі положень Бюджетного кодексу України, показників міжбюджетних трансфертів, затверджених для міста Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік та рішенням обласної ради про обласний бюджет на відповідний рік, бюджетних запитів головних розпорядників коштів, надходжень доходів до бюджету з урахуванням досягнутих показників економічного і соціального розвитку міста за попередній рік та прогнозних показників економічного розвитку міста на поточний рік.

Доходи бюджету м. Черкаси формуються за рахунок податкових надходжень, неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом, цільових фондів та трансфертів.

Бюджет м. Черкаси розподіляється на загальний та спеціальний фонди. Джерела формування фондів визначаються виключно законами України. Загальний фонд бюджету включає всі доходи крім тих, що призначені для спеціального фонду, всі видатки загального фонду, які формуються виключно за рахунок надходжень загального фонду та фінансування загального фонду бюджету. Спеціальний фонд бюджету включає бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень, гранти або дарунки (у вартісному обрахунку), одержані розпорядниками бюджетних коштів на конкретну мету, різницю між доходами та видатками спеціального фонду бюджету.

За загальним фондом бюджет може прийматися з дефіцитом виключно на суму вільного залишку бюджетних коштів сформованого у попередньому періоді. За спеціальним фондом може прийматися з дефіцитом у частині дефіциту бюджету розвитку, який покривається за рахунок запозичень. Створення позабюджетних фондів не допускається чинним законодавством.

До доходів, які враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (делеговані, або закріплені доходи) та належать до загального фонду бюджету міста, відносяться такі:

- податок з доходів фізичних осіб в частині, що належить бюджету міста обласного значення (75%);
- державне мито в частині, що надходить до бюджету міста;
- плата за ліцензії на впровадження певних видів господарської діяльності та сертифікати;
- плата за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності;
- плата за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності, що справляються виконавчим органом місцевої ради;
- надходження адміністративних штрафів, що накладаються виконавчим органом місцевої ради або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;
- єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва в частині, що належить бюджету міста.

До доходів, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (власні доходи) та належать до загального фонду бюджету міста, відносяться такі:

- місцеві податки і збори, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування;
- плата за землю в частині, що належить бюджету міста обласного значення (75%);
- надходження сум відсотків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами;
- податок на промисел, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
- плата за оренду майнових комплексів, що перебувають у комунальній власності;
- гранти та дарунки у вартісному обрахунку;
- податок на прибуток підприємств комунальної власності;
- інші надходження, передбачені законодавством.

Джерелами формування спеціального фонду, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, є:

у частині доходів:

- податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів у частині, що зараховується до бюджету міста;
- плата за забруднення навколишнього природного середовища у частині, що зараховується до відповідного бюджету;
- власні надходження бюджетних установ, які утримуються за рахунок коштів відповідного бюджету;
- надходження до цільових фондів, утворених міською радою;
- кошти від відчуження майна спільної власності територіальної громади міста;
- кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення;
- надходження дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, що є у власності територіальної громади;
- кошти, що передаються з іншої частини місцевого бюджету;
- трансферти з інших бюджетів;
- кошти від повернення позик, які надавались з місцевого бюджету до набрання чинності Бюджетним кодексом;

у частині кредитування:

- повернення кредитів, наданих з міського бюджету молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла;

у частині фінансування:

- запозичення до бюджету розвитку.

Видатки бюджету міста формуються та спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених Черкаської міською радою.

Виконання бюджету м. Черкаси за видатками здійснюється в такому порядку:

- затвердження річного та помісячного розпису міського бюджету;
- встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів;
- затвердження кошторисів розпорядникам бюджетних коштів;
- взяття бюджетних зобов'язань;
- отримання товарів, робіт та послуг;
- здійснення платежів;
- використання товарів, робіт та послуг на виконання бюджетних програм.

Бюджет розвитку є складовою частиною спеціального фонду бюджету міста. Надходження до бюджету розвитку включають:

- кошти від відчуження майна, яке знаходиться у комунальній власності, у тому числі від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення;
- кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету за рішенням відповідної ради;
- запозичення, здійснені у порядку, визначеному Бюджетним Кодексом та іншими законами України (окрім коштів на покриття касових тимчасових розривів);
- субвенції з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів.
- До витрат бюджету розвитку місцевих бюджетів належать:
- погашення основної суми боргу (окрім коштів на покриття тимчасових касових розривів);
- капітальні вкладення;
- внески органів влади у статутні фонди суб'єктів підприємницької діяльності.

Фінансове управління міської ради та інші органи виконавчої влади здійснюють загальну організацію виконання міського бюджету, координують діяльність учасників бюджетного процесу та тісно співпрацюють з державною податковою інспекцією у м. Черкаси, яка забезпечує надходження всіх податків і зборів до міського бюджету.

Фінансове управління міської ради в процесі виконання міського бюджету здійснює прогнозування та аналіз виконання доходів.

За доходами та видатками запроваджено казначейське обслуговування бюджету м. Черкаси. Відділення Державного казначейства здійснює:

- розрахунково-касове обслуговування розпорядників бюджетних коштів;
- контроль бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів;
- бухгалтерський облік та складання звітності бюджетних установ м. Черкаси.

Відділення Державного казначейства веде облік всіх надходжень, що належать бюджету, та за поданням органів стягнення, погодженим з відповідними фінансовими органами, здійснює повернення коштів, що були помилково або надмірно зараховані до бюджету міста.

Звіт про виконання бюджету міста за доходами і видатками складає відділення Державного казначейства.

Фінансове управління міста складає звіт виконання плану по штатах і контингентах, аналізує звіт про виконання бюджету за доходами і видатками, готує пояснювальну записку, і разом зі звітністю, яку отримують від відділення Державного казначейства, подають їх до вищого фінансового органу.

Квартальні та річні звіти про виконання бюджетів затверджуються відповідно міською та районними радами за поданням виконавчих органів ради.

Бюджет м. Черкаси є бюджетом місцевого самоврядування. У зв'язку з тим, що місто Черкаси є адміністративним центром Черкаської області з районним поділом, зведений бюджет міста включає бюджети 2-х рівнів: міський та районні в місті. Організація бюджетного процесу в місті здійснюється відповідно до Конституції України, Бюджетного кодексу України, Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік та інших законодавчих актів.

4.2. Агрегований бюджет м. Черкаси протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року

Для повного та всебічного вивчення показників бюджету міста Черкаси, бюджет був представлений у форматі бюджетного балансу в таблиці (Таблиця 4.1). Агрегований бюджет міста Черкаси з розбивкою на загальний та спеціальний фонди наведено у Додатку до рейтингового звіту №1.

Таблиця 4.1 Бюджет м. Черкаси протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року, представлений у форматі бюджетного балансу, тис. грн.

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Податкові надходження	102 244,0	118 545,4	110 346,3	141 440,6	187 016,5	119 780,8
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	11 400,1	11 922,2	16 156,3	18 035,3	23 353,3	14 348,4
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів	30 363,6	68 177,8	43 571,8	72 175,5	162 620,2	52 390,3
Операційні надходження всього	144 007,7	198 645,4	170 074,4	231 651,4	372 990,0	186 519,5
Поточні видатки	78 263,6	101 141,2	113 324,7	169 068,7	223 376,2	139 416,2
Субсидії та поточні трансферти	62 950,1	65 438,0	55 650,7	55 930,6	134 230,0	47 236,6
Операційні видатки всього	141 213,7	166 579,2	168 975,4	224 999,3	357 606,2	186 652,7
Операційний баланс	2 794,0	32 066,2	1 099,0	6 652,1	15 383,8	-133,3
Фінансовий дохід	86,5	23,0	9,1	0,2	309,1	3,8
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	39,0	0,0	0,0	0,0	646,6	327,5
Фінансовий баланс	47,5	23,0	9,1	0,2	-337,5	-323,7
Поточний баланс	2 841,5	32 089,2	1 108,1	6 652,3	15 046,3	-456,9
Капітальні надходження	1 813,8	1 993,8	5 959,9	4 616,9	8 991,2	1 732,9
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	2 170,5	7 133,3	6 389,5	556,4	1 427,8	0,0
Капітальні надходження всього	3 984,3	9 127,1	12 349,4	5 173,3	10 419,0	1 732,9
Капітальні видатки	6 358,9	14 777,7	15 970,6	6 225,8	12 102,6	4 318,2
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	0,0	4 697,1	6 661,4	7 704,5	7 508,3	2 729,0
Капітальні трансферти до бюджету розвитку	0,0	4 422,8	6 389,5	556,4	1 427,9	0,0
Капітальні видатки всього	6 358,9	23 897,6	29 021,5	14 486,7	21 038,8	7 047,2
Капітальний баланс	-2 374,6	-14 770,5	-16 672,1	-9 313,4	-10 619,8	-5 314,3
Баланс після капітальних видатків	466,9	17 318,7	-15 564,0	-2 661,1	4 426,5	-5 771,2
Надання пільгових кредитів громадянам з урахуванням повернення	0,0	686,2	359,0	519,3	1 679,9	435,6
Профіцит/дефіцит	466,9	16 632,5	-15 923,0	-3 180,4	2 746,6	-6 206,8
Фінансування	-466,9	-16 632,5	15 923,0	3 180,4	-2 746,6	6 206,8
Баланс	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Виходячи з даних, наведених вище, протягом 2002-2006 років місто зберігає позитивний операційний баланс бюджету. Необхідно відзначити, що сальдо операційного балансу бюджету міста Черкаси протягом 2002-2006 рр. не має сталої тенденції до збільшення. Крім того, аналіз агрегованого бюджету із розбивкою за загальним та спеціальним фондами відображає, що сальдо операційного балансу у 2004 році за загальним фондом набуло від'ємного значення (-1 794,6 тис. гривень), тоді як сальдо операційного балансу спеціального фонду бюджету було позитивним (2 893,6 тис. гривень). Зазначені коливання обумовлені зменшенням обсягу податкових надходжень до бюджету міста після набрання чинності Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб», та, відповідно, зменшенням у 2004 році фактичного обсягу доходів бюджету міста, які враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів за одночасного збільшення операційних витрат, передусім, через значні темпи зростання заробітної плати працівників бюджетної сфери.

Слід зауважити, що, незважаючи на перевищення обсягу операційних видатків загального фонду бюджету м. Черкаси над відповідними операційними доходами, у 2004 році, як і в попередніх бюджетних періодах, місто подовжує сплачувати вилучення до Державного бюджету. Це призводить до необхідності покриття дефіциту бюджету міста у 2004 році за рахунок надпланових залишків бюджетних коштів, обсяг яких протягом зазначеного періоду скоротився з 16 943,5 тис. гривень станом на 01.01.2004 р. до 882,2 тис. гривень станом на 01.01.2005 р. Дотація вирівнювання з Державного бюджету до бюджету м. Черкаси почала надходити вже у 2006 році, коли за розрахунками Міністерства фінансів України прогнозний обсяг доходів бюджету міста, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, був недостатнім для фінансування відповідних витрат.

Негативне сальдо операційного балансу бюджету міста за загальним фондом у I півріччі 2007 року зумовлене високим рівнем виконання річного плану за галуззю «Освіта», яка залишається найвагомішою видатковою статтею загального фонду бюджету. Фінансування галузі у I півріччі 2007 року в обсягах, що становлять близько 60,0% уточненого річного плану, зумовлене наданням працівникам освіти щорічної оплачуваної відпустки у літній період. У свою чергу, високий рівень виконання річного плану за видатками загального фонду у I півріччі 2007 року, зокрема оплатою праці працівникам бюджетних установ, призвів до виникнення тимчасових касових розривів, які були погашені шляхом залучення короткотермінових позичок з єдиного казначейського рахунку. Станом на 01.07.2007 р. непогашений залишок за залученими з єдиного казначейського рахунку короткотерміновими позичками становив 8 354,4 тис. гривень. Протягом липня 2007 року залучені позики були погашені у повному обсязі.

У 2002-2005 роках бюджет міста має позитивний фінансовий баланс бюджету. При цьому, у 2002-2003 роках позитивне сальдо фінансового балансу бюджету було забезпечено надходженнями відсотків банків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами на рахунках місцевого бюджету, що були відкриті в установах банків, та незначного обсягу прямих боргових зобов'язань (короткотермінових позичок на покриття тимчасових касових розривів, залучених в установах банків), що потребують видатків на їх обслуговування. Після переходу на казначейське обслуговування місцевих бюджетів у 2004-2005 роках відбулося скорочення обсягу фінансового доходу, проте через відсутність прямого боргу міста фінансовий баланс міста залишився позитивним.

Починаючи з 2006 року сальдо фінансового балансу бюджету міста має негативне значення, що було наслідком виплати відсоткових платежів за запозиченням до бюджету розвитку міста, яке було здійснене наприкінці 2005 року шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики. Одночасно, з метою зменшення навантаження на загальний фонд та залучення додаткових джерел наповнення доходної частини бюджету міста, Черкаська міська рада здійснює активні операції з тимчасово-вільними залишками спеціального фонду бюджету міста шляхом їх розміщення на депозит у банківській установі. Це дозволило у 2006 році значно скоротити показник негативного сальдо фінансового балансу, а саме видатки на обслуговування прямого боргу були майже на 50,0% покриті за рахунок надходження відсоткових платежів за користування тимчасово-вільними залишками бюджетних коштів.

Потягом I півріччя 2007 року на депозитний рахунок у банківській установі було розміщено 4 000,0 тис. гривень коштів спеціального фонду бюджету міста. Відповідно до укладеної угоди кошти були розміщені терміном до 18.12.2007 р. із правом дострокового повного чи часткового повернення під 15,2% річних із капіталізацією відсотків, внаслідок чого у I півріччі 2007 року відсоткові платежі за користування тимчасово-вільними залишками бюджетних коштів до бюджету міста ще не надходили. Станом на 01.07.2007 р. сума нарахованих відсотків становила 144,4 тис. гривень, залишок коштів на депозитному рахунку склав 2 625,4 тис. гривень.

Профіцит поточного балансу бюджету протягом 2002-2003 рр. спрямовувався на покриття дефіциту капітального балансу. У 2002-2003 роках загалом бюджет міста було виконано з профіцитом, що забезпечувалось, передусім, значними темпами зростання операційних надходжень. У 2004-2005 роках внаслідок погіршення динаміки податкових надходжень бюджет міста виконано з дефіцитом. Дефіцит в частині спеціального фонду у 2005 році було покрито за рахунок запозичення, яке було здійснено шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики на загальну суму 5,0 млн. гривень.

За результатами I півріччя 2007 року джерелами покриття дефіциту бюджету міста за загальним фондом, що виник, передусім, через тимчасові касові розриви, були залучені безвідсоткові короткотермінові позички з єдиного казначейського рахунку. А саме, непогашений залишок за короткотерміновими позичками станом на 01.07.2007 р. становив 8 354,4 тис. гривень. За спеціальним фондом бюджет міста у I півріччі 2007 року було виконано з профіцитом.

Джерела фінансування бюджету міста Черкаси наведено в таблиці (Таблиця 4.2). Фінансування бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року з розбивкою на загальний та спеціальний фонди наведено в Додатку до рейтингового звіту №2.

Таблиця 4.2 Фінансування бюджету м. Черкаси у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року, тис. грн.

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Профіцит/дефіцит	466,9	16 632,5	-15 923,0	-3 180,4	2 746,6	-6 206,8
Фінансування	-466,9	-16 632,5	15 923,0	3 180,4	-2 746,6	6 206,8
зміна залишків	-516,9	-16 632,1	15 923,0	-1 819,6	-2 746,6	149,1
залишок на початок року	1 056,6	1 573,6	18 205,7	2 282,7	4 102,3	6 848,9
залишок на кінець року	1 573,5	18 205,7	2 282,7	4 102,3	6 848,9	6 699,7
Зміни обсягів депозитів та цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-2 625,4
Повернення коштів з депозитів або пред'явлення цінних паперів	0,0	0,0	0,0	0,0	7 159,2	2 309,4
Розміщення коштів на депозитах або придбання цінних паперів	0,0	0,0	0,0	0,0	7 159,2	4 934,8
Фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8 354,4
Одержано	0,0	0,0	13 700,0	81 303,0	69 200,1	37 099,3
Повернено	0,0	0,0	13 700,0	81 303,0	69 200,1	28 744,9
Фінансування за рахунок інших банків	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Одержано позик	2 000,0	9 080,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Повернено позик	2 000,0	9 080,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансування за борговими операціями	0,0	0,0	0,0	5 000,0	0,0	0,0
Запозичення	0,0	0,0	0,0	5 000,0	0,0	0,0
Погашення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
інші розрахунки	50,0	-0,4	0,0	0,0	0,0	328,7
Баланс	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Наведені дані свідчать, що протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року місто постійно користується короткотерміновими позичками на покриття тимчасових розривів для своєчасного забезпечення фінансовими ресурсами поточних видатків загального фонду міського бюджету, переважно з метою виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ у літній період. При цьому, якщо у 2002-2003 роках кошти залучалися у комерційних банках на умовах платності, то касові розриви у 2004-2005 рр. повністю покривалися за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку без нарахування відсотків за користування позичками.

Протягом аналізованого періоду ліквідність бюджету міста залишається на помірному рівні. А саме, якщо протягом 2004 року спостерігається значне скорочення залишків на рахунках місцевого бюджету, зокрема за загальним фондом, то протягом 2005-2006 рр. обсяг надпланових залишків зростає. Станом на 01.07.2007 р. обсяг залишків за загальним фондом бюджету м. Черкаси становив 5,2 млн. гривень, що складає 1,4% запланованого обсягу видаткової частини загального фонду бюджету міста у 2007 році. За спеціальним фондом обсяг залишків станом на 01.07.2007 р. становив 4,1 млн. гривень, з яких 2,6 млн. гривень розміщені на депозит.

4.3. Виконання доходної частини бюджету м. Черкаси протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року

Доходи бюджету м. Черкаси формуються за рахунок податкових надходжень, неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом, цільових фондів та трансфертів. Доходну частину бюджету м. Черкаси за 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року наведено у таблиці (Таблиця 4.3).

Таблиця 4.3 Виконання доходної частини бюджету м. Черкаси у 2002-2006 рр. та I півріччі 2007 року за основними видами надходжень, тис. грн.

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Податкові надходження	102 244,0	118 545,4	110 346,3	141 440,6	187 016,5	119 780,8
<i>питома вага податкових надходжень в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	69,0	58,3	62,7	59,9	48,9	63,6
Податок з доходів фізичних осіб	68 138,1	81 917,4	73 765,2	95 496,9	132 346,3	89 828,7
Податок на прибуток комунальних підприємств	4 659,5	3 238,9	-164,0	354,6	576,1	341,4
Податки на власність	2 010,9	2 738,1	2 644,7	3 856,6	5 773,6	3 796,9
Плата за землю	11 821,2	13 340,9	13 793,8	15 676,4	18 732,2	9 678,0
Податок на промисел	86,9	117,0	114,6	116,3	117,5	10,4
Плата за державну реєстрацію	94,1	199,6	196,3	213,2	243,0	128,7
Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності	3 479,4	4 006,9	5 493,6	7 011,3	9 703,6	4 711,4
Місцеві податки та збори	4 202,2	4 295,6	3 954,5	4 261,7	4 557,1	2 549,1
Єдиний податок	6 710,9	8 636,7	10 472,2	14 120,7	14 511,2	8 454,4
Неподаткові надходження	11 149,2	11 360,1	15 429,5	17 251,4	22 939,2	14 000,7
<i>питома вага неподаткових надходжень в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	7,5	5,6	8,8	7,3	6,0	7,4
Доходи від власності та підприємницької діяльності	178,2	173,6	676,1	323,7	963,6	1 083,8
Плата за оренду майнових комплексів, що є у комунальній власності	996,4	942,0	1 365,7	1 847,3	3 401,4	2 761,2
Державне мито	1 497,4	1 239,9	1 301,7	823,4	1 111,9	679,0
Інші неподаткові надходження	166,9	219,2	141,7	555,6	1 829,4	1 010,0
Власні надходження бюджетних установ та організацій	7 945,2	8 511,6	11 677,7	13 343,8	15 548,6	8 462,9
Доходи від операцій з капіталом	1 813,8	1 993,8	5 959,9	4 616,9	8 991,2	1 732,9
<i>питома вага операцій з капіталом в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	1,2	1,0	3,4	2,0	2,4	0,9
Кошти від продажу основного капіталу	1 758,6	501,4	1 769,8	3 685,3	5 473,8	1 659,5
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	55,2	1 492,4	4 190,1	931,6	3 517,4	73,4
Цільові фонди	337,4	585,1	735,9	784,1	723,2	351,5
<i>питома вага цільових фондів в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	0,2	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2
Збір за забруднення навколишнього середовища	282,1	350,9	532,2	513,8	573,9	267,5
Цільовий фонд	55,3	234,2	203,7	270,3	149,3	84,0
Разом доходів	115 544,4	132 484,4	132 471,6	164 093,0	219 670,1	135 865,9
Трансферти	32 534,1	70 888,3	43 571,8	72 175,5	162 620,2	52 390,3
у т. ч. дотація вирівнювання, що одержується з Державного бюджету	0,0	0,0	0,0	0,0	20 612,9	1 538,7
<i>питома вага трансфертів в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	22,0	34,9	24,8	30,5	42,5	27,8
Разом	148 078,5	203 372,7	176 043,4	236 268,5	382 290,3	188 256,2
Кошти, одержані із загального фонду до бюджету розвитку (спеціальний фонд)	0,0	4 422,8	6 389,5	556,4	1 427,8	0,0
Всього	148 078,5	207 795,5	182 432,9	236 824,9	383 718,1	188 256,2

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Протягом 2002-2006 рр. обсяг доходної частини бюджету міста (без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального) не характеризується сталим зростанням. А саме, у 2004 році відбулося незначне зменшення обсягу доходної частини бюджету, проти показника 2003 року, внаслідок зменшення обсягу податкових надходжень. Це було зумовлене змінами у ставках оподаткування податком з доходів фізичних осіб після набрання чинності Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб». А саме, надходження податку з доходів фізичних осіб у 2004 році скоротилися на 10,0%, проти надходжень у 2003 році.

Податкові надходження є одним з основних джерел формування доходної бази бюджету м. Черкаси, незважаючи на те, що протягом 2005-2006 рр. їх питома вага в доходах бюджету поступово зменшується (з 62,7% у 2004 році до 48,9% у 2006 році), за одночасного зростання обсягів трансфертів до бюджету міста.

Збільшення обсягу надходжень трансфертів та, відповідно, питомої ваги зазначеного джерела доходної частини бюджету міста протягом аналізованого періоду забезпечується збільшенням обсягів надходжень соціально-спрямованих трансфертів та трансфертів на погашення заборгованості у житлово-комунальній сфері, а також надходженням у 2006 році дотації вирівнювання з Державного бюджету, яку місто у 2002-2005 рр. не отримувало. Слід зауважити, що у 2007 році внаслідок випереджаючих темпів зростання доходної частини загального фонду місцевого бюджету, порівняно із видатками загального фонду, запланований обсяг дотації вирівнювання зменшено, порівняно із фактичним надходженням за цим джерелом у 2006 році, у 7,1 разів до 2,9 млн. гривень.

Питома вага неподаткових надходжень, основними джерелами формування яких є власні надходження бюджетних установ та організацій, адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу, доходи від власності та підприємницької діяльності, інші неподаткові надходження, у загальному обсязі доходів бюджету складає від 5,6% до 8,8% загального обсягу доходної частини бюджету міста та не має сталої тенденції до зменшення.

Зростання питомої ваги надходжень від операцій з капіталом у 2004-2006 роках, порівняно із 2002-2003 роками, забезпечується зростанням надходжень до бюджету міста коштів від приватизації майна та продажу землі. Слід відзначити зменшення обсягів продажу земельних ділянок у 2005 році у 4,5 рази. При цьому, у зазначеному бюджетному періоді були задіяні інші джерела наповнення бюджету розвитку міста шляхом залучення коштів від розміщення облігацій внутрішньої місцевої позики обсягом 5,0 млн. гривень.

Зміни у структурі надходжень до бюджету міста у I півріччі 2007 року, порівняно із попередніми бюджетними періодами характеризуються зростанням питомої ваги податкових надходжень через позитивну динаміку зростання надходжень податку доходів фізичних осіб та суттєвим зменшенням питомої ваги доходів від операцій з капіталом та трансфертів.

Загалом, у I півріччі 2007 році до загального та спеціального фондів бюджету міста надійшло трансфертів (без урахування коштів, що передаються в бюджети нижчих

рівнів) на загальну суму 162 620,2 тис. гривень, що становить 38,4% річного плану на 2007 рік з урахуванням змін. Дані щодо надходження трансфертів до бюджету міста у 2006 році та I півріччі 2007 року наведено у Додатку до рейтингового звіту №3.

Аналіз виконання доходів загального фонду бюджету м. Черкаси протягом 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року наведено у наступній таблиці:

Таблиця 4.4 Виконання доходної частини загального фонду бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччі 2007 року, тис. грн.

Показника	Виконано за 2005 р.	Виконано за 2006р.	Затверджено на 2007 р. з урахуванням змін	Темп росту показників уточненого плану 2007 р. до виконання 2006 р.	Виконано за I півріччя 2007 р.	% вик. річного плану на 2007 р. з урахуванням змін
Податок з доходів фізичних осіб	95 496,9	132 346,3	177 126,7	133,8	89 828,7	50,7
Плата за держ. реєстрацію	213,2	243,1	230,0	94,6	128,7	56,0
Плата за торговий патент	6 837,8	9 542,9	11 500,0	120,5	4 630,9	40,3
Єдиний податок	14 120,7	14 511,2	16 600,0	114,4	8 454,4	50,9
Державне мито	823,4	1 111,9	1 320,0	118,7	679,0	51,4
Адміністративні штрафи	357,6	84,3	77,0	91,3	28,7	37,2
Усього закріплені доходи	117 849,6	157 839,7	206 853,7	131,1	103 750,3	50,2
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	354,6	576,1	800,0	138,9	341,4	42,7
Плата за землю	15 676,4	18 732,2	23 207,6	123,9	9 678,0	41,7
Податок на промисел	116,3	117,5	20,0	17,0	10,4	52,2
Місцеві податки й збори	4 261,7	4 557,1	5 399,0	118,5	2 549,1	47,2
Плата за оренду цілісних майнових комплексів	1 847,3	3 401,4	11 127,0	327,1	2 761,2	24,8
Інші надходження загального фонду	1 159,1	2 680,4	3 490,5	130,2	1 308,7	37,5
Усього власні доходи	23 415,4	30 064,7	44 044,1	146,5	16 648,8	37,8
Разом загальний фонд	141 265,0	187 904,4	250 897,8	133,5	120 399,2	48,0
Трансферти	60 884,5	88 991,0	134 767,8	151,4	52 390,3	38,9
Усього загальний фонд	202 149,5	276 895,4	385 665,6	139,3	172 789,4	44,8

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Протягом 2005-2006 рр. доходна частина загального фонду бюджету міста (без урахування трансфертів) характеризується високими темпами зростання, що забезпечується, передусім, позитивною динамікою збільшення надходжень податку з доходів фізичних осіб. Питома вага цього джерела надходжень в обсязі доходної частини загального фонду бюджету міста (без урахування трансфертів) становить близько 70,0% в аналізованому періоді. Слід зауважити, що зростання показників надходжень податку з доходів фізичних осіб у 2006 році, проти фактичного

виконання 2005 року, становило 138,6% та було забезпечене високими темпами зростання середньомісячної заробітної плати та зарахуванням з 01.01.2006 р. до бюджету міста податку з доходів фізичних осіб-військовослужбовців та осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, органів і установ виконання покарань, податкової міліції, який в попередні періоди був джерелом доходів Державного бюджету.

Доходну частину загального фонду бюджету міста Черкаси на 2007 рік (без урахування трансфертів) було затверджено з урахуванням змін у сумі 250 897,8 тис. гривень, що на 33,5% перевищило показники фактичних надходжень до загального фонду бюджету у 2006 році. До загального фонду бюджету міста у I півріччі 2007 року надійшло доходів на 41,6% більше, за відповідний показник у I півріччі 2006 року, а виконання річного плану становило 48,0%.

Високі показники виконання річного плану у I півріччі 2007 року спостерігаються за доходами, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, тоді як за власними доходами рівень виконання річного плану не перевищує 40,0%. Рівень виконання у I півріччі 2007 року річного плану за закріпленими доходами становив 50,2%, що зумовлено, передусім, виконанням у повному обсязі плану за надходженням податку з доходів фізичних осіб, питома вага якого у загальному обсязі доходної частини загального фонду бюджету міста без врахування трансфертів становить 74,6% в аналізованому періоді. Приріст надходжень податку з доходів фізичних осіб в січні-червні 2007 року до відповідного показника в січні-червні 2006 року становив 51,6%.

У 2007 році планується збільшення надходжень податку з доходів фізичних осіб до фактичного надходження за цим джерелом у 2006 році на 33,8%, у тому числі за рахунок зростання чисельності зайнятих на підприємствах та установах міста, прогнозованого зростання середньомісячної заробітної плати та зростання річного фонду оплати праці, а також, збільшення з 01.01.2007 р. ставки оподаткування податком на прибуток фізичних осіб з 13% до 15%. При розрахунку надходжень податку з доходів фізичних осіб у 2007 році приймалися до уваги, також втрати від податкових соціальних пільг та надання громадянам податкового кредиту. Крім того, було враховано майбутній ефект від розширення податкової бази та здійснення заходів з погашення заборгованості за заробітною платою підприємств міста.

Слід зазначити, що станом на 01.07.2007 р. обсяг заборгованості до бюджету міста за податком з доходів фізичних осіб дорівнював 743,4 тис. гривень, з яких недоїмка – 440,0 тис. гривень.

Високий рівень виконання у I півріччі 2007 року річного плану на 2007 рік спостерігається і за переважною кількістю інших джерел доходів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів (плата за державну реєстрацію, єдиний податок, державне мито та адміністративні штрафи). Позитивна динаміка у I півріччі 2007 року надходжень єдиного податку, питома якого у доходах загального фонду без урахування трансфертів становить понад 7,0% в аналізованому періоді (6,6% у 2006 році), забезпечується подальшим розвитком малого бізнесу у м. Черкасах та зміною ставок оподаткування фізичних осіб. За

рішенням Черкаською міською радою у грудні 2006 року було збільшено ставки єдиного податку для фізичних осіб за найбільш рентабельними видами підприємницької діяльності, що за розрахунками міста дозволить у 2007 році отримати надходжень до бюджету міста за цим джерелом на 14,4% більше, ніж надійшло у попередньому бюджетному періоді. Виконання річного плану за цим джерелом наповнення місцевого бюджету становило у I півріччі 2007 року становило 50,9%, що підтверджує результати попередніх розрахунків.

У 2007 році було заплановано також збільшення (на 20,1%), порівняно із попереднім бюджетним періодом, надходжень плати за торговий патент, розміри якої встановлюються міськими радами. З метою цього вартість торгових патентів у м. Черкасах, крім патентів на торгівлю дитячими товарами та на громадське харчування, було встановлено на максимальному рівні, дозволеному чинним законодавством. Проте, динаміка надходжень за цим джерелом протягом аналізованого періоду не характеризується зростанням у запланованих обсягах. Внаслідок цього рівень виконання річного плану за надходженням плати за торговий патент у I півріччі 2007 року становив 40,3%.

Понад 60% обсягу доходів бюджету міста, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, протягом 2004-2006 рр. формує плата за землю. Щорічне зростання протягом аналізованого періоду обсягів надходжень за платою за землю, забезпечено збільшенням надходжень орендної плати, тоді як через перехід підприємств на орендні відносини, обсяги надходжень земельного податку протягом аналізованого періоду не мають тенденції до збільшення. Зростання обсягу надходжень за платою за землю у 2006 році, проти відповідного показника у 2005 році, зумовлене збільшенням ставок за орендною платою, зокрема, шляхом перерахунку у відповідності до офіційних індексів (індекс у 2006 році становив 1,035). Крім того, починаючи з 2006 року Черкаська міська рада зобов'язала землекористувачів, що порушують правила користування землею, не маючи відповідних документів, відшкодовувати збитки місцевому бюджету у розмірі орендної плати.

Надходження плати за землю у 2007 році заплановані в обсязі 23,2 млн. гривень, що на 23,9% вище за звітний показник 2006 року. Приріст надходжень плати за землю в січні-червні 2007 року до відповідного показника в січні-червні 2006 року становив 12,1%, а річний план за вказаним джерелом доходної частини бюджету у I півріччі 2007 року було виконано на 41,7%. Зокрема надходження орендної плати з юридичних осіб становили 36,6% уточненого річного плану. На плату за землю приходять основна сума недоїмки в місті Черкасах по платежах до бюджету станом на 01.07.2007 р., а саме 4,5 млн. гривень, або 67,5% загальної суми податкової заборгованості. Слід зазначити, що основна сума заборгованості зі сплати за землю (2,1 млн. гривень) припадає на КП «Аеропорт Черкаси», який на сьогодні діяльності не здійснює. Протягом I півріччя 2007 року заборгованість цього підприємства за платою за землю до бюджету міста зросла майже утричі. До основних боржників відносяться, також ДП «Черкаський консервний комбінат» (борг – 1,1 млн. гривень), стосовно якого порушено справу про банкрутство, ВАТ «ЧЗТА» (0,4 млн. гривень), ДП НКВ «Фотоприлад» (0,2 млн. гривень) та ВАТ «Темп» (0,2 млн. гривень).

Надходження плати за оренду цілісних майнових комплексів затверджені на 2007 рік на рівні у 3,3 рази більшим за обсяг відповідних надходжень у 2006 році. Планувалося збільшити надходження, порівняно із попереднім бюджетним періодом, через те, що до загального фонду бюджету міста з 2007 року зараховується 50,0% плати за оренду нежитлових приміщень, що передаються в оренду бюджетними установами міста, а також, 50,0% плати за оренду нежитлових приміщень (крім спортивних споруд, що передаються у короткострокову оренду і використовуються за цільовим призначенням), які передаються в оренду комунальними підприємствами міста. Проте у I півріччі 2007 року рівень виконання річного плану за надходженням плати за оренду цілісних майнових комплексів становив менше 25%. Однією із причин є приватизація комунального майна у попередніх періодах. Зокрема, протягом 2006 року було додатково надано в оренду 3,3 тис. кв. м приміщень комунальної власності, проте більш ніж 2,6 тис. кв. м вибуло у зв'язку із приватизацією.

Значний обсяг простроченої кредиторської заборгованості комунальних підприємств, що утворився, у тому числі, через не повну оплату населенням спожитих житлово-комунальних послуг, не відповідність тарифів на послуги, що надаються комунальними підприємствами, собівартості їх надання, є факторами, що суттєво впливають на динаміку надходжень податку на прибуток підприємств комунальної власності. Питома вага цього джерела наповнення бюджету міста протягом 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року не перевищила 0,3% доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів.

Надходження місцевих податків та зборів до бюджету міста протягом 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року забезпечується, головним чином, за рахунок ринкового збору та комунального податку. У I півріччі 2007 року рівень виконання річного плану за місцевих податків та зборів становив 47,2%.

Необхідно відзначити, що протягом 2006-2007 рр. міська влада з метою розширення джерел доходів загального фонду бюджету міста здійснює активні операції з коштами місцевого бюджету шляхом розміщення тимчасово-вільних залишків спеціального фонду, в тому числі тих, що надійшли від власників транспортних засобів та використання яких (передусім на ремонт доріг) носить сезонний характер, на депозит в установі банку. Зокрема, у 2006 році додатково було отримано 308,2 тис. гривень, а у I півріччі 2007 року нараховані відсотки становили 144,4 тис. гривень.

Збільшення у 2006 році, проти попереднього бюджетного періоду, надходжень до загального фонду трансфертів з Державного бюджету забезпечено тим, що у 2006 році до бюджету м. Черкаси вперше було перераховано дотацію вирівнювання на покриття різниці між розрахунковим обсягом делегованих доходів та обсягом відповідних видатків загального фонду бюджету міста. Планові показники надходжень трансфертів до загального фонду бюджету міста у 2007 році були затверджені в обсязі у 1,5 рази більшому за обсяг фактичних надходжень трансфертів у 2006 році, що було забезпечено запланованим зростанням, порівняно із попереднім бюджетним періодом, обсягів субвенцій на надання пільг окремим категоріям населення. Виконання річного плану за надходженнях трансфертів до загального фонду бюджету міста у I півріччі 2007 року склало 38,9%.

Зростання протягом 2005-2006 рр. обсягів надходжень до спеціального фонду бюджету міста (без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду бюджету) забезпечується сталим зростанням власних надходжень бюджетних установ та збільшенням доходів бюджету розвитку (Таблиця 4.5).

Таблиця 4.5 Виконання доходної частини спеціального фонду бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччі 2007 року, тис. грн.

Показник	Виконано за 2005 р.	Виконано за 2006р.	Затверджено на 2007 р. з урахуванням змін	Темп росту показників уточненого плану 2007 р. до виконання 2006 р.	Виконано за I півріччя 2007 р.	% вик. річного плану на 2007 р. з урахуванням змін
Доходи бюджету розвитку, у тому числі:	4 616,9	8 991,2	24 793,0	275,7	1 732,9	7,0
- надходження коштів від приватизації майна	3 685,3	5 473,8	9 311,0	170,1	1 659,5	17,8
- надходження коштів від продажу землі	931,6	3 517,4	15 482,0	440,2	73,4	0,5
Податок на власність	3 856,6	5 773,6	6 591,7	114,2	3 796,9	57,6
Збір за забруднення навколишнього природного середовища	513,8	573,9	566,5	98,7	267,5	47,2
Плата за торговий патент	173,5	160,7	151,2	94,1	80,5	53,3
Надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва	27,1	541,4	1 250,0	230,9	1 040,1	83,2
Власні надходження бюджетних організацій	13 343,8	15 548,6	16 231,0	104,4	8 462,9	52,1
Цільові фонди	270,3	149,3	150,0	100,5	84,0	56,0
Інші надходження спеціального фонду	26,0	27,0	4,0	14,8	1,9	46,4
Разом спеціальний фонд	22 828,0	31 765,7	49 737,4	156,6	15 466,7	31,1
Кошти одержані із загального фонду бюджету до бюджету розвитку	556,4	1 427,8	2 220,7	155,5	0,0	0,0
Усього спеціальний фонд	23 384,4	33 193,5	51 958,1	156,5	15 466,7	29,8
Трансферти	11 291,0	73 629,2	1 800,0	2,4	0,0	0,0
Усього спеціальний фонд (з коштами із загального фонду до фонду розвитку)	34 675,4	106 822,7	53 758,1	50,3	15 466,7	28,8

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Доходну частину спеціального фонду бюджету міста Черкаси на 2007 рік (без урахування трансфертів) затверджено з урахуванням змін у сумі 49 737,4 тис. гривень, що, через заплановане зростання обсягу власних надходжень бюджетних установ та надходжень від операцій з капіталом, на 56,5% більше за показники фактичних надходжень до спеціального фонду бюджету у 2006 році. В цілому до спеціального фонду бюджету (без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду бюджету) у I півріччі 2007 року надійшло доходів в обсязі 15 466,7 тис. гривень, або 29,8% річних призначень, що пов'язане із низьким рівнем виконання річного плану за надходженнями до бюджету розвитку.

Доходи до бюджету розвитку, а саме надходження від продажу землі та приватизації комунального майна становили у 2006 році майже 1/3 доходів спеціального фонду бюджету міста (без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду). Доходи бюджету розвитку на 2007 рік заплановані в обсязі 275,7% показників виконання 2006 року, зокрема, заплановано зростання як обсягу доходів від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності міста, так і доходів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення. Проте у I півріччі 2007 року до бюджету міста надійшло доходів від продажу землі в обсязі, що становить 0,5% річного плану. Планові річні показники за надходженнями від приватизації майна у I півріччі 2007 року було виконано на 17,8%.

Власні надходження бюджетних установ та організацій у I півріччі 2007 року залишаються основним джерелом доходів спеціального фонду, а саме питома вага зазначених доходів у загальній сумі надходжень спеціального фонду становить понад 50,0%. Заплановане зростання у 2007 році, порівняно із попереднім бюджетним періодом, обсягу власних надходжень бюджетних установ та виконання у I півріччі 2007 року річного плану на 52,1% пов'язано зі збільшенням вартості послуг та розширенням їх видів.

Обсяг надходжень трансфертів до спеціального фонду бюджету міста у 2007 році запланований на рівні 2,4% фактичного обсягу надходжень трансфертів до спеціального фонду у 2006 році. Зменшення надходжень трансфертів з Державного бюджету у 2007 році, порівняно із попереднім бюджетним періодом, зумовлено тим, що у 2006 році до спеціального фонду міського бюджету надійшла субвенція з Державного бюджету обсягом 5 640,2 тис. гривень на заходи щодо погашення заборгованості громадян за житлово-комунальні послуги та енергоносії в рахунок часткової компенсації втрат від знецінення грошових заощаджень та субвенції обсягом 67 989,0 тис. гривень на погашення заборгованості минулих років з різниці в тарифах на житлово-комунальні послуги. У 2007 році надходження зазначених цільових субвенцій з Державного бюджету до спеціального фонду бюджету міста не планується.

Протягом 2002-2006 рр. обсяг доходної частини бюджету міста (без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального) не характеризується сталим зростанням, що зумовлено зменшення обсягу доходної частини бюджету у 2004 році, внаслідок зменшення після набуття чинності Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» обсягу податкових надходжень.

Податкові надходження є одним з основних джерел формування доходної бази бюджету м. Черкаси, незважаючи на те, що починаючи з 2004 року їх питома вага в доходах бюджету поступово зменшується (з 62,7% у 2004 році до 48,9% у 2006 році), за одночасного зростання обсягів трансфертів до бюджету міста. Збільшення обсягу надходжень трансфертів та, відповідно, питомої ваги зазначеного джерела доходної частини бюджету міста протягом аналізованого періоду забезпечується збільшенням обсягів надходжень соціально-спрямованих трансфертів та трансфертів на погашення заборгованості у житлово-комунальній сфері, а також надходженням у 2006 році дотації вирівнювання з Державного бюджету, яку місто у 2002-2005 рр. не отримувало.

Доходну частину загального фонду бюджету міста Черкаси на 2007 рік (без урахування трансфертів) було затверджено у сумі 250 897,8 тис. гривень, що на 33,5% перевищило показники фактичних надходжень до загального фонду бюджету у 2006 році. Зростання обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста у 2007 році, як і в попередньому бюджетному періоді забезпечується завдяки збільшенню надходжень податку з доходів фізичних осіб та плати за землю. До загального фонду бюджету міста у I півріччі 2007 року надійшло доходів на 41,6% більше, за відповідний показник у I півріччі 2006 року, а виконання річного плану становило 48,0%. Рівень виконання у I півріччі 2007 року річного плану за доходами, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, становив 50,2%, що зумовлено, передусім, виконанням у повному обсязі плану за надходженням податку з доходів фізичних осіб. Проте за власними доходами рівень виконання річного плану не перевищує 40,0%, що пов'язане із динамікою надходжень плати за землю. На плату за землю приходить основна сума недоїмки в місті Черкасах по платежах до бюджету станом на 01.07.2007 р., а саме 4,5 млн. гривень, або 67,5% загальної суми податкової заборгованості.

Доходну частину спеціального фонду бюджету міста Черкаси на 2007 рік (без урахування трансфертів) затверджено з урахуванням змін у сумі 49 737,4 тис. гривень, що, через заплановане зростання обсягу власних надходжень бюджетних установ та надходжень від операцій з капіталом, на 56,5% більше за показники фактичних надходжень до спеціального фонду бюджету у 2006 році. В цілому до спеціального фонду бюджету (без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду бюджету) у I півріччі 2007 року надійшло доходів в обсязі 15 466,7 тис. гривень, або 29,8% річних призначень, що пов'язане із низьким рівнем виконання річного плану за надходженнями до бюджету розвитку. Основними джерелами наповнення спеціального фонду бюджету міста у 2007 році, як і протягом попередніх бюджетних періодів залишаються власні надходження бюджетних установ та доходи бюджету розвитку.

4.4. Виконання видаткової частини бюджету м. Черкаси протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року

Видатки бюджету міста формуються та спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених Черкаської міською радою. Основні видаткові статті протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року представлено у наступній таблиці:

Таблиця 4.6 Показники виконання видаткової частини бюджету міста Черкаси у 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року

Показники	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Основні видаткові статті	122 247,6	165 384,0	178 569,1	237 782,4	374 740,6	193 480,1
Державне управління	5 474,3	7 027,3	8 578,6	12 184,4	20 418,4	12 564,5
Освіта	37 929,2	50 157,7	56 648,4	82 425,7	102 969,7	67 885,3
Охорона здоров'я	28 083,7	37 838,3	41 638,4	56 100,0	68 824,3	40 478,3
Соціальний захист і соціальна допомога	26 935,1	30 813,4	31 488,2	33 044,5	49 196,1	43 999,1
Житлово-комунальне господарство	9 496,1	16 736,1	10 087,1	20 806,7	88 740,8	8 340,5
Культура і мистецтво	2 799,0	4 480,4	5 335,4	7 524,2	10 731,9	7 147,7
Засоби масової інформації	86,8	181,3	179,8	199,6	420,4	160,1
Фізична культура і спорт	1 318,3	1 768,9	2 167,7	3 002,1	3 897,5	2 114,6
Будівництво	3 731,2	5 926,3	11 393,4	3 409,8	8 221,6	1 872,6
С/г, лісове господарство, рибальство і мисливство	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Транспорт	6 090,0	6 142,0	7 004,8	10 601,7	15 461,9	7 466,2
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	0,0	3 743,8	3 055,0	7 752,2	4 529,3	930,0
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	0,0	0,0	69,0	0,0	10,0	0,0
Попередження та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	0,0	98,6	0,0	65,0	58,2	54,3
Обслуговування боргу	39,0	0,0	0,0	0,0	646,6	327,5
Цільові фонди	264,9	469,9	923,3	666,5	613,9	139,5
Видатки, не віднесені до основних груп	564,1	2 026,7	2 066,9	1 147,2	3 003,1	388,8
Разом видатків	122 811,7	167 410,7	180 636,0	238 929,6	377 743,7	193 868,9
Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	24 800,0	19 329,5	10 945,4	0,0	120,0	158,5
Кредитування (надання пільгового довгострокового кредиту громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	0,0	0,0	359,0	519,3	1 790,2	500,9
Повернення кредитів, наданих для кредитування громадян на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	0,0	0,0	0,0	0,0	-110,3	-65,3
Усього видатків (за вирахуванням коштів, що передаються з однієї частини бюджету в іншу)	147 611,7	186 740,2	191 940,4	239 448,9	379 543,6	194 463,0
Кошти, що передаються із загального бюджету до фонду розвитку	0,0	4 422,8	6 389,5	556,4	1 427,9	0,0
Усього	147 611,7	191 163,0	198 329,9	240 005,3	380 971,5	194 463,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Обсяг виконання видаткової частини бюджету міста протягом 2002-2006 рр. постійно зростає. Темпи зростання видаткової частини бюджету без урахуванням

трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального, порівняно з попереднім бюджетним періодом, становили у 2003 році 136,3%, у 2004 році – 107,9%, у 2005 році – 132,3%, у 2006 році – 158,1%. Слід зазначити, що найнижчий показник росту видаткової частини бюджету міста припадає на 2004 рік, який характеризується низькими темпами зростання обсягу доходної частини бюджету міста внаслідок зменшення обсягів податкових надходжень.

Складовою частиною витрат бюджету міста протягом 2002-2005 рр. були кошти, що передаються до Державного бюджету. А саме, місто щорічно перераховувало вилучення до Державного бюджету в обсязі перевищення прогнозного обсягу доходів над розрахунковим обсягом видатків місцевого бюджету, яке розраховується Міністерством фінансів України. Починаючи з 2006 року внаслідок випереджаючого зростання видаткової частини загального фонду місцевого бюджету над доходною, місто почало отримувати дотацію вирівнювання з Державного бюджету на покриття різниці між розрахунковим обсягом делегованих доходів та обсягом відповідних видатків загального фонду бюджету міста.

Потягом 2003-2007 рр. спостерігається значний ріст видатків майже за усіма основними галузями. Слід зазначити, що збільшення видатків за галузями бюджетної сфери зумовлене зростанням оплати праці працівників бюджетних установ та, відповідно, великою питомою вагою видатків на оплату праці та нарахувань на неї у структурі видатків зазначених галузей.

Структуру поточних та капітальних видатків бюджету міста наведено у наступній таблиці:

Таблиця 4.7 Виконання видаткової частини бюджету м. Черкаси у 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року за економічною класифікацією, тис. грн.

Показник	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	I півріччя 2007 року
Поточні видатки	141 052,7	166 579,2	168 975,4	224 999,3	358 252,8	186 980,2
в тому числі захищені статті загального фонду місцевого бюджету	118 580,4	130 375,3	140 395,8	191 641,5	246 266,4	170 785,0
Питома вага поточних видатків в загальному обсязі витрат	95,6	89,2	88,0	94,0	94,0	96,2
Питома вага захищених статей видатків в обсязі витрат загального фонду бюджету	86,5	76,2	83,3	87,5	85,5	93,4
Оплата праці працівників бюджетних установ	40 680,8	50 708,5	60 174,6	91 218,6	118 130,9	74 358,8
Нарахування на заробітну плату	14 420,7	17 681,4	22 108,6	33 378,6	41 679,5	26 308,0
Питома вага видатків на оплату праці та нарахування на неї в загальному обсязі витрат	37,3	36,6	42,9	52,0	41,9	51,8
Придбання предметів постачання і матеріалів, оплата послуг та інші видатки	11 621,9	15 276,2	17 870,3	27 103,0	37 294,6	19 416,4
Видатки на відрядження	162,6	229,0	191,1	233,2	295,5	183,3
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	8 210,8	11 499,4	9 924,6	15 555,7	22 193,9	18 261,3
Дослідження і розробки, державні програми	2 966,8	5 746,7	3 055,5	1 579,6	3 781,8	888,3
Виплата процентів, доходу за зобов'язаннями	39,0	0,0	0,0	0,0	646,6	327,5
Субсидії і поточні трансферти	62 950,1	65 438,0	55 650,7	55 930,6	134 230,0	47 236,6
Питома вага субсидій і поточних трансфертів в загальному обсязі витрат	42,6	35,0	29,0	23,4	35,2	24,3
Капітальні видатки	6 358,9	19 474,8	22 632,0	13 930,3	21 038,8	7 047,2
Питома вага капітальних видатків в загальному обсязі витрат	4,3	10,4	11,8	5,8	5,5	3,6
Придбання основного капіталу	6 358,9	14 765,5	15 966,5	6 223,0	12 092,8	4 317,6
Придбання землі і нематеріальних активів	0,0	12,2	4,1	2,8	9,8	0,7
Капітальні трансферти	0,0	4 697,1	6 661,4	7 704,5	8 936,2	2 729,0
Нерозподілені видатки	200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредитування з вирахуванням погашень	0,0	686,2	359,0	519,3	1 679,9	435,6
Разом	147 611,6	186 740,2	191 966,4	239 448,9	380 971,5	194 463,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Структура видаткової частини бюджету за економічною класифікацією протягом 2002-2006 рр. характеризується значним обсягом питомої ваги поточних видатків (88,0% – 95,6%) у загальному обсязі видаткової частини загального фонду бюджету міста. Необхідно зазначити, що на відміну від динаміки структури видаткової частини бюджету міста у 2003-2004 років, для якої було характерне зростання питомої ваги капітальних видатків, на покриття яких у 2003 році було спрямовано профіцит поточного балансу бюджету, а у 2004 році – надпланові залишки бюджетних коштів, протягом 2005-2006 рр. відбувається зростання обсягу та питомої ваги поточних видатків у загальному обсязі витрат бюджету міста. Крім того, протягом 2004-2006 рр. спостерігається тенденція збільшення питомої ваги захищених статей видатків в обсязі видатків загального фонду бюджету, насамперед, за рахунок збільшення питомої ваги видатків на оплату праці та нарахувань на неї.

До захищених статей видатків бюджету м. Черкаси міська рада протягом 2002-2006 рр., на виконання положень Законів України про Державний бюджет на відповідні роки, відносила видатки на оплату праці та нарахування на неї, медикаменти та перев'язувальні матеріали, продукти харчування, поточні трансферти населенню, поточні трансферти органам державного управління інших рівнів, обслуговування боргу. Затвердження переліку захищених статей гарантує виконання містом зобов'язань перед бюджетними та іншими установами, а з іншого боку, звужує можливості міста щодо розпорядження бюджетними коштами у разі виникнення непередбачуваних ситуацій.

Необхідно відзначити, що в I півріччі 2007 року питома вага поточних видатків в загальному обсязі витрат та питома вага захищених статей видатків в обсязі витрат загального фонду бюджету, значно зростає, порівняно з 2002-2006 рр., що зумовлено зниженням питомої ваги капітальних видатків в загальному обсязі витрат. Така ситуація є характерною для виконання показників бюджету міста в I півріччі бюджетного періоду та свідчить, що основними напрямками спрямування коштів у січні-червні залишаються, перш за все захищені статті видатків та окремі першочергові поточні витрати.

У I півріччі 2007 року з бюджету міста було проведено видатків (без урахування коштів, що передаються із однієї частини бюджету в іншу) на загальну суму 194,4 млн. гривень, або 44,5% планових показників. При цьому слід зазначити, що уточненим планом на 2007 рік передбачений приріст обсягу видаткової частини бюджету міста без урахування коштів, що передаються із загального фонду до бюджету розвитку, до фактичного виконання відповідного показника у 2006 році складає 15,2%. У 2007 році передбачається зростання обсягу видатків бюджету міста на фінансування основних галузей бюджетної сфери (освіти, охорони здоров'я, культури і мистецтва, фізичної культури і спорту) та державного управління. В обсязі видатків, передбачених бюджетом міста на утримання установ бюджетної сфери в повному обсязі передбачено фінансування оплати праці з нарахуваннями на неї, витрат на послуги зв'язку, оплати енергоносіїв і комунальних послуг. При цьому, зростання видатків за цими галузями зумовлено запланованим зростанням заробітної плати працівників бюджетної сфери.

Основні показники, які характеризують виконання видаткової частини бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року, наведено у наступній таблиці (дані щодо виконання видаткової частини бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччі 2007 року із розбивкою на загальний та спеціальний фонди наведено в Додатках до рейтингового звіту №№4-5):

Таблиця 4.8 Виконання видаткової частини бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччі 2007 року, тис. грн.

Показника	Виконано за 2005 р.	Виконано за 2006р.	Затверджено на 2007 р. з урахуванням змін	Темп росту показників уточненого плану 2007 р. до виконання 2006 р.	Виконано за I півріччя 2007 р.	% вик. річного плану на 2007 р. з урахуванням змін
Основні видаткові статті	237 782,4	374 740,6	431 256,7	115,1	193 480,1	44,9
Державне управління	12 184,4	20 418,4	27 023,6	132,3	12 564,5	46,5
Освіта	82 425,7	102 969,7	118 527,1	115,1	67 885,3	57,3
Охорона здоров'я	56 100,0	68 824,3	80 557,1	117,0	40 478,3	50,2
Соціальний захист і соціальна допомога	33 044,5	49 196,1	117 388,9	238,6	43 999,1	37,5
Житлово-комунальне господарство	20 806,7	88 740,8	20 828,8	23,5	8 340,5	40,0
Культура і мистецтво	7 524,2	10 731,9	11 911,5	111,0	7 147,7	60,0
Засоби масової інформація	199,6	420,4	825,0	196,2	160,1	19,4
Фізична культура і спорт	3 002,1	3 897,5	4 192,6	107,6	2 114,6	50,4
Будівництво	3 409,8	8 221,6	22 091,7	268,7	1 872,6	8,5
Транспорт	10 601,7	15 461,9	19 896,9	128,7	7 466,2	37,5
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	7 752,2	4 529,3	5 150,0	113,7	930,0	18,1
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	0,0	10,0	1 250,0	12 500,0	0,0	0,0
Попередження та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	65,0	58,2	268,0	460,5	54,3	20,2
Обслуговування боргу	0,0	646,6	625,0	96,7	327,5	52,4
Фонди	666,5	613,9	720,5	117,4	139,5	19,4
Видатки, не віднесені до основних груп	1 147,2	3 003,1	5 470,8	182,2	388,8	7,1
Разом видатків	238 929,6	377 743,7	436 727,5	115,6	193 868,9	44,4
Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	0,0	120,0	520,0	433,3	158,5	30,5
Кредитування громадян на будівництво житла з урахуванням повернення	519,3	1 679,9	0,0	0,0	435,6	-
Всього видатків (за вирахуванням коштів, що передаються з однієї частини бюджету в іншу)	239 448,9	379 543,6	437 247,5	115,2	194 463,0	44,5
Кошти, що передаються із загального бюджету до фонду розвитку	556,4	1 427,9	2 220,7	155,5	0,0	0,0
Всього видатків	240 005,3	380 971,5	439 468,2	115,4	194 463,0	44,2

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Протягом аналізованого періоду основними видатковими статтями бюджету міста є фінансування установ бюджетної сфери (освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та фізичної культури), державного управління, житлово-комунального господарства, транспорту та будівництва.

Освіта

У 2002-2007 рр. найвагомішою видатковою статтею загального фонду бюджету міста залишається освіта. Видатки на освіту включають в себе фінансування дошкільних навчальних закладів, загальноосвітніх шкіл, позашкільних закладів освіти тощо. А саме, у 2007 році за рахунок коштів, виділених бюджету міста на фінансування галузі, утримуються 99 установ, у тому числі: 53 дошкільні навчальні заклади, 35 загальноосвітніх шкіл, вечірня школа, спеціальна загальноосвітня школа для дітей з вадами слуху, міжшкільний навчально-виробничий комбінат, 4 позашкільні навчальні заклади та інші установи.

Найбільшими статтями асигнувань у видатках на освіту залишаються оплата праці працівників бюджетних установ та нарахування на заробітну плату, поступове підвищення якої сприяє щорічному значному росту видатків вказаної галузі. Загальний фонд видаткової частини бюджету за галуззю «Освіта» у I півріччі 2007 році було виконано на 57,8%, спеціальний – на 48,9%. Високий рівень виконання річного плану за фінансування галузі за рахунок загального фонду у I півріччі 2007 року спостерігається за видатками на оплату праці на нарахувань на неї та зумовлений наданням працівникам освіти щорічної оплачуваної відпустки у літній період.

Охорона здоров'я

Другою галуззю за обсягами коштів з місцевого бюджету, зо спрямовуються на її фінансування, є «Охорона здоров'я». Мережа лікувальних закладів міста, що фінансуються за рахунок місцевого бюджету, складається з 17 установ, у тому числі: міські клінічні лікарні, пологові будинки, поліклініки, стоматологічні поліклініки тощо.

Виконання видаткової частини загального фонду за вказаним напрямком у I півріччі 2007 року становить 49,7% від річного плану, за спеціальним – 57,5%. Найбільшою статтею видатків на охорону здоров'я є оплата заробітної плати та нарахування на неї. Слід зазначити високий показник виконання у I півріччі 2007 року річного плану за захищеними статтями видатків у галузях бюджетної сфери, в тому числі освіти, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, культури, тоді як за капітальними видатками спостерігається низький показник виконання річного плану, що пов'язано із тривалістю проведення процедур закупівлі товарів, робіт та послуг за державні кошти.

Соціальний захист та соціальне забезпечення

Видатки бюджету міста на соціальний захист та соціальне забезпечення включають в себе фінансування виплат пільговим категоріям населення, соціальної допомоги громадянам, реалізацію програм соціального захисту та інших соціальних програм, утримання територіальних центрів соціального захисту громадян, центру

соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, надання фінансової підтримки громадським організаціям інвалідів і ветеранів.

У I півріччі 2007 року рівень виконання річного плану видаткової частини загального фонду бюджету міста в цілому за галуззю склало 37,5%, виконання видаткової частини спеціального фонду – 42,8%. Необхідно зазначити, що виконання плану за видатками у цій галузі за загальним фондом напряму пов'язано з надходженням соціально-спрямованих трансфертів з Державного бюджету.

Житлово-комунальне господарство

Видатки місцевого бюджету на житлово-комунальне господарство м. Черкаси здійснюються за такими напрямками: капітальний ремонт житлового фонду та фінансування робіт щодо аварійного обслуговування його внутрішньобудинкових мереж, видатки на здійснення заходів щодо передачі відомчого житлового фонду Міністерства оборони України у комунальну власність, капітальний ремонт теплових мереж, надання дотації житлово-комунальному господарству на покриття різниці між тарифами на комунальні послуги та собівартістю їх надання, благоустрій міста та інші видатки, пов'язані із фінансуванням комунальних підприємств, що забезпечують життєдіяльність міського господарства.

У I півріччі 2007 року річний план за видатками місцевого бюджету житлово-комунальне господарство м. Черкаси було виконано на 40,0% за загальним фондом, за спеціальним фондом видатки не планувалися та не здійснювались.

Слід зауважити, що бюджетом міста на 2007 рік зменшено, порівняно з попереднім бюджетним періодом, видатки на фінансування галузі «Житлово-комунальне господарство». Зменшення обсягу асигнувань, порівняно з 2006 роком, за галуззю на 75,3% зумовлено тим, що у 2007 році не планується надходження з Державного бюджету цільових трансфертів, які було отримано містом у попередньому році, а саме субвенції на заходи щодо погашення заборгованості громадян за житлово-комунальні послуги та енергоносії в рахунок часткової компенсації втрат від знецінення грошових заощаджень та субвенції на погашення заборгованості минулих років з різниці в тарифах на житлово-комунальні послуги.

Будівництво

У 2007 році видатки за цим напрямком, які планується збільшити у 2,7 рази, порівняно із попереднім бюджетним періодом, здійснюються за такими напрямками: реконструкція та ремонт об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери, проведення невідкладних відновлювальних заходів по об'єктах освіти та реконструкція об'єктів охорони здоров'я, будівництво та придбання житла для військовослужбовців та окремих категорій населення.

У I півріччі 2007 року річний план за видатками місцевого бюджету на будівництво було виконано на 8,6% за спеціальним фондом, за загальним фондом видатки не здійснювались. У тому числі частково було профінансовано видатки на будівництво об'єктів комунального господарства, проведення невідкладних відновлюваних робіт, будівництво та реконструкцію загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Транспорт

Транспортні послуги по перевезенню мешканців міста Черкаси надають підприємства автотранспорту, міський електротранспорт, обслуговування якого здійснює КП «Черкасиелектротранс» та залізничний транспорт. Протягом 2004-2007 рр. з бюджету міста здійснюються видатки на компенсацію транспортним підприємствам проїзду окремих категорій громадян, проведення робіт, пов'язаних із будівництвом, реконструкцією, ремонтом та утриманням автомобільних доріг та придбання вагонів для громадського електротранспорту на виконання Державної програми розвитку міського електротранспорту на 2006-2015 рр.

В обсязі видатків, затверджених бюджетом міста на фінансування транспорту у 2007 році, передбачені кошти на компенсацію пільгового проїзду окремих категорій громадян та видатки на придбання вагонів для електротранспорту, у тому числі за рахунок відповідної субвенції з Державного бюджету. У 2007 році надходження субвенції з Державного бюджету на придбання вагонів для електротранспорту заплановані обсягом 227,8% від минулорічних надходжень, що зумовило зростання видатків за галуззю, порівняно із 2006 роком, на 28,7%.

Протягом I півріччя 2007 року з бюджету міста здійснювались компенсаційні виплати за пільговий проїзд автомобільним транспортом (профінансованого видатків в обсязі 12,4% річних призначень), електротранспортом (47,0% річних призначень) та було профінансовано видатки, пов'язані із поточним та капітальним ремонтом доріг (58,5% річних призначень).

Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю

У 2007 році видатки за цим напрямком планується фінансувати внески органів місцевого самоврядування у статутні фонди суб'єктів підприємницької діяльності на загальну суму 5 150,0 тис. гривень. А саме, з метою покращення фінансового стану підприємств комунальної власності, що забезпечують життєдіяльність міста, та фінансової підтримки інших соціально-важливих установ, місцевим бюджетом у I півріччі 2007 року було профінансовано КП «Черкасиелектротранс» на 790,0 тис. гривень (придбання тролейбуса), КП СК «Будівельник» – на 75,0 тис. гривень (капітальний ремонт фасаду спорткомплексу) та КП «Центральний стадіон» – на 65,0 тис. гривень (капітальний ремонт окремих споруд).

Обслуговування боргу

За галуззю «Обслуговування боргу» протягом 2006 року та I півріччя 2007 року проводились видатки на оплату комісійних платежів, пов'язаних із здійсненням у 2005 році випуску облігацій внутрішньої місцевої позики обсягом 5,0 млн. гривень та сплату відсоткових платежів за випуском. Виплати відсотків за облігаціями у 2006 році та I півріччі 2007 року були проведені відповідно до встановленого графіку виплат і в повному обсязі.

Протягом 2002-2007 рр. основними видатковими статтями бюджету міста є фінансування установ бюджетної сфери (освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та фізичної культури), державне управління, житлово-комунальне господарство, транспорт та будівництво. Обсяг виконання видаткової частини бюджету міста протягом аналізованого періоду постійно зростає та найнижчий показник росту видаткової частини бюджету міста припадає на 2004 рік, який характеризується низькими темпами зростання обсягу доходної частини бюджету міста внаслідок зменшення обсягів податкових надходжень. Протягом аналізованого періоду спостерігається значний ріст видатків майже за усіма основними галузями. Слід зазначити, що збільшення видатків за галузями бюджетної сфери зумовлене зростанням оплати праці працівників бюджетних установ та, відповідно, великою питомою вагою видатків на оплату праці та нарахувань на неї у структурі видатків зазначених галузей.

Складовою частиною витрат бюджету міста протягом 2002-2005 рр. були кошти, що передаються до Державного бюджету, проте, починаючи з 2006 року, внаслідок випереджаючого зростання видаткової частини загального фонду місцевого бюджету над доходною, місто почало отримувати дотацію вирівнювання на покриття різниці між розрахунковим обсягом делегованих доходів та обсягом відповідних видатків загального фонду бюджету міста.

Структура видаткової частини бюджету за економічною класифікацією протягом 2002-2006 рр. характеризується значним обсягом питомої ваги поточних видатків (88,0% – 95,6%) у загальному обсязі видаткової частини загального фонду бюджету міста. При цьому, якщо у 2003-2004 років відбувалося зростання питомої ваги капітальних видатків, на покриття яких у 2003 році було спрямовано профіцит поточного балансу бюджету та надпланові залишки бюджетних коштів, то протягом 2005-2006 рр. відбувається зростання обсягу та питомої ваги поточних видатків у загальному обсязі витрат бюджету міста. Крім того, протягом 2004-2006 рр. спостерігається тенденція збільшення питомої ваги захищених статей видатків в обсязі видатків загального фонду бюджету, насамперед, за рахунок збільшення питомої ваги видатків на оплату праці та нарахувань на неї.

У I півріччі 2007 року з бюджету міста було проведено видатків (без урахування коштів, що передаються із однієї частини бюджету в іншу) на загальну суму 194,4 млн. гривень, або 44,5% планових показників. При цьому слід зазначити, що уточненим планом на 2007 рік передбачений приріст обсягу видаткової частини бюджету міста без урахування коштів, що передаються із загального фонду до бюджету розвитку, до фактичного виконання відповідного показника у 2006 році складає 15,2%.

5. Боргові зобов'язання міста

5.1. Консолідований борг міста Черкаси

Зважаючи на світову практику, до консолідованого боргу міста відносять фінансові зобов'язання, прострочену кредиторську заборгованість та умовні зобов'язання (гарантії) місцевих органів влади, а також прострочені фінансові зобов'язання та прострочену кредиторську заборгованість підприємств та організацій комунальної форми власності.

5.1.1. Бюджетні фінансові зобов'язання

До прямих боргових зобов'язань бюджету м. Черкаси відносяться запозичення, а також короткотермінові позики, залучені до бюджету міста.

Для своєчасного забезпечення фінансовими ресурсами поточних видатків загального фонду міського бюджету, переважно з метою виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ у літній період, протягом 2002-2006 рр. бюджет міста залучав короткострокові позички на покриття тимчасових касових розривів. При цьому, у 2002-2003 рр. кошти залучалися у комерційних банках на умовах платності, а з 2004 року залучалися безвідсоткові позички за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку. Погашення залучених коштів проводилось відповідно до чинного законодавства (протягом 3-х місяців з моменту залучення) та укладених угод, а також у межах бюджетного періоду.

Станом на 01.07.2007 р. непогашений залишок за залученими з єдиного казначейського рахунку короткотерміновими позичками становив 8 354,4 тис. гривень. Протягом липня 2007 року залучені позики були погашені у повному обсязі.

У 2005 році Черкаська міська рада прийняла рішення щодо здійснення у 2005 році внутрішнього запозичення до бюджету розвитку міського бюджету в сумі 5,0 млн. гривень на термін до 5 років шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики з метою залучення коштів до бюджету розвитку міста Черкаси. Залучені кошти планувалося спрямувати на впровадження енергозберігаючих технологій на комунальних підприємствах КП «Черкасиводоканал» (2,5 млн. гривень) та КПТМ «Черкаситеплокомуненерго» (2,5 млн. гривень) шляхом внесення коштів до статутного фонду зазначених підприємств.

Наприкінці 2005 року Черкаська міська рада здійснила випуск процентних муніципальних облігацій внутрішньої позики серії А номіналом 100,0 тис. гривень на загальну суму 5,0 млн. гривень строком обігу 5 років – з 26.12.2005 р. по 27.12.2010 р.

Станом на 28.12.2005 р. облігації було повністю розміщено з купонною ставкою 12,0% річних на всі періоди. Організатором випуску облігацій та їх покупцем є ВАТ «Всеукраїнський Акціонерний Банк».

Відповідно до умов випуску виплата відсотків за облігаціями кожної серії проводиться один раз на 3 місяці, оферта при розміщенні не передбачена. Графік виплати процентного доходу за облігаціями внутрішньої місцевої позики м. Черкаси 2005 року, наведено нижче (Таблиця 5.1).

Таблиця 5.1 Графік виплати процентного доходу за облігаціями внутрішньої місцевої позики м. Черкаси 2005 року обсягом 5,0 млн. гривень

Порядковий номер процентного періоду	Дата виплати процентного доходу	Сума купона на загальний обсяг випуску, гривень
I	31.03.2006	156 164,50
II	30.06.2006	149 589,00
III	29.09.2006	149 589,00
IV	27.12.2006	146 301,50
2006 рік		601 644,00
V	30.03.2007	152 876,50
VI	29.06.2007	149 589,00
VII	01.10.2007	154 520,50
VIII	27.12.2007	143 013,50
2007 рік		599 999,50
IX	31.03.2008	156 164,50
X	30.06.2008	149 589,00
XI	01.10.2008	152 876,50
XII	26.12.2008	141 370,00
2008 рік		600 000,00
XIII	31.03.2009	156 164,50
XIV	30.06.2009	149 589,00
XV	01.10.2009	152 876,50
XVI	25.12.2009	139 726,00
2009 рік		598 356,00
XVII	31.03.2010	157 808,00
XVIII	30.06.2010	149 589,00
XIX	01.10.2010	152 876,50
XX	27.12.2010	143 013,50
2010 рік		603 287,00
Разом		3 003 286,50

Джерело: Черкаська міська рада

Виплати відсотків за запозиченням до бюджету розвитку міста Черкаси, яке було здійснено у 2005 році, проводились у повному обсязі та у строк. Погашення облігацій за номінальною вартістю буде здійснено 27 грудня 2010 року.

Таким чином, сума прямого боргу бюджету м. Черкаси станом на 01.07.2007 р. дорівнювала 13 354,4 тис. гривень, та складається із коштів, що були залучені до бюджету розвитку міського бюджету м. Черкаси шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики у 2005 році обсягом 5 000,0 тис. гривень та

непогашеного залишку за залученими з єдиного казначейського рахунку короткотерміновими позичками обсягом 8 354,4 тис. гривень.

Пряме боргове навантаження бюджету міста Черкаси¹² станом на 01.07.2007 р. без урахування залишку за залученими з єдиного казначейського рахунку короткотерміновими позичками, який був погашений у липні 2007 року, становить 1,7%, проти 2,3% за результатами виконання бюджету у 2006 році.

5.1.2. Прострочена бюджетна кредиторська заборгованість

Станом на 01.07.2007 р. бюджет м. Черкаси має прострочену кредиторську заборгованість у сумі 3 593,5 тис. гривень, яка відноситься до умовних зобов'язань, наслідком яких можуть бути безумовні видатки. Протягом I півріччя 2007 року обсяг простроченої кредиторської заборгованості бюджету м. Черкаси збільшився, проти відповідного показника станом на 01.01.2007 р., на 94,7%. Із загальної суми близько 50,0% (1 763,9 тис. гривень) припадає на галузь «Транспорт» у частині компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян, що зумовлено не повним надходженням субвенції з Державного бюджету, 35% (1 250,3 тис. гривень) припадає на галузь «Житлово-комунальне господарство» – заборгованість минулих років по видатках на благоустрій міста, 8,8% – заборгованість за поточними трансфертами населенню по галузі «Соціальний захист населення».

5.1.3. Фінансові зобов'язання та кредиторська заборгованість підприємств та організацій комунальної форми власності

За інформацією Черкаської міської ради I півріччя 2007 року комунальними підприємства м. Черкаси кредити у комерційних банках не залучалися.

Несвоєчасна оплата населенням житлово-комунальних послуг зумовила утворення простроченої дебіторської та згодом кредиторської заборгованості комунальних підприємств міста Черкаси, передусім, ВЖЕУ, КП «Черкасиводоканал» та постачальників теплоенергоносіїв населенню (КП «Черкаситеплокомуненерго», КП «Міськвітло»).

Слід зауважити, що протягом 2006 року обсяг простроченої кредиторської заборгованості комунальних підприємств значно скоротився. Зокрема прострочену кредиторську заборгованість КП «Черкаситеплокомуненерго» було зменшено з 39,4 млн. гривень станом на 01.01.2006 р. до 2,5 млн. гривень станом на 01.01.2007 р. Поліпшити фінансовий стан підприємства дозволило підвищення тарифів на енергоспоживання та погашення заборгованості минулих періодів. А саме, у 2006 році до бюджету міста надійшли коштів субвенції з Державного бюджету на заходи щодо погашення заборгованості громадян за житлово-

¹² співвідношення обсягу прямого боргу до уточненого плану доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального

комунальні послуги та енергоносії в рахунок часткової компенсації втрат від знецінення грошових заощаджень та субвенції на погашення заборгованості минулих років з різниці в тарифах на житлово-комунальні послуги. Проте, протягом I півріччя 2007 року відбувається зростання простроченої заборгованості, що обліковується за КП «Черкаситеплокомуненерго», у 2,7 рази до 6,7 млн. гривень.

Протягом 2006 року загальний обсяг простроченої кредиторської заборгованості комунальних підприємств м. Черкаси зменшився, порівняно із відповідним показником станом на 01.01.2006 р., у 7,7 рази та становив станом на 01.01.2007 р. 5 466,6 тис. гривень. Протягом I півріччя 2007 року відбувається зростання простроченої кредиторської заборгованості комунальних підприємств на 80,1% до 9 845,1 тис. гривень.

Таким чином, обсяг консолідованого борг м. Черкаси станом на 01.07.2007 р. становить 26 793,0 тис. гривень та складається з:

- 13 354,4 тис. гривень – прямі боргові зобов'язання бюджету м. Черкаси;
- 3 593,5 тис. гривень – прострочена кредиторська заборгованість бюджетних установ, що утримуються за рахунок загального та спеціального фондів бюджету м. Черкаси;
- 9 845,1 тис. гривень – прострочена кредиторська заборгованість комунальних підприємств м. Черкаси.

5.2. Перспективи залучення коштів у майбутньому

5.2.1. Запланований випуск облігацій внутрішньої місцевої позики

З метою впровадження енергозберігаючих технологій та реновації будівель бюджетних установ, Черкаська міська рада планує здійснити запозичення до бюджету розвитку міста. Кошти планується залучити шляхом випуску облігацій внутрішньої місцевої позики обсягом 65,0 млн. гривень. Випуск Черкаська міська рада планує розмістити на ПФТС самостійно за такими параметрами: відсоткова ставка за користування залученими коштами не вище 10% річних, період, на який здійснюються запозичення, – 5 років, погашення основної суми боргу – не пізніше 31.12.2012 р.

Відсотки за облігаціями планується погашати щоквартально. Погашення основної суми боргу та сплату відсотків за облігаціями планується здійснювати за таким графіком:

Таблиця 5.2 Попередній графік погашення основної суми боргу та сплати відсотків за облігаціями внутрішньої місцевої позики м. Черкаси обсягом 65,0 млн. гривень

Терміни виплати основної суми боргу	Сума основного боргу до погашення, тис. грн.	Терміни виплати відсотків за облігаціями, тис. грн..	Сума відсотків до погашення, тис. грн.
		I квартал - 31 березня	1 625,0
		II квартал - 30 червня	1 625,0
		III квартал - 1 жовтня	1 625,0
		VI квартал - 26 грудня	1 625,0
2008 рік, разом	0,0	-	6 500,0
		I квартал - 31 березня	1 625,0
		II квартал - 30 червня	1 625,0
		III квартал - 1 жовтня	1 625,0
		VI квартал - 26 грудня	1 625,0
2009 рік, разом	0,0	-	6 500,0
		I квартал - 31 березня	1 625,0
		II квартал - 30 червня	1 625,0
		III квартал - 1 жовтня	1 625,0
		VI квартал - 26 грудня	1 625,0
2010 рік, разом	0,0	-	6 500,0
		I квартал - 31 березня	1 625,0
		II квартал - 30 червня	1 625,0
		III квартал - 1 жовтня	1 625,0
		VI квартал - 26 грудня	1 625,0
2011 рік, разом	0,0	-	6 500,0
		I квартал - 31 березня	1 625,0
		II квартал - 30 червня	1 625,0
		III квартал - 1 жовтня	1 625,0
		VI квартал - 26 грудня	1 625,0
2012 рік, разом	65 000,0	-	6 500,0
Разом	65 000,0	-	32 500,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

За інформацією Черкаської міської ради обслуговування боргу та погашення основної суми боргу здійснюватиметься за рахунок економії бюджетних коштів внаслідок впровадження енергозберігаючих технологій та реновації будівель бюджетних установ. За попередніми підрахунками економічний ефект після реалізації проекту енергозбереження складатиме до 40%.

Прогнозні показники доходів бюджету розвитку міста, за рахунок якого буде здійснюватись погашення боргу, протягом усього періоду погашення боргу, наведено у таблиці (Таблиця 5.3).

Таблиця 5.3 Прогнозні показники бюджету розвитку міста протягом 2007-2012 років, тис. грн.

Період	Надходження коштів від відчуження майна, гривень	Надходження коштів від продажу землі, гривень	Прогнозний обсяг надходжень до бюджету розвитку разом, гривень	Погашення основної суми боргу за випуском облігацій, гривень	Питома вага видатків на погашення основної суми боргу в обсязі бюджету розвитку, %
2007	9 300 000	15 480 000	24 780 000	0	0
2008	10 000 000	20 000 000	30 000 000	0	0
2009	9 000 000	25 000 000	34 000 000	0	0
2010	8 000 000	30 000 000	38 000 000	5 000 000	13%
2011	6 000 000	47 000 000	53 000 000	0	0
2012	5 000 000	50 000 000	67 000 000	65 000 000	97%
Разом	47 300 000	187 480 000	246 780 000	70 000 000	28,37%

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Таким чином, протягом 2008 року місто планує збільшити обсяг прямого боргу до 70,0 млн. гривень. Розрахункове пряме боргове навантаження бюджету міста Черкаси у 2007 році, з урахуванням запланованого запозичення, а саме співвідношення обсягу прямого боргу станом на кінець бюджетного періоду до запланованого з урахуванням змін загального обсягу доходів без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального, залишатиметься на помірному рівні та складатиме 23,3%, тоді як станом на 01.07.2007 р. цей показник дорівнював 1,7%.

5.2.2. Плани щодо залучення кредитів комунальними підприємствами під гарантію Черкаської міської ради

За інформацією Виконавчого комітету Черкаської міської ради на сьогодні проводиться підготовча робота щодо залучення КП «Черкаситеплокомуненерго» у Європейському банку реконструкції та розвитку позики під гарантію міської ради на загальну суму 11,2 млн. євро терміном на 15 років з метою реалізації спільного проекту щодо модернізації системи тепlopостачання у м. Черкасах з метою енергозбереження. Пільговий період користування позикою – 3 роки, відсоткова ставка за користування залученими коштами – нефіксована, у розрахунку Euribor¹³ плюс 3,0%.

У рамках підготовчої роботи за Проектом готується техніко-економічне обґрунтування проекту за рахунок коштів гранту, що надійшов від Королівства Швеції, обсягом 1,5 млн. шведських крон. Крім того, Китайською республікою Тайвань надано грант обсягом 200,0 тис. євро на інституційний розвиток підприємства. Підготовчу роботу за Проектом планується завершити до кінця 2007 року. Термін отримання кредиту – січень 2008 року.

¹³ Станом на 21.06.2007 року ставка Euribor (12 міс.) дорівнювала 4,40%

6. Рейтингова історія м. Черкаси

Рейтингову історію міста Черкаси було розпочато у 2005 році, коли борговому зобов'язанню Черкаської міської ради (випуск облігацій внутрішньої місцевої позики 2005 року обсягом 5,0 млн. гривень) вперше було визначено довгостроковий кредитний рейтинг 28.11.2005 р. на рівні «uaBBB» за Національною рейтинговою шкалою, прогноз рейтингу стабільний.

Протягом 2006 року рейтинг боргового зобов'язання Черкаської міської ради обсягом 5,0 млн. гривень підтверджувався, а 01.12.2006 р. кредитний рейтинг випуску облігацій внутрішньої місцевої позики 2005 року було призупинено.

За результатами аналізу протягом 2006 року економічних та фінансових показників, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної у розпорядженні комунальної власності та перспективних планах на майбутнє, 21.06.2007 р. було підтверджено кредитний рейтинг боргового зобов'язання Черкаської міської ради обсягом 5,0 млн. гривень та одночасно визначено кредитний рейтинг м. Черкаси на рівні «uaBBB» за Національною шкалою кредитних рейтингів, прогноз рейтингу стабільний.

Висновок

Зважаючи на результати проведеного аналізу соціально-економічного розвитку та виконання бюджету м. Черкаси протягом 2002-2006 рр. та I півріччя 2007 року, рейтингове агентство прийняло рішення про визначення кредитного рейтингу боргового інструменту Черкаської міської ради обсягом 65,0 млн. гривень на рівні «uaBBB», зі стабільним прогнозом.

Генеральний директор

С. А. Дубко

Начальник відділу муніципальних рейтингів

О. В. Шубіна

Провідний фінансовий аналітик

О. К. Самойлова

Додатки

Бюджет м. Черкаси протягом 2005-2006 рр. та I півріччя 2007 року з розбивкою на загальний та спеціальний фонди, представлений у форматі бюджетного балансу, тис. грн.

Показник	2005 р., Загальний фонд	2005 р., Спеціальний фонд	2005 р., Разом	2006 р., Загальний фонд	2006 р., Спеціальний фонд	2006 р. Разом	I півріччя 2007 р., Загальний фонд	I півріччя 2007 р., Спеціальний фонд	I півріччя 2007 р., Разом
Податкові надходження	137 410,5	4 030,1	141 440,6	181 082,2	5 934,3	187 016,5	115 903,3	3 877,4	119 780,8
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	3 854,3	14 181,0	18 035,3	6 513,1	16 840,2	23 353,3	4 492,0	9 856,4	14 348,4
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів	60 884,5	11 291,0	72 175,5	88 991,0	73 629,2	162 620,2	52 390,3	0,0	52 390,3
Операційні надходження всього	202 149,3	29 502,1	231 651,4	276 586,3	96 403,7	372 990,0	172 785,7	13 733,8	186 519,5
Поточні видатки	154 515,1	14 553,6	169 068,7	203 229,0	20 147,2	223 376,2	128 828,0	10 588,2	139 416,2
Субсидії та поточні трансферти	42 891,6	13 039,0	55 930,6	59 758,9	74 471,1	134 230,0	47 226,2	10,4	47 236,6
Операційні видатки всього	197 406,7	27 592,6	224 999,3	262 987,9	94 618,3	357 606,2	176 054,1	10 598,6	186 652,7
Операційний баланс	4 742,6	1 909,5	6 652,1	13 598,4	1 785,4	15 383,8	-3 268,5	3 135,2	-133,3
Фінансовий дохід	0,2	0,0	0,2	309,1	0,0	309,1	3,8	0,0	3,8
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	646,6	0,0	646,6	327,5	0,0	327,5
Фінансовий баланс	0,2	0,0	0,2	-337,5	0,0	-337,5	-323,7	0,0	-323,7
Поточний баланс	4 742,8	1 909,5	6 652,3	13 260,9	1 785,4	15 046,3	-3 592,2	3 135,2	-456,9
Капітальні надходження	0,0	4 616,9	4 616,9	0,0	8 991,2	8 991,2	0,0	1 732,9	1 732,9
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	0,0	556,4	556,4	0,0	1 427,8	1 427,8	0,0	0,0	0,0
Капітальні надходження всього	0,0	5 173,3	5 173,3	0,0	10 419,0	10 419,0	0,0	1 732,9	1 732,9
Капітальні видатки	1 603,1	4 622,7	6 225,8	5 009,9	7 092,7	12 102,6	666,1	3 652,1	4 318,2
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	1 720,4	5 984,1	7 704,5	3 378,8	4 129,5	7 508,3	1 738,0	991,0	2 729,0
Капітальні трансферти до бюджету розвитку	556,4		556,4	1 427,9		1 427,9	0,0	0,0	0,0
Капітальні видатки всього	3 879,9	10 606,8	14 486,7	9 816,6	11 222,2	21 038,8	2 404,1	4 643,1	7 047,2
Капітальний баланс	-3 879,9	-5 433,5	-9 313,4	-9 816,6	-803,2	-10 619,8	-2 404,1	-2 910,2	-5 314,3
Баланс після капітальних видатків	862,9	-3 524,0	-2 661,1	3 444,3	982,2	4 426,5	-5 996,2	225,0	-5 771,2
Надання пільгових кредитів громадянам з урахуванням повернення	530,0	-10,7	519,3	1 669,2	10,7	1 679,9	469,5	-34,0	435,6
Профіцит/дефіцит	332,9	-3 513,3	-3 180,4	1 775,1	971,5	2 746,6	-6 465,8	259,0	-6 206,8
Фінансування	-332,9	3 513,3	3 180,4	-1 775,1	-971,5	-2 746,6	6 465,8	-259,0	6 206,8
Баланс	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Фінансування бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччі 2007 року з розбивкою на загальний та спеціальний фонди, тис. грн.

Показник	2005 р., Загальний фонд	2005 р., Спеціальний фонд	2005 р., Разом	2006 р., Загальний фонд	2006 р., Спеціальний фонд	2006 р. Разом	I півріччя 2007 р., Загальний фонд	I півріччя 2007 р., Спеціальний фонд	I півріччя 2007 р., Разом
Профіцит/дефіцит	332,9	-3 513,3	-3 180,4	1 775,1	971,5	2 746,6	-6 465,8	259,0	-6 206,8
Фінансування	-332,9	3 513,3	3 180,4	-1 775,1	-971,5	-2 746,6	6 465,8	-259,0	6 206,8
зміна залишків	-332,9	-1 486,7	-1 819,6	-1 775,1	-971,5	-2 746,6	-2 217,3	2 366,4	149,1
залишок на початок року	882,2	1 400,5	2 282,7	1 215,1	2 887,2	4 102,3	2 990,2	3 858,7	6 848,9
залишок на кінець року	1 215,1	2 887,2	4 102,3	2 990,2	3 858,7	6 848,9	5 207,5	1 492,2	6 699,7
Зміни обсягів депозитів та цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-2 625,4	-2 625,4
Повернення коштів з депозитів або пред'явлення цінних паперів	0,0	0,0	0,0	7 159,2	0,0	7 159,2	0,0	2 309,4	2 309,4
Розміщення коштів на депозитах або придбання цінних паперів	0,0	0,0	0,0	7 159,2	0,0	7 159,2	0,0	4 934,8	4 934,8
Фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8 354,4	0,0	8 354,4
Одержано	81 303,0	0,0	81 303,0	69 200,1	0,0	69 200,1	37 099,3	0,0	37 099,3
Повернено	81 303,0	0,0	81 303,0	69 200,1	0,0	69 200,1	28 744,9	0,0	28 744,9
Фінансування за рахунок інших банків	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Одержано позик	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Повернено позик	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансування за борговими операціями	0,0	5 000,0	5 000,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Запозичення	0,0	5 000,0	5 000,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Погашення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
інші розрахунки	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	328,7	0,0	328,7
Баланс	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Надходження трансфертів до бюджету м. Черкаси у 2006 році та I півріччі 2007 року, тис. гривень

Показники	Виконано у 2006 р., Загальний фонд	Виконано у 2006 р., Спеціальний фонд	Виконано у 2006 році, разом	Затверджено на 2007 р., Загальний фонд	Затверджено на 2007 р., Спеціальний фонд	Затверджено на 2007 рік, разом	Виконано у I півріччі 2007 р., Загальний фонд	Виконано у I півріччі 2007 р., Спеціальний фонд	Виконано у I півріччі 2007 р., разом	% виконання річного плану на 2007 р. з урахуванням змін	Темп росту показників уточненого плану 2007 р. до виконання 2006 р.
Дотація вирівнювання, що одержується з Державного бюджету	20 612,9	0,0	20 612,9	2 918,2	0,0	2 918,2	1 538,7	0,0	1 538,7	52,7	14,2
Додаткові дотації з Державного бюджету	7 217,3	0,0	7 217,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші дотації	761,7	0,0	761,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Додаткова дотація з Державного бюджету на зменшення фактичних диспропорцій між місцевими бюджетами через нерівномірність мережі бюджетних установ	0,0	0,0	0,0	2 125,1	0,0	2 125,1	720,8	0,0	720,8	33,9	-
Додаткова дотація	0,0	0,0	0,0	6 050,8	0,0	6 050,8	2 235,7	0,0	2 235,7	36,9	-
Субвенції з Державного бюджету, спрямовані на надання пільг та здійснення інших заходів із соціального захисту населення	51 037,4	0,0	51 037,4	119 385,5	0,0	119 385,5	47 121,1	0,0	47 121,1	39,5	233,9
Субвенція з Державного бюджету на будівництво та придбання житла військовослужбовцям	3 132,7	0,0	3 132,7	2 070,7	0,0	2 070,7	75,0	0,0	75,0	3,6	66,1
Субвенція з Державного бюджету на заходи щодо погашення заборгованості громадян за житлово-комунальні послуги та енергоносії в рахунок часткової компенсації втрат від знецінення грошових заощаджень	0,0	5 640,2	5 640,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Субвенція з Державного бюджету на соціально-економ. розвиток регіонів	1 227,9	0,0	1 227,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Субвенція з Державного бюджету на здійснення виплат, визначених Законом України "Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України "Про освіту"	3 500,4	0,0	3 500,4	1 317,5	0,0	1 317,5	658,6	0,0	658,6	50,0	37,6
Субвенція з Державного бюджету на здійснення заходів по передачі житлового фонду та об'єктів соціально-культурної сфери Міністерства оборони України у комунальну власність	85,5	0,0	85,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Субвенція з Державного бюджету на проведення виборів	247,1	0,0	247,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Субвенція з Державного бюджету на придбання вагонів для комунального електротранспорту	395,0	0,0	395,0	900,0	1 800,0	2 700,0	40,5	0,0	40,5	1,5	683,5
Субвенція з Державного бюджету на погашення заборгованості минулих років з різниці в тарифах	0,0	67 989,0	67 989,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Субвенція з Державного бюджету на надання центрами соціальних служб	30,0	0,0	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші субвенції	743,1	0,0	743,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ВСЬОГО	88 991,0	73 629,2	162 620,2	134 767,8	1 800,0	136 567,8	52 390,3	0,0	52 390,3	38,4	84,0

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Виконання видаткової частини загального фонду бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччі 2007 року, тис. грн.

Показник	Виконано за 2005 р.	Виконано за 2006р.	Затверджено на 2007 р. з урахуванням змін	Темп росту показників уточненого плану 2007 р. до виконання 2006 р.	Виконано за I півріччя 2007 р.	% вик. річного плану на 2007 р. з урахуванням змін
Основні видаткові статті	199 583,0	268 900,1	377 498,6	140,4	178 238,3	47,2
Державне управління	10 868,3	19 061,7	25 168,7	132,0	11 822,7	47,0
Освіта	76 984,4	96 351,9	111 192,7	115,4	64 298,3	57,8
Охорона здоров'я	51 115,1	63 189,6	74 680,6	118,2	37 102,1	49,7
Соціальний захист і соціальна допомога	32 910,9	48 992,1	117 204,1	239,2	43 920,1	37,5
Житлово-комунальне господарство	9 515,7	15 111,6	20 828,8	137,8	8 340,5	40,0
Культура і мистецтво	6 760,3	9 448,3	10 968,1	116,1	6 654,6	60,7
Засоби масової інформація	199,6	420,4	825,0	196,2	160,1	19,4
Фізична культура і спорт	2 750,6	3 589,1	4 155,6	115,8	2 038,6	49,1
Будівництво	811,3	3 332,7	228,0	6,8	0,0	0,0
Транспорт	7 516,8	8 697,9	11 354,0	130,5	3 519,7	31,0
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	85,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Попередження та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	65,0	58,2	268,0	460,5	54,3	20,2
Обслуговування боргу	0,0	646,6	625,0	96,7	327,5	52,4
Видатки, не віднесені до основних груп	1 147,2	3 003,1	5 470,8	182,2	388,8	7,1
Разом видатків	200 730,2	271 903,2	382 969,4	140,8	178 627,2	46,6
Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	0,0	120,0	520,0	433,3	158,5	30,5
Кредитування громадянам на будівництво житла з урахуванням погашення	530,0	1 669,2	0,0	0,0	469,5	-
Усього витрат	201 260,2	273 692,4	383 489,4	140,1	179 255,2	46,7
Кошти, що передаються із загального фонду бюджету до бюджету розвитку	556,4	1 427,9	2 220,7	155,5	0,0	0,0
Всього витрат	201 816,6	275 120,3	385 710,1	140,2	179 255,2	46,5

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Виконання видаткової частини спеціального фонду бюджету м. Черкаси у 2005-2006 рр. та I півріччі 2007 року, тис. грн.

Показник	Виконано за 2005 р.	Виконано за 2006 р.	Затверджено на 2007 р. з урахуванням змін	Темп росту показників уточненого плану 2007 р. до виконання 2006 р.	Виконано за I півріччя 2007 р.	% вик. річного плану на 2007 р. з урахуванням змін
Основні видаткові статті	38 199,4	105 840,5	53 758,1	50,8	15 241,8	28,4
Державне управління	1 316,1	1 356,7	1 854,9	136,7	741,8	40,0
Освіта	5 441,3	6 617,8	7 334,4	110,8	3 586,9	48,9
Охорона здоров'я	4 984,9	5 634,7	5 876,5	104,3	3 376,2	57,5
Соціальний захист і соціальна допомога	133,6	204,0	184,8	90,6	79,0	42,8
Житлово-комунальне господарство	11 291,0	73 629,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Культура і мистецтво	763,9	1 283,6	943,4	73,5	493,1	52,3
Фізична культура і спорт	251,5	308,4	37,0	12,0	76,0	205,3
Будівництво	2 598,5	4 888,9	21 863,7	447,2	1 872,6	8,6
Транспорт	3 084,9	6 764,0	8 542,9	126,3	3 946,5	46,2
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	7 667,2	4 529,3	5 150,0	113,7	930,0	18,1
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	0,0	10,0	1 250,0	12 500,0	0,0	0,0
Фонди	666,5	613,9	720,5	117,4	139,5	19,4
Разом видатків	38 199,4	105 840,5	53 758,1	50,8	15 241,8	28,4
Кредитування громадянам на будівництво житла з урахуванням погашення	-10,7	10,7	0,0	0,0	-34,0	-
Всього витрат	38 188,7	105 851,2	53 758,1	50,8	15 207,8	28,3

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Додаток 1
до розпорядження
від 15.06.2017 № 130-р/м

2

РОЗПОДІЛ ОБОВ'ЯЗКІВ

між міським головою, секретарем міської ради – членом виконкому та заступниками міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради

I. Міський голова Одарич С.О.

1. Міський голова здійснює повноваження згідно із ст.42 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”.
2. Міський голова здійснює керівництво апаратом ради, відділами, управліннями та іншими виконавчими органами ради, спрямовує та координує діяльність секретаря міської ради - члена виконкому та заступників міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради .

3. Міський голова в межах повноважень, визначених законодавством:
  - 3.1 Здійснює керівництво:
    - 3.1.1 відділом правового забезпечення;
    - 3.1.2 відділом кадрової роботи;
    - 3.1.3 відділом інформаційного забезпечення;
    - 3.1.4 патронатною службою;
    - 3.1.5 відділом бухгалтерського обліку та звітності;
    - 3.1.6 працівниками з питань контролю загального відділу;
    - 3.1.7 працівником з питань режимно-секретної та мобілізаційної роботи відділу кадрової роботи;
    - 3.1.8. заступником начальника загального відділу.
  - 3.2. Координує роботу:
    - 3.2.1 КП “Телерадіокомпанія “Черкаси” ;
    - 3.2.2 газети “Місто”.
  - 3.3. Організовує роботу:
    - 3.3.1 координаційного комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю;
    - 3.3.2 по виконанню законодавчих актів України з питань забезпечення збереження державної таємниці в апараті ради та структурних підрозділах міськвиконкому;
    - 3.3.3 з питань мобілізаційної підготовки апарату ради, структурних підрозділів виконкому, підприємств, установ та організацій, що перебувають в комунальній власності міста.
  - 3.4. Очолює:
    - 3.4.1 комісію з координації роботи контролюючих органів.

II. Секретар міської ради - член виконкому Маринкевич В.П.

1. Секретар міської ради – член виконкому здійснює повноваження згідно із ст.50 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”:

- 1.1. Здійснює керівництво:
  - 1.2.1 відділом з питань роботи ради;
  - 1.2.2 відділом внутрішньої політики.
- 1.2. Очолює комісії:
  - 1.2.1 атестаційну;
  - 1.2.2 попереднього розгляду матеріалів про нагороди при виконавчому комітеті Черкаської міської ради.
- 1.3. Координує роботу:
  - 1.3.1 з органами самоорганізації населення;
  - 1.3.2 по взаємодії із засобами масової інформації.

III. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради Шкарабура М.Г.

1. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради у разі відсутності міського голови виконує його функції і повноваження з питань діяльності виконавчих органів ради та в межах, визначених законодавством:

- 1.1. Здійснює керівництво:
  - 1.1.1 управлінням з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення;
  - 1.1.2 відділом з питань охорони праці;
  - 1.1.3 оперативною службою „005”.
- 1.2. Координує роботу:
  - 1.2.1. КП „Черкаська міська комунальна аварійно-рятувальна служба”;
  - 1.2.2 по взаємодії з правоохоронними органами .
- 1.3. Очолює:
  - 1.3.1 комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;
  - 1.3.2 раду міськвиконкому з питань безпечної життєдіяльності населення.

IV. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради Савчук А.В.

1. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради виконує функціональні обов'язки головного уповноваженого з питань запровадження та забезпечення функціонування системи управління якістю і в межах повноважень, визначених законодавством:

1.1 Здійснює керівництво:

- 1.1.1 управлінням економіки;
- 1.1.2 фінансовим управлінням;
- 1.1.3 управлінням власністю міста;
- 1.1.4 управлінням з питань державної реєстрації суб'єктів господарювання;
- 1.1.5 управлінням з питань європейської інтеграції;
- 1.1.6 Службою з оформлення дозвільних документів у сфері господарської діяльності.

1.2. Організовує роботу:

- 1.2.1 по взаємодії фінансових органів та державної податкової інспекції в м.Черкаси щодо залучення додаткових надходжень до доходної частини бюджету;
- 1.2.2 по взаємодії фінансових, контрольно-ревізійних органів та державного казначейства щодо контролю за раціональним використанням бюджетних коштів;
- 1.2.3 робочої групи з питань контролю і ліквідації заборгованості із виплати заробітної плати працівникам підприємств, установ та організацій м.Черкаси;
- 1.2.4 робочої групи по стратегічному плануванню.

1.3. Очолює:

- 1.3.1 міську координаційну раду сприяння зайнятості населення;
- 1.3.2 балансову комісію по діяльності комунальних підприємств;
- 1.3.3 комісію з проведення інвентаризації та індексації майна;
- 1.3.4 комісію з питань реалізації державної цінової політики у ЖКГ та міському пасажирському транспорті у м.Черкаси.

1.4. Сприяє роботі:

- 1.4.1 міського центру зайнятості;
- 1.4.2 єдиного тендерного комітету щодо організації та проведення процедур закупівель товарів, робіт і послуг за кошти Черкаського міського бюджету.

1.5. Координує роботу:

- 1.5.1 всіх комунальних підприємств міста в частині економічної діяльності.

V. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради Прокопов А.М.

1. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради в межах повноважень, визначених законодавством:

1.1 Здійснює керівництво:

- 1.1.1 управлінням охорони здоров'я;
- 1.1.2 відділом культури;
- 1.1.3 управлінням соціальної політики.

1.2. Очолює:

- 1.2.1 евакуаційну комісію;
- 1.2.2 міську координаційну раду з питань боротьби зі СНІДом та профілактикою наркоманії;
- 1.2.3 опікувську раду для встановлення опікуєцтва над недієздатними особами;
- 1.2.4 міський комітет з питань соціального і правового захисту військовослужбовців, працівників міліції, митної служби та членів їх сімей;
- 1.2.5 координаційну раду з питань соціальної політики.

1.3. Координує роботу:

- 1.3.1 КП "Г АРАНТ-Медікал";
- 1.3.2 КП „ЧеркасиМедтранс“;
- 1.3.3 закладів охорони здоров'я;
- 1.3.4 закладів культури;
- 1.3.5 КП „Зоопарк“.

VI. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради Стрижак М.Д.

1.Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради в межах повноважень, визначених законодавством:

1.1 Здійснює керівництво:

- 1.1.1 архівним відділом;
- 1.1.2 управлінням земельних ресурсів та землеустрою;
- 1.1.3 відділом звернень;
- 1.1.4 загальним відділом, крім заступника начальника загального відділу.

1.2. Очолює:

- 1.2.1. комісію по проведенню конкурсів щодо надання права на отримання земельних ділянок в оренду, або користування суб'єкта підприємницької діяльності для сільськогосподарських потреб.

1.3. **Координує** роботу:

- 1.3.1 міського управління земельних ресурсів;
- 1.3.2 КП „Земля”;
- 1.3.3 працівників з питань контролю загального відділу;
- 1.3.4 з Черкаським міжрайонним управлінням з контролю за використанням та охороною земель у Черкаській області (в межах повноважень по м.Черкаси).

УП. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради Савін А.О.

1. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради в межах повноважень, визначених законодавством:

1.1. **Здійснює** керівництво:

- 1.1.1 управлінням містобудування та архітектури;
- 1.1.2 управлінням освіти;
- 1.1.3 управлінням капітального будівництва.

1.2. **Координує** роботу:

- 1.2.1 комунальних підприємств галузі містобудування та архітектури;
- 1.2.2 комунальних закладів освіти;
- 1.2.3 ДКП „Черкасиінвестбуд”;
- 1.2.4 робочої групи з корегування генерального плану міста.

1.3. **Очолює**:

- 1.3.1 комісію з питань альтернативної (невійськової) служби;
- 1.3.2 призовну комісію;
- 1.3.3 конкурсну комісію з прийняття осіб на службу в органи місцевого самоврядування;
- 1.3.4 топонімічну комісію;
- 1.3.5 комісію з координації роботи та контролю виконання міської програми розвитку української мови та інших національних мов.

1.4. **Забезпечує** виконання законодавства про військовий обов’язок, підтримує зв’язок з військовими частинами та міськвійськкоматом.

УП. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради Гура С.В.

1. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради в межах повноважень, визначених законодавством:

1.1. **Здійснює** керівництво:

- 1.1.1 відділом екології та раціонального природокористування;
- 1.1.2 комітетом у справах сім’ї та молоді;
- 1.1.3 комітетом з фізичної культури і спорту;

1.1.4 управлінням житлово-комунального господарства (в частині утримання парків і пляжів міста).

1.2. **Координує** роботу:

- 1.2.1 закладами у справах сім’ї та молоді;
- 1.2.2 закладами з фізичної культури та спорту;
- 1.2.3 КП „Екотехпром”;
- 1.2.4 КП „Екологія”;
- 1.2.5 КП „Парк культури та відпочинку „Перемога”;
- 1.2.6 з Службою охорони культурної спадщини Черкаської облдержадміністрації (в межах повноважень по м.Черкаси);
- 1.2.7 з Державним управлінням охорони навколишнього середовища в Черкаській області (в межах повноважень по м.Черкаси);
- 1.2.8 з Державною екологічною інспекцією в Черкаській області (в межах повноважень по м.Черкаси).

1.3. **Очолює**:

- 1.3.1 адміністративну комісію.

ІХ. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради Александров В.А.

1. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради в межах повноважень, визначених законодавством:

1.1. **Здійснює** керівництво:

- 1.1.2 управлінням житлово-комунального господарства (в частині комунального забезпечення).

1.2. **Забезпечує** реалізацію державної політики підприємствами житлово- комунального господарства міста (в частині надання комунальних послуг).

1.3. **Координує** роботу:

- 1.3.1. КП „Черкасиводоканал”;
- 1.3.2 КПТМ „Черкаситеплокомуненерго”;
- 1.3.3 КП „Черкаське комунальне підприємство електромереж зовнішнього освітлення „Міськвітло”;
- 1.3.4 підприємств, що здійснюють енергозабезпечення міста та взаємовідносини із споживачами.

**Х. Заступник міського голови
з питань діяльності виконавчих органів ради Рибак А.М.**

1. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради в межах повноважень, визначених законодавством:

1.1 **Здійснює** керівництво:

- 1.1.1 управлінням житлово-комунального господарства (в частині житлово-комунального забезпечення);
- 1.1.2 господарським відділом;
- 1.1.3 організаційним відділом;
- 1.1.4 житловим відділом.

1.2 **Координує** роботу:

- 1.2.1 КП „ВЖРЕУ-1-7”;
- 1.2.2 КП „Черкаське комунальне автотранспортне підприємство-2328”;
- 1.2.3 КП „Черкаське спеціалізоване управління аварійних робіт внутрішньобудинкових систем”;
- 1.2.4 КП „Комбінат комунальних підприємств”;
- 1.2.5 по виконанню законодавчих актів України з питань забезпечення збереження державної таємниці в апараті ради та структурних підрозділах виконкому;
- 1.2.6 з питань мобілізаційної підготовки апарату ради , структурних підрозділів виконкому, підприємств, установ та організацій, що перебувають в комунальній власності міста;
- 1.2.7 працівника з питань режимно-секретної та мобілізаційної роботи відділу кадрової роботи.

1.3 **Забезпечує** реалізацію державної політики підприємствами житлово-комунального господарства міста (в частині надання житлово-комунальних послуг).

1.4 **Очолює** комісії:

- 1.4.1 державну та державну технічну комісію для прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів;
- 1.4.2 з питань приймання відомчого житлового фонду та об'єктів соціальної інфраструктури підприємств, установ та організацій права державної власності до комунальної власності міста;
- 1.4.3 по обстеженню технічного стану житлових та громадських будинків м. Черкаси;
- 1.4.4 з житлових питань.

**ХІ. Заступник міського голови з питань діяльності
виконавчих органів ради Марченко С.В.**

1. Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради в межах повноважень, визначених законодавством:

1.1 **Здійснює** керівництво:

- 1.1.1 відділом транспорту та зв'язку;
- 1.1.2 відділом торгівлі, побуту та послуг;
- 1.1.3. інспекцією по державному технагляду за станом машин та обладнання;
- 1.1.4 відділом сприяння розвитку підприємництва;
- 1.1.5 управлінням житлово-комунального господарства (в частині утримання доріг міста).

1.2. **Координує** роботу:

- 1.2.1 КП „Черкасиелектротранс”;
- 1.2.2 КП „ЧЕЛУАШ”;
- 1.2.3 КП „Аеропорт-Черкаси”;
- 1.2.4 КП „Комбінат громадського харчування”.

1.3. **Очолює**:

- 1.3.1 комісію для контролю за роботою міського пасажирського транспорту;
- 1.3.2 комісію з проведення конкурсів на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування;
- 1.3.3 координаційну раду з питань підприємництва.

Начальник відділу кадрової роботи

В.Г.Баглай